

2020

GODIŠNJE IZVJEŠĆE

iz područja poljoprivrede, prehrane i ruralnog
razvoja za Bosnu i Hercegovinu

Svibanj, 2021. godine

Sadržaj

Popis tablica	3
Popis grafikona	3
Kratice koje su korištene u Izvješću.....	3
Uvod	7
1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE	9
1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim gospodarskim aktivnostima	9
1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	10
1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda.....	10
1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda	11
1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda	12
1.6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi.....	14
2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.....	15
2.1. Biljna proizvodnja	15
2.2. Stočarska proizvodnja	20
2.2.2. Kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića.....	21
2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda	21
2.2.4. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa.....	22
3. Brojno stanje stoke i peradi.....	22
4. POTPORE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU	23
4.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH.....	25
4.2. Poljoprivredne potpore u regiji i usporedba s potporama u Bosni i Hercegovini.....	27
4.3. Usporedba poljoprivrednih potpora zemalja regije s potporom poljoprivredi u BiH	28
4.4. Analiza strukture proračunske potpore po skupinama mjera	29
4.3. Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama	33
4.5. IPA III. – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027)	35
4.6. Zajednička poljoprivredna politika (Common Agriculture Policy – CAP) 2021-2027.....	35
5. TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA BOSNE I HERCEGOVINE SA SVIJETOM	36
6. REALIZACIJA MJERA I PRIORITETA U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2020. GODINI.....	39
7. ZEMLJIŠNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI	57
7.1. Zakonodavstvo u području zemljišne politike	57
8. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I VETERINARSTVO	63
8.1. SIGURNOST HRANE	64

8.2. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA	67
8.3. VETERINARSTVO	71
9. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I UVJETI ZA IZVOZ ORGANSKIH PROIZVODA	74
9.1. Značaj i izgledi organske proizvodnje	74
9.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini	77
9.3. Organska proizvodnja u Bosni i Hercegovini s aspekta EU integracija	78
10. RIBARSTVO	78
10.1. Aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provedba <i>acquis</i> -a za područje ribarstva i akvakulture	78
10.2. Približavanje EU u području ribarstva	80
10.3. Ribarstvo kao prioritet razvoja u BiH	81
10.4. Upravni kapaciteti	82
10.4.1. Nadležnosti i zakonodavstvo u području ribarstva i akvakulture u Bosni i Hercegovini	82
10.5. Suradnja s međunarodnim organizacijama	83
10.6. Naredne aktivnosti	84
11. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA	84
11.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola	84
11.2. Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)	85
11.3. Međunarodni sporazumi/memorandumi o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja	86
11.4. Provedba međunarodnih projekata	87
12. MJERE I PRIORITETI U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2021. GODINU	88

Popis tablica

- Tablica 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDV-u (2019-2020)
- Tablica 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribolov (2019-2020)
- Tablica 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2019-2020) u KM
- Tablica 4. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema skupinama proizvoda u 2020. godini
- Tablica 5. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2019-2020. godini (KM)
- Tablica 6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi u BiH 2019-2020. godina (u hektarima)
- Tablica 7. Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2019-2020)
- Tablica 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta (2019-2020)
- Tablica 9. Broj rodnih čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2019-2020)
- Tablica 10. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH
- Tablica 11. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH
- Tablica 12. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2019-2020)
- Tablica 13. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2019-2020)
- Tablica 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2019-2020
- Tablica 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH
- Tablica 16. Klanje stoke i peradi u klaonicama (2019-2020)
- Tablica 17. Poljoprivredni proračuni u BiH (2010-2020), (000 KM)
- Tablica 18. Struktura poticaja u Srbiji 2020. godina, (EUR)
- Tablica 19. Struktura poticaja u Republici Sjevernoj Makedoniji 2020. godine, (EUR)
- Tablica 20. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2020. godinu, (EUR)
- Tablica 21. Distribucija potpora po proizvodima/skupinama proizvoda, (%)
- Tablica 22. Usporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regionima - (milijuna KM)
- Tablica 23. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (milijuna KM)
- Tablica 24. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (milijuna KM)

Popis grafikona

- Grafikon 1: Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2010-2020. (u milijunima KM)
- Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH, (u postocima)
- Grafikon 3: Ukupni proračuni promatranih zemalja za razdoblje 2017-2020.
- Grafikon 4: Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH, (u milijunima KM)
- Grafikon 5: Mjere izravne potpore proizvodnji u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 5: Mjere izravne potpore proizvodnji u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 7: Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 8: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 9: Nealocirano (ostalo) (u milijunima KM)
- Grafikon 10: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/skupinu ili sve proizvode (u %)
- Grafikon 11: Proračun za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)

Kratice koje su korištene u Izvješću

- ACIS - Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project
- ASH - Agencija za sigurnost hrane
- BD - Brčko distrikt
- BDV - Bruto dodana vrijednost
- BHAS - Agencija za statistiku BiH
- BSE - Bovine spongiformna encefalopatija
- CAP (Common Agricultural Policy) - Zajednička poljoprivredna politika
- CC (Cross compliance) - Sustav unakrsne sukladnosti
- EFTA - (European Free Trade Agreement)- Europski sporazum o slobodnoj trgovini
- CLLD (Community Led Local Development)- Lokalni razvoj koji vodi zajednica
- CAP (Common Agriculture Policy) — Zajednička poljoprivredna politika
- CzDA - Češka razvojna agencija
- DBP - Državna baza podataka

DEI - Direkcija za europske integracije
DG SANTE - (Directorate-General for Health and Food Safety) – Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane
EAFRD (European Regional Development Fund) - Europski fond za regionalni razvoj
EC (European Commission)- Europska komisija
EFSA (European Food Safety Authority) – Europska Agencija za sigurnost hrane
EMFF (European Maritime and Fisheries Fund) - Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
ESF - (European Social Fund) - Europski socijalni fond
EU- Europska unija
EU RASFF (EURapid Alert System for Food and Feed) – EU Sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje
EU4AGRI (European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina) Europska pomoć potpore za konkurentnost poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
EUROFISH (International Organization for Developing Fisheries and Aquaculture in Europe)- Međunarodna organizacija za razvoj ribarstva i akvakulture u Europi
EUSAIR (EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region) – EU strategija za jadransko-jonsku regiju
FADN- Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava
FAO (Food and Agriculture Organization) – Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu
FAT test- Factory Acceptance Test
FMPVŠ- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FSIS (Food Safety and Inspection Service) – Sustav inspekcijeske kontrole za sigurnost hrane
FZS - Federalni zavod za statistiku
GFCM-(General Fisheries Commission for the Mediterranean) – Opća komisija za ribarstvo Sredozemlja
GIS - Geografski informacijski sustav
GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
GM - genetski modificirano
GMO - genetski modificirani organizmi
HS – Harmonizirani sustav
IACS - Integrirani upravni kontrolni sustav
ICCAT (International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas) – Međunarodna komisija za očuvanje atlantske tune
ICMSF - International Commission on Microbiological Specifications for Foods
IFAD - *International Fund for Agricultural Development*
INFOSAN The International Food Safety Authorities Network
IPA III - Instrument for Pre-Accession Assistance
IPARD - Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development
ISRIC- *International Soil Reference and Information Centre*
KHSPPRR- Ured za harmonizaciju plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju
UZV - Ured za veterinarstvo
LAG - Lokalna akcijska skupina
LDN GEF 7 - Global Environment Facility Trust Fund
LDN - Land Degradation Neutrality
LEADER - Links between the rural economy and development actions
LPIS (Land Parcel Identification System) - Sustav za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela
MFT BiH - Ministarstvo financija Bosne i Hercegovine
MPŠV RS - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske
MSTEO - Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa
MVTEO - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
NAP BIH - National Adaptation Plans for BiH
NVO - Nevladina organizacija
OIE - World Animal Health Information System
OP - Operativni plan
OPŠV BD – Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Distrikta Brčko
PAU - Policiklični aromatski ugljikovodonik
PTIS - Poljoprivredni tržišni informacijski sustav
RUIGPP - Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove
RZS RS - Zavod za statistiku Republike Srpske
SIDA - Sweden International Development Cooperation Agency
SSP - Sporazum o stabilizaciji i prodruživanju

SWG RRD SE - Stalna radna skupina za regionalni ruralni razvoj u jugoistočnoj Europi
TAIEX - Technical Assistance and Information Exchange
ToR (Terms of Reference) – projektni zadatak
TRACES - Trade Control and Expert System
UN- United Nations
UNCCD - United Nations Convention to Combat Desertification
UNDP - United Nations Development Programme
UoST- Ugovor o slobodnoj trgovini
USAID - United States Agency for International Development
UZZB - Uprava za zaštitu zdravlja bilja
VTR - Vanjskotrgovinska razmjena
WHO - World Health Organization
WTO - World Trade Organization
ZPR EU - Zajednička politika ribarstva Europske unije

Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvješća

Godišnje izvješće iz područja poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu (Izvješće) je četrnaesto po redu izvješće koje je izradilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH i Odjelom za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH.

Izvješće predstavlja cjelovit dokument u BiH u kojem je prikazano stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i provedene mjere poljoprivredne politike, razinu novčanih sredstava koja su izdvojena u cilju podizanja razine produktivnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoja poljoprivrede i sela te očuvanja prirode i racionalno gazdovanje prirodnim resursima. U Izvješću se nastojalo prikazati detaljno stanje u poljoprivrednom sektoru u prethodnoj godini i to sa aspekta proizvodnje, trgovine poljoprivrednim i prerađenim poljoprivrednim proizvodima i provedene poljoprivredne politike. U dokumentu su predstavljeni gospodarski i proizvodni pokazatelji za 2020. godinu u odnosu na prethodnu godinu. U Izvješću su predstavljeni osnovni pokazatelji makroekonomskog okruženja, zasijane površine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi, opseg i struktura u poljoprivrednoj proizvodnji, otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima. Također, posebno poglavlje je posvećeno aktualnoj poljoprivrednoj politici, mjerama i potpori namijenjenoj poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i aktivnostima koje su provedene u cilju ublažavanja negativnih učinaka pandemije COVID-19.

Godišnje izvješće za 2020. godinu se, kao i ostala izvješća koja su pripremana i prethodnih godina, izrađuje u skladu s člankom 23. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH i temelji se na prethodno dostavljenim izvješćima koja pripremaju nadležna tijela entiteta i Brčko distrikta BiH. Sam sadržaj Izvješća u velikoj mjeri ovisi prvenstveno od dostupnosti i kvalitete informacija i podataka koje dostavljaju nadležna tijela entiteta i Brčko distrikta BiH. U izradi Izvješća nastojao se dati cjelovit pregled stanja na tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosni Hercegovini, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH za 2020. godinu. Jednako kao i prethodnih godina, u izradi i ovog Izvješća poteškoće je predstavljao nedostatak točnih i pouzdanih podataka. Osim toga, i teškoće u prikupljanju podataka i informacija, relevantnost i razlike u pogledu vrste i strukture podataka koje dostavljaju nadležna tijela entiteta i Distrikta Brčko BiH još uvijek su značajne. Svi pregledi i analize koje su urađene u Izvješću su temeljene na službenim statističkim podacima s obzirom na nedostatak podataka iz upravnih izvora tj. nadležnih ministarstava poljoprivrede entiteta, osim dijela koji se odnosi na potpore u poljoprivredi.

Sastavni dio ovog Izvješća čini poglavlje europskih integracija i međunarodne suradnje, provedba i potpisivanje međunarodnih sporazuma, te provedba donatorskih potpora, a sve u cilju ubrzanja aktivnosti na ispunjavanju uvjeta za priključenje Europskoj uniji, te pregled mjera i prioriteta za 2021. godinu.

Dokumenti koji su korišteni u izradi Izvješća su:

- podaci o poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji u Brčko distriktu za 2020. godinu koje je dostavio Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH;
- Izvješće o provedbi potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu Ureda za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju;
- Informacija o provedenim aktivnostima u 2020. godini iz nadležnosti Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja;
- Informacija o provedenim aktivnostima Ureda za veterinarstvo BiH u 2020. godini;
- Informacija Agencije za sigurnost hrane BiH o provedenim aktivnostima za 2020. godinu; i
- službeni izvori podataka nadležnih državnih, entitetskih i tijela Brčko distrikta BiH.

Uvod

Pojava pandemije COVID-19 koronavirusa je jedan od važnijih događaja koji su obilježili prethodnu godinu i velikim dijelom je utjecala na aktivnosti koje su poduzimane i provedene u sektoru poljoprivrede.

U cilju olakšanja prometa roba između strana CEFTA 2006 u novonastaloj situaciji prouzročene pandemijom koronavirusa, na prijedlog Tajništva CEFTA-e, Vijeća za regionalnu suradnju i Europske komisije započete su aktivnosti na stvaranju popisa vitalnih proizvoda i popisa graničnih prijelaza otvorenih za teretni promet, kao i mogućih trgovinskih mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati opskrbu tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u suradnji s entitetskim ministarstvima nadležnim za trgovinu napravilo popis neophodnih namirnica, a u suradnji s Ministarstvom civilnih poslova BiH, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove BiH popis prioriternih lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenutog popisa na određenim graničnim prijelazima između zemalja CEFTA-e obrađuju se kroz tzv. zelenu prioritetnu traku, čime se omogućava lakši promet roba u novonastaloj situaciji. Sustav zelenih traka postao je operativan 13. travnja. Tajništvo CEFTA-e zaduženo je da omogući elektroničko obavještanje o dolasku kamiona koji prevoze osnovnu robu, primjenom nužne nadogradnje Sustava elektroničke razmjene podataka (SEED) na temelju dogovorenog popisa robe.

Također, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je poduzelo više mjera u cilju ublažavanja posljedica COVID-19 pandemije, i to:

- podjela regresiranog dizel goriva u ukupnoj vrijednosti od 5,5 milijuna KM;
- redovita isplata tekućih poticaja;
- regresiranje nabavke sjemena domaćih proizvođača za proljetnu sjetvu u iznosu od 50 % malorpodajne cijene (kukuruz, strna žita, travno-djetelinske smješe, industrijsko bilje, krumpir);
- podjela sjetvenih paketa za mala obiteljska poljoprivredna gazdinstva u ukupnoj vrijednosti od 2,5 milijuna KM;
- interventni otkup junadi i svinja, 3 milijuna KM;
- interventni otkup povrća, 2 milijuna KM;
- dodatna sredstva za kapitalna ulaganja, 5 milijuna KM;
- odgađanje obveza svim zakupcima i koncesionarima poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Srpske na razdoblje od tri mjeseca;
- osiguran je interventni uvoz komponenti za stočnu hranu (soja) za osiguranje prehrane stočnog fonda, u prvom redu peradi;
- osigurana je potpora domaćim prerađivačima u prehrambenoj industriji za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda;
- osigurana su dodatna sredstva za potporu sjetvi soje u iznosu od 50 % vrijednosti sjetvenog paketa, odnosno 450 KM po hektaru;
- osigurana su sredstva za osnivanje organske proizvodnje u iznosu 600 KM po hektaru i 600 KM po uvjetnom grlu;
- u cilju potpore uvezivanju primarne proizvodnje i prehrambene industrije, kao i ulaganje u proširenje proizvodnih kapaciteta dostupna su i sljedeća sredstva:
  - namjenska kreditna sredstva IRB-a za ugovaranje, proizvodnju i otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda u ukupnom iznosu od 60 milijuna KM;
  - kreditna sredstva Partner fonda – revolving fond Ministarstva u iznosu od 7 milijuna KM; i
  - iz sredstava međunarodnih projekata u poljoprivredi osigurano je 31.5 milijuna KM potpore.
- omogućeno je kretanje svim poljoprivrednicima da mogu obrađivati zemlju i vršiti sjetvu;
- omogućeno je ograničeno kretanje svim pčelarima;
- omogućen je rad kvantaških pijaca i tržnica da svježe voće i povrće može da se proda; i

- planirana je izrada platforme za internet oglašavanje i prodaju poljoprivrednih proizvoda.

Događaj koji se pokazao kao povoljan za ublažavanje pojave pandemije a koji se dogodio početkom godine na završnoj konferenciji CEFTA-e pod nazivom "Potpora olakšavanju trgovine između zemalja CEFTA-e" održane 25. veljače 2020. godine u Tivtu i na kome je Zajednički odbor CEFTA-e donio Odluku o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, čime je uspostavljen sustav za brži protok ovih proizvoda. Odlukom su utvrđena striktna pravila koja su usuglašena s pravilima EU, a koja su predvidljiva za gospodarstvenike i olakšavaju promet robe. Ova aktivnost provedena je u okviru projekta „Otvoreni regionalni fond za vanjsku trgovinu jugoistočne Europe” koji provode GIZ i Međunarodni trgovinski centar (ITC). Projektne aktivnosti su usmjerene na pružanje potpore strukturama CEFTA-e u njihovim naporima na provedbi obveza iz Dodatnog protokola 5 prema CEFTA-i koji pruža okvir za uklanjanje trgovinskih prepreka između strana CEFTA-e.

Nakon što je Kosovo* 1. travnja 2020. godine ukinulo stopostotne uvozne poreze za proizvode iz Srbije i Bosne i Hercegovine (porezi su uvedeni 21. studenoga 2018.), izvoznici iz Bosne i Hercegovine su nastavili trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Pozitivno u svemu ovome je što naši proizvođači nisu izgubili kontakte s kupcima na Kosovu* i nisu bili primorani, po ukidanju poreza, ponovno istraživati tržište i tražiti nove kupce.

Početak lipnja započela je provedba projekta u BiH pod nazivom EU4Agri. Europska unija izdvojila je 20 milijuna eura za modernizaciju poljoprivredno-prehrambenog sektora u Bosni i Hercegovini. Sredstva će biti dostupna u okviru četvorogodišnje projekta EU4Agri (2020-2024), koji će grant sredstvima podržati oko 2.600 poljoprivredno-prehrambenih proizvođača u BiH. Na ovaj način EU pruža potporu ovom sektoru ne samo u otvaranju novih radnih mjesta, već očuvanju postojećih i oporavku od posljedica COVID-19 pandemije. Ukupna vrijednost projekta iznosi 20,25 milijuna eura, a provode ga i sufinanciraju s 250.000 eura sredstava Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) u BiH i Češka razvojna agencija (CzDA).

Četvrti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između Europske unije i Bosne i Hercegovine održan je 16. lipnja putem video-konferencije. Tijekom sastanka razmijenile su se informacije o stanju u poljoprivrednom sektoru i mjerama koje su poduzete kako bi se ublažile posljedice pandemije bolesti COVID-19. Pozdravljen je pomak u području izrade zakonodavnog okvira za zaštitu domaćih zemljopisnih oznaka, koji je u suradnji s nadležnim entitetskim ministarstvima poljoprivrede postigla Agencija za sigurnost hrane BiH. Članovi delegacije Europske komisije su obaviješteni da je uspostavljena radna skupina za izradu novog Zakona o vinu BiH, a istaknuta je i potreba uspostavi novog sustava za zaštitu zemljopisnog podrijetla vina. Na sastanku se razgovaralo o provedbi Strateškog plana za ruralni razvoj BiH 2018-2021, te o pripremi programa razvoja ribarstva i akvakulture u BiH i usklađivanju zakonodavstva BiH s propisima Europske unije koji uređuju to područje. Na sastanku su razmotrene i mjere koje su poduzete na sprječavanju širenja zaraznih bolesti kod životinja. Europska komisija je pozvala institucije u BiH da nastave s usklađivanjem zakonodavstva BiH s propisima EU u području poljoprivrede.

Forum poljoprivredne politike, „Politika poljoprivrede i ruralnog razvoja na Zapadnom Balkanu u doba pandemije“, 20. po redu, održan je kao online webinar od 12. do 16. listopada 2020. godine. Bivio se utjecajem COVID-19 na poljoprivredu, hranu i ruralna područja na Zapadnom Balkanu i naglasio neophodnost regionalne suradnje u doba pandemije. Tijekom foruma predstavljen je nedavni razvoj

---

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o neovisnosti Kosova.

poljoprivredne politike u kontekstu procesa približavanja EU i elaborirao kapacitete za istraživanje, inovacije i transfer tehnologije na Zapadnom Balkanu. Mala poljoprivredna gazdinstva i ruralna područja ponovno su bili u žarištu FPP, ističući njihov značaj u doba pandemije kroz razvoj kratkih lanaca vrijednosti, diverzifikaciju gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima i primjenu pristupa lokalnog razvoja koji vodi zajednica. Forum poljoprivredne politike 2020. održan je pod zajedničkim pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja Kosova* i Stalne radne skupine za regionalni ruralni razvoj (SWG) u jugoistočnoj Europi. Sudionici Foruma poljoprivredne politike 2020. visoko su cijenili potporu koju pružaju institucije i organizacije koje sazivaju: Europska komisija (Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj), Njemačka međunarodna uaradnja (GIZ) i Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO).

S obzirom na to da su kao posljedica pandemije gotovo zaustavljeni prodaja i izvoz vina što je izravno utjecalo na zastoj u poslovanju vinara, kao odgovor na ublažavanje negativnih učinaka izrađena je Uputa o postupanju nadležnih institucija prigodom uvoza vinskog grožđa. U skladu s postojećim zakonskim odredbama, Uputom se uređuju dodatne kontrole, nadzor i postupanje nadležnih institucija prilikom uvoza grožđa u BiH.

U cilju ublažavanja negativnih posljedica prouzročenih pandemijom COVID-19 i zaštite domaće proizvodnje pokrenute su brojne aktivnosti s kojima su se susreli proizvođači vina i grožđa, crvenog mesa i peradi. S tim u svezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je organiziralo zajednički sastanak s nadležnim entitetskim ministarstvima za poljoprivredu i predstavnicima kompanije "Tareks", koja posluje u okviru turske Unije poljoprivrednih kreditnih zadruga u vezi nastavka izvoza mesa u Tursku. Tijekom sastanka je razgovarano o zastoj koji ima turska strana u provedbi svog dijela posla te načinu prevazilaženja problema. Također je inicirano povećanje kvote za izvoz mesa u narednoj godini, čime bi se povećao izvoz proizvedenih zaliha mesa, nastalih zbog smanjene lokalne potrošnje uslijed pandemije koronavirusa, a time i dodatno unaprijedila zaštita domaće proizvodnje. Otvaranje novih tržišta za plasman domaćih proizvoda jedna je od mjera zaštite domaće proizvodnje te su s tim u vezi održani sastanci s predstavnicima Veleposlanstva Malezije i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH na temu plasmana mesa na ovo tržište. Budući da su veterinarski certifikati između BiH i Malezije usuglašeni, izražena je spremnost za intenziviranjem i ubrzavanjem aktivnosti u svezi s izvozom mesa iz BiH u Maleziju, te istaknuto da bi nadležni inspektori iz Malezije mogli doputovati u BiH ukoliko epidemiološki uvjeti to dozvole.

Ured za veterinarstvo BiH je u suradnji s nadležnim entitetskim ministarstvima za poljoprivredu popunio upitnik za izvoz crvenog mesa u EU te dostavio Europskoj komisiji na razmatranje. Još jedna od aktivnosti koja je provedena u cilju otvaranja novih tržišta za plasman domaćih proizvoda i zaštite domaće proizvodnje je usuglašavanja certifikata potrebnih za izvoz ribe u Rusku Federaciju. Ured za veterinarstvo je u suradnji s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa radio na ovom dijelu posla kako bi se ispunili preduvjeti za certifikaciju tvrtki za izvoz i dolazak nadležnih ruskih inspektora u kontrolu objekata.

1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE

1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim gospodarskim aktivnostima

Doprinos sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva gospodarstvu Bosne i Hercegovine tijekom 2020. godine bilježi povećanje BDV-a i povećanje udjela u ukupnom BDV-u.

Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva, i ribolova je u 2020. godini veća za 7 % od prošlogodišnje razine, dok je udio u ukupnom BDV-u za 0,8 postotnih bodova veći.

Tablica 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova u ukupnoj BDV-u (2019-2020)

	Bruto dodana vrijednost (000 KM)		Indeks (2020/2019)	Udio u ukupnom BDV-u F BiH, RS, BD (%)	
	2019	2020		2019	2020
Federacija BiH	938.480	1.019.830	109	4,8	5,4
Republika Srpska	966.370	1.018.769	105	8,6	9,2
Distrikt Brčko BiH	72.800	72.964	100	10	10
Ukupno	1.977.650	2.111.563	107	6,7	7,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku BiH, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Na povećanje ukupne vrijednosti BDV-a utjecao je rast BDV-a poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 9%, Republici Srpskoj za 5%, dok je u Distriktu Brčko BiH ostao na istoj razini vrijednosti BDV-a iz prethodne godine.

Kada je riječ o Federaciji BiH udio BDV-a poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDV-a Federacije BiH u 2020. godini iznosio je 5,4 % što ukazuje da druge djelatnosti standardno imaju veći značaj u gospodarstvu Federacije BiH. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u odnosu na prethodnu godinu bila veća za 0,6 postotnih bodova.

Udio bruto dodane vrijednosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDV-a Republike Srpske u 2020. godini iznosio je 9%. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u odnosu na prethodnu godinu bila veća za 0,6 postotnih bodova. Imajući u vidu ovako visok udio u formiranju BDV-a, poljoprivreda, šumarstvo i ribolov predstavljaju jednu od značajnijih područja gospodarstva u Republici Srpskoj.

Poljoprivredna djelatnost u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je ostvarila bruto dodanu vrijednost u 2020. godini od 72.800 tisuća KM i ostala je na razini kao i prethodne godine. Udio poljoprivrednog sektora u ukupnom gospodarstvu Distrikta je značajan i visok i u 2020. godini je u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti Brčko distrikta sudjelovao s oko 10%.

1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivreda, šumarstva i ribarstva

Prema statističkim podacima o zaposlenosti po djelatnostima za 2020. godinu broj uposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo je prosječno iznosio oko 19.567 uposlenih osoba od čega su 4.141 zaposlene žene. U odnosu na prethodnu godinu ukupan prosječan broj uposlenih u ovoj djelatnosti je ostao isti, dok je broj zaposlenih žena veći za 2 %.

Tablica 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (2019-2020)

	2019	2020	Indeks 2020/2019
Žene	4.057	4.141	102
Ukupno	19.664	19.567	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Broj uposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 2020. godinu je u prosjeku iznosio 10.743 i manji je za 2 % u usporedbi s prethodnom godinom, u Republici Srpskoj 8.578 i veći je za 1 %, i Distriktu Brčko 246 i veći je za 27 % u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo uposleno 193 osobe.

1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda

Kada je riječ o neto zaradi prosječna neto isplaćena plaća u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva po uposlenom u 2020. godini je iznosila 838 KM i veća je u usporedbi s neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine za 2 %. U okviru djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najveća neto zarada je u šumarstvu i sječi drva i iznosila je 875 KM u 2020. godini. Neto zarade i u ostalim djelatnostima koje spadaju u ovu skupinu bilježe povećanje u 2020. godini i to biljna i stočarska proizvodnja za 6 %, ribolov i akvakultura za 4 %, te šumarstvo i sječa drva za 2 % u usporedbi s ostvarenim neto zaradama iz prethodne godine.

Tablica 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2019-2020) u KM

Djelatnost	2019	2020	Indeks 2020/2019
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	820	838	102
Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima	615	651	106
Šumarstvo i sječa drva (iskorištavanje šuma)	859	875	102
Ribolov i akvakultura	611	634	104
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	657	690	105
Proizvodnja pića	1.019	992	97
Proizvodnja duhanskih proizvoda	881	939	107

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada je riječ o prerađivačkoj industriji najveća neto zarada od 992 KM je zabilježena u proizvodnji pića i manja je za 3 % u odnosu na ostvarenu neto zaradu iz prethodne godine, zatim slijedi proizvodnja duhanskih proizvoda s neto zaradom od 939 KM i 7 % je veća nego prethodne godine. Neto zarada u proizvodnji prehrambenih proizvoda je najniža i iznosila je 690 KM u 2020. godini i zabilježila je povećanje od 5 % u usporedbi s neto zaradom iz prethodne godine koja je iznosila 657 KM.

1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2020. godini od poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti 328 milijuna KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini manja za 1 % u usporedbi s ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2019. godine. Promatrajući kategorije otkupljenih poljoprivrednih proizvoda, povećanje otkupa se bilježi kod industrijskog bilja za 107 %, žitarica za 69 %, ostalih proizvoda za 13 %, i povrća za 7 %. Znatno smanjenje otkupa je zabilježeno kod alkoholnih pića i to za 77 %, krumpira i voća za 21 %, proizvoda životinja za 7 %, životinja za 4 % i krmnog bilja za 2 %.

Također, poslovni subjekti su iz vlastite proizvodnje izravno prodali/isporučili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 305 milijuna KM. Kategorija poljoprivrednih proizvoda koja je izravno prodana u najvećoj vrijednosti od 136 milijuna KM su žive životinje, zatim slijede proizvodi od životinja u vrijednosti od 56 milijuna KM, voće u vrijednosti od 29 milijuna KM i ostali proizvodi u vrijednosti od oko 29 milijuna KM.

Tablica 4. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema skupinama proizvoda u 2020. godini

Kategorije	Vrijednost (KM)		Indeksi vrijednosti 2020/2019	
	Otkup	Izravna prodaja	Otkup	Izravna prodaja
Žitarice	19.346.911	18.850.838	169,3	129,1

Industrijsko bilje	15.921.638	13.173.285	206,9	139,8
Krumpir	2.428.150	1.269.954	79,2	74,2
Povrće	16.410.334	1.268.404	106,6	42,8
Stočno/krmno bilje	342.468	888.593	97,8	157
Voće	22.481.916	29.076.130	79,4	92,4
Sadni materijal		7.995.089	-	91,7
Alkoholna pića	5.200	10.785.515	22,6	67
Životinje	98.951.905	135.796.306	96,6	96
Proizvodi životinja	147.123.300	56.369.831	93,4	89,2
Ostali proizvodi	5.424.611	29.307.517	113,5	105,2
Ukupno	328.436.435	304.781.461	99,2	95,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Najznačajnije povećanje vrijednosti izravne prodaje u 2020. godini je također zabilježeno kod krmnog bilja i to za 57 %, industrijskog bilja za 40 %, žitarica za 29 %, i ostalih proizvoda za 5 %. Pad vrijednosti izravne prodaje u odnosu na prethodnu godinu je najviše zabilježen za povrće 57 %, alkoholna pića za 33 %, krumpir za 26 %, proizvodi od životinja za 11 %, voća i sadnog materijala za 8 % te životinja za 4 %.

1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda

Otkupne cijene žitarica – Imajući u vidu da su tijekom 2020. godine ostvareni veći prinosi žitarica a samim tim i ukupna proizvodnja, posebno pšenice i raži, otkupna cijena navedenih kultura je bila nešto viša u usporedbi s otkupnim cijenama iz prethodne godine. Ovome treba dodati da je na visinu otkupne cijene pšenice i ostalih žitarica značajno utjecala povećana međunarodna potražnja. Otkupna cijena za jednu tonu pšenice u 2020. godini iznosila je 303 KM i viša je za 5 KM po toni, raži 430 KM i veća je za 11 %, ječma 279 KM i niža je za 10 % u odnosu na prethodnu godinu. Tona kukuruza je otkupljivana nakon berbe po cijeni od 300 KM, što je za oko 9 % više nego prethodne godine.

Otkupne cijene industrijskih usjeva: Otkupna cijena soje u 2020. godini iznosila je 0,60 KM po kilogramu i ista je u usporedbi s otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Soja je još jedan od usjeva čiji je prinos ostao na razini proizvodnje od 23 tisuće tona kao i prethodne godine. Bez obzira na povećanu ponudu, otkupna cijena je ostala na razini prethodne godine.

Kilogram duhana u listu je u 2020. godini otkupljiv po cijeni od 2,80 KM i cijena je bila niža za 3 % u usporedbi s otkupnom cijenom duhana iz prethodne godine. Što se tiče uljane repice, kilogram je u otkupu plaćan po cijeni od 0,60 KM i ista je u usporedbi s otkupnom cijenom po kojoj je otkupljivano zrno uljane repice u prethodnoj godini.

Prosječne otkupne cijene krumpira i povrća: Otkupna cijena kilograma krumpira u 2020. godini iznosila je 0,40 KM/kg i bila je niža za 33 % u usporedbi s otkupnom cijenom krumpira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća, viša otkupna cijena u 2020. godini se bilježi kod otkupa češnjaka za 10 % i špinata za 7 %. Niže otkupne cijene su zabilježene kod otkupa crvenog luka za 44 %, kupusa za 40 % i rajčice za 15 %, u usporedbi s otkupnim cijenama iz prethodne godine. Otkupna cijena graha je ostala ista kao i prethodne godine i iznosila je 3,5 KM /kg, mrkve 1,1 KM/kg i paprike 1,1 KM/kg.

Tablica 5. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2019-2020. (KM)

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2019	2020	Indeks 2020/2019
Pšenica, merkantilna	tona	298	303	102

Raž, merkantilna	tona	389	430	111
Ječam, merkantilni	tona	310	279	90
Kukuruz, merkantilni	tona	274	300	109
Uljana repica	kg	0,6	0,6	100
Soja	kg	0,6	0,6	100
Duhan, suhi list	kg	2,9	2,8	97
Krumpir, merkantilni	kg	0,6	0,4	67
Grah	kg	3,5	3,5	100
Crveni luk	kg	0,9	0,5	56
Češnjak	kg	4,0	4,4	110
Kupus	kg	0,5	0,3	60
Mrkva	kg	1,1	1,1	100
Zelena salata	kg	1,6	1,2	75
Špinat	kg	1,5	1,6	107
Rajčica	kg	1,3	1,1	85
Paprika	kg	1,1	1,1	100
Lucerka	kg	271	312	115
Šljive	kg	0,90	1,0	111
Jabuke	kg	0,50	0,8	160
Kruške	kg	1,1	1,2	109
Maline	kg	1,8	3,0	167
Grožđe	kg	1,3	1,1	85
Telad starosti do 1 godine	kg	5,3	5,0	94
Junad starosti od 1 do 2 godine	kg	4,0	3,9	98
Svinje za tov	kg	2,7	2,6	96
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	5,2	4,6	88
Tovljeni pilići	kg	2,1	2,1	100
Jaja	komada	0,2	0,2	100
Kravlje mlijeko	litara	0,6	0,6	100
Med	kg	9,4	10	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Otkupne cijene voća i grožđa: Otkupna cijena šljive za 2020. godinu iznosila je u prosjeku 1 KM po kilogramu i bila je viša za 11 % u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena kruške je iznosila 1,20 KM po kilogramu što je 9 % više u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 1,10 KM. Maline i jabuke je voće kod kojeg je zabilježeno najviše povećanje otkupne cijene i to maline za 67 % a jabuke za 60 % u 2020. godini. Kilogram grožđa se u 2020. godini otkupljivao po cijeni od 1,10 KM što je za 15 % niža otkupna cijena u usporedbi s cijenom iz prethodne godine kada je iznosila 1,30 KM.

Otkupne cijene žive stoke i peradi: Otkupna cijena svinja za tov 2020. godine je iznosila 2,60 KM po kilogramu i niža je za 4 %, dok je otkupna cijena utovljenih pilića iznosila 2,10 KM po kilogramu i ostala je ista kao i prethodne godine. Što se tiče otkupne cijene jagnjadi starosti od 2 mjeseca do 1 godine, ona je iznosila 4,60 KM i niža je za 12 %. Telad starosti do 1 godine otkupljivana su po cijeni od 5,00 KM i u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine ista je bila niža za 0,30 KM po kilogramu. Što se tiče otkupne cijene junadi starosti od 1 do 2 godine ona je iznosila 3,90 KM po kilogramu i niža je za 2 % u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 4 KM po kilogramu žive vage.

Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda: Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,20 KM po komadu i jednaka je otkupnoj cijeni iz prethodne godine, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 0,60 KM ili 6 %. Kada je riječ o otkupnoj cijeni svježeg sirovog mlijeka, ona je iznosila 0,60 KM po litri i ista je u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine.

1.6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi

Ukupno zasijane površine tijekom proljetne sjetve u BiH za 2020. godinu iznosile su 540.014 hektara te su zabilježile povećanje od 4 % u usporedbi sa zasijanim površinama iz prethodne godine. U strukturi zasijanih površina u proljetnoj sjetvi oko 59 % površina je zasijano žitima, krmnim biljem 23 %, povrćem 13 %, industrijskim biljem 4 %, na oko 1 % površina su jagode i maline i na 0,2 % površina je zasijano aromatično, začinsko i medicinsko bilje. Što se tiče jesenje sjetve zasijano je 112.045 hektara što je za 3.117 hektara ili 3 % više nego prethodne godine. U strukturi zasijanih površina 89 % površina zasijano je žitaricama, 6 % krmnim biljem, povrćem 2 % i industrijskim biljem 1 % površina.

Tablica 6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi u BiH 2019-2020. (u hektarima)

Usjevi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Proljetna sjetva			
Žitarice (kukuruz, jara strna žita)	306.919	317.881	104
Industrijsko bilje	14.065	19.018	135
Povrće	67.688	72.006	106
Aromatično bilje	964	811	84
Jagode i maline	4.208	4.162	99
Krmno bilje	124.643	126.136	101
Ukupno	518.487	540.014	104
Jesenja sjetva			
Žitarice (ozima strna žita)	97.294	99.702	102
Industrijsko bilje	3.028	3.401	112
Povrće	2.248	2.095	93
Krmno bilje	6.358	6.847	108
Ukupno	108.928	112.045	103

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitima u proljetnoj sjetvi iznosile su 317.881 hektara i neznatno su veće i to za 4 % u usporedbi sa zasijanim površinama iz prethodne godine. Povećanje zasijanih površina u 2020. godini je zabilježeno kod industrijskog bilja za 35 %, povrća za 2 % i krmnog bilja za 1 %. Manje zasijanih površina je zabilježeno kod aromatičnog bilja za 16 % i jagoda i malina i to za 1 % u usporedbi s prethodnom godinom. Povećanje zasijanih površina u jesenjoj sjetvi u 2020. godini je, u usporedbi sa zasijanim površinama iz prethodne godine, zabilježeno kod zasijanih površina industrijskim biljem i to za 12 %, krmnim biljem za 8 % i ozimih žita za 2 %, dok su smanjene površine zasijane povrćem za 7 %.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi 2019/2020. godini ukupno je zasijano 204.627 ha, što je više za 4,5 % u odnosu na sjetvu u 2018/2019. godini. Gledano po skupinama usjeva, u odnosu na prošlu godinu, zabilježen je rast zasijanih površina u svim skupinama i to: industrijskog bilja za 11 %, povrća za 8 %, žita za 4 % i stočnog-krmnog bilja za 2 %. Posmatrano po zasijanim površinama važnijih usjeva rast se bilježi kod zasijanih površina duhana za 29 %, rajčice za 10 %, krumpira za 8 %, kukuruza za proizvodnju zelene mase za 6 %, kukuruza za zrno za 5 % i pšenice za 4 %. U jesenjoj sjetvi u 2020. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine zasijano je 35.924 hektara što je više za 3,8 % u odnosu na jesenju sjetvu u 2019. godini. Gledano po skupinama usjeva, zasijana površina stočnog krmnog bilja veća je za 5,3 %, žita za 4,8 %, dok je kod industrijskog bilja manja za 25 % i povrća za 5 % u odnosu na jesenju sjetvu u 2019. godini. Zasijana površina ozimom pšenicom u 2020. godini veća je za 3 % u odnosu na 2019. godinu.

Prema rezultatima provedenog anketnog istraživanja, sa stanjem na dan 1. prosinca 2019. godine, u Republici Srpskoj je u jesenjoj sjetvi zasijano 67 967 ha. U strukturi površina zasijanih u jesenjoj sjetvi, pšenica je zastupljena s 53,0 %, ječam s 14,9 %, zob s 10,2 %, pšenoraž s 4,6 %, uljana repica s 2,7 %, raž s 1,9%, dok je pod ostalim kulturama zasijano 12,7 % ukupne površine.

Ukupno planirane sjetvene površine u proljeće 2020. godini u Republici Srpskoj iznose 169 959 ha. U strukturi zasijanih površina, žitarice su zastupljene s 81 %, povrće sa 7 %, stočno krmno bilje sa 6 %, industrijsko bilje s 5 % dok je jagodičasto voće zastupljeno s 0,9 %.

Kada je riječ o Distriktu Brčko ukupno zasijane površine iznosile su 17.522 hektara. U strukturi zasijanih površina 13.490 hektara je zasijano žitaricama, 2.451 hektar industrijskim biljem, 985 hektara krmnim biljem, povrćem 544 hektara i međusjevima i podusjevima 52 hektara. Površine pod ostalim oranicama i vrtovima iznose 11.226 hektara od čega neobrađene oranice i vrtovi iznose samo 5.115 hektara.

2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

2.1. Biljna proizvodnja

Zbog bojazni od posljedica pojave COVID-19 virusa, kao i moguće nestašicu poljoprivrednih proizvoda, proizvodnja je u proljeće 2020. godine vidljivo povećana a sve u cilju osiguranja dovoljnih količina hrane za domaće potrebe. Povećanje zasijanih površina i povoljni agro-klimatski uvjeti su pogodovali proizvodnji i visokim prinosima ratarskih usjeva, povrća, voća i grožđa. Što se tiče stočarske proizvodnje, proizvodnja sirovog mlijeka je iznosila 631 milijun litara i manja je za 2 % u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine, proizvodnja vune je iznosila 1.399 tona što je više za 1 % u odnosu na prošlu godinu, proizvodnja jaja iznosila je 743 milijuna i 408 tisuća komada i veća je za 3 % u usporedbi s prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 20 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 3.359 tona.

Žitarice - Struktura površina zasijanih žitaricama u Bosni i Hercegovini odstupa svake godine, skoro sve kulture, a posebno površine pod strnim žitima osjetno odstupaju. Uglavnom zasijana površina žitima najviše ovisi o tržišnoj potražnji i vremenskim uvjetima tijekom jesenje sjetve.

Kukuruz je dominantan usjev u ukupnoj proizvodnji žitarica s udjelom od 76 %. Bez obzira na pad stočarske proizvodnje kao i smanjenje broja stoke, kukuruz je i dalje najzastupljeniji usjev na oranicama. Ostvarena proizvodnja kukuruza za zrno u 2020. godini od 1.426.356 tona je 25 % više nego prošle godine. Kukuruz je u 2020. godini zasijan na površini od 200.603 hektara s kojih je ostvarena prosječna proizvodnja po hektaru od 7,1 tonu što je 11 % više nego prošle godine. Povećanje zasijanih površina i veći prinosi kukuruza po hektaru uz povoljne klimatske uvjete utjecali su na rekordnu proizvodnju kukuruza u posljednjih deset godina. Također, kada je riječ i o sjemenskom kukuruзу zabilježeno je značajno povećanje s obzirom da je proizvedeno 685 tona što je za 191 % više nego prethodne godine. Prinos sjemenskog kukuruza po hektaru je iznosio 3,8 tona što je u odnosu na prinos iz prethodne godine više za čak 52 %.

U 2020. godini u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja kukuruza za zrno od 304.646 tona, što je više za 25,3 % u odnosu na 2019. Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 752.974 tone kukuruza te je proizvodnja bila manja za 141.574 tone ili 16 % manje. U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 100.470 tone kukuruza što je 3 % više od proizvodnje u 2019. godini.

Rod pšenice u BiH u 2020. godini je iznosio 321.804 tone i veći je za 57.035 tona ili 22 % u usporedbi s prošlom godinom. Povećanje zasijanih površina i povoljni vremenski uvjeti koji su pogodovali pšenici od same sjetve, pa do punjenja zrna, te zrenja, ali i adekvatni tretmani utjecali su i na povećanje prinosa

pšenice od 4,6 tona po hektaru. Oko 68 % proizvedene pšenice ili 218.749 tona je ostvareno u Republici Srpskoj, oko 80.302 tone ili 25 % u Federaciji BiH, te 7 % ili 16.758 tona u Distriktu Brčko. Što se tiče visine prinosa, ostvarena proizvodnja pšenice u Republici Srpskoj je bila veća za 23 %, Federaciji BiH za 22 %, u usporedbi s prošlogodišnjom proizvodnjom, a u Distriktu Brčko proizvodnja je (po službenim statističkim podacima) veća za 1 %.

Isto tako, tijekom 2020. godine, osim pšenice i kukuruza, od ostalih žitarica veća proizvodnja i prinosi su ostvareni i kada je riječ o proizvodnji heljde za 75 %, zobi za 25 %, ječma za 19 % i raži za 5 %.

Tablica 7 . Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2019-2020)

Vrsta usjeva	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru
Pšenica	264.769	3.8	321.804	4.60	122	121
Kukuruz zrno	1.235.596	6.4	1.426.356	7.10	115	111
Kukuruz sjemenski	235	2.5	685	3.8	291	152
Heljda	742	1,2	1.301	1,6	175	133
Raž	10.449	2.9	10.958	3.10	105	107
Ječam	74.462	3.6	88.742	4.10	119	114
Zob	27.231	2.7	33.945	3.20	125	119
Soja	23.753	2.6	37.202	2.90	157	112
Uljana repica	8.567	2.5	10.142	2,7	117	108
Duhan	1.433	1.3	1.551	1.50	108	115
Krumpir, ukupno	381.308	11.1	438.127	11.30	115	102
Krumpir za sjeme	4.150	21.5	3.154	19.80	76	92
Mrkva	10.906	8.1	11.891	7.40	109	91
Luk crveni	40.398	8.5	45.836	8.10	113	95
Češnjak	5.641	3.3	6.186	3.40	109	103
Grah	12.718	1.7	13.115	16.00	103	941
Grašak	4.217	3.1	4.427	3.00	105	97
Kupus	71.773	15.7	74.478	15.70	104	100
Paradajz	43.700	12.6	49.635	11.00	114	87
Paprika	44.633	13.6	44.707	12.80	100	94
Krastavac	34.311	11.9	38.108	13.10	111	110
Zelena salata	5.162	5.6	5.615	6.00	109	107
Lubenica	22.068	23.3	24.520	25.70	111	110
Djetelina	137.063	3.9	133.545	3.80	97	97
Lucerka	132.571	4.5	132.913	4.50	100	100
TDS	92.252	3.4	93.562	3.50	101	103
Kukuruz silažni	672.103	19.7	781.118	22.00	116	112
Jagode	10.582	8.1	11.359	8,5	107	105
Maline	19.749	6.7	18.794	6,7	95	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Uljarice - među najvažnijim usjevima za proizvodnju ulja izdvajaju se uljana repica i soja. Tijekom 2020. godine ostvarena proizvodnja uljane repice je iznosila 10.142 tone i veća je za 17 % u odnosu na prethodnu godinu. Na povećanje proizvodnje uljane repice utjecalo je povećanje zasijanih površina za 9 % i prinosa po hektaru za 8 %. Kada je riječ o soji proizvedeno je 37.202 tone što je za 13.449 tona ili 57 % više, s obzirom da su požnjevene površine pod sojom bile veće za 40 % kao i prinos po hektaru za 12 % u usporedbi s prethodnom godinom.

Prema raspoloživim statističkim podacima u proizvodnji uljarica u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja soje od 9.458 tona i zabilježeno je povećanje proizvodnje za 31,3 %.

Prema podacima o proizvodnji ranih i kasnih usjeva u Republici Srpskoj ostvarena je proizvodnja soje od 16.301 tone, uljane repice 4.989 tona i suncokreta od 647 tona. Proizvodnja soje je u poređenju s prethodnom godinom veća za 22 %, dok se značajnije povećanje bilježi u proizvodnji suncokreta i to za 199 %, dok je u proizvodnji uljane repice zabilježeno smanjenje za 32 %.

U Brčko distriktu BiH ostvarena je proizvodnja soje od 3.162 tone, uljane repice 614 tona i suncokreta 328 tona. Kod navedenih usjeva zabilježeno je smanjenje proizvodnje i to uljane repice za 14 %, suncokreta za 11 % i soje za 4 % u usporedbi s prethodnom godinom.

Duhan - Što se tiče duhana, površine na kojima se uzgajao duhan kao i prinosi duhana su povećani u 2020. godini. Ukupna proizvodnja duhana u listu je iznosila 1.550 tona i veća je za 8 % dok je prinos duhana iznosio 1,5 tona po hektaru i veći je za 15 % u usporedbi s prethodnom godinom.

Kada je riječ o proizvodnji duhana u Federaciji BiH, ista je iznosila 357 tona i smanjenjena je za 0,6 % u odnosu na 2019, u Republici Srpskoj 1.182 tone i veća je za 11 %, i Brčko distriktu BiH 11 tona i ostala je na istoj razini proizvodnje kao i prethodne godine.

Krmno bilje – Ukupna proizvodnja krmnog bilja je u 2020. godini iznosila 1.141.138 tona i veća je za 107.149 tona ili 10 % u usporedbi s prethodnom godinom. Na ukupno povećanje proizvodnje krmnog bilja utjecalo je značajnije povećanje proizvodnje kukuruza za silažu za 16 % i travno-djetelinskih smjesa za 1 %. Proizvodnja djeteline od 133.545 tona je bila manja za 3 %, dok je proizvodnja lucerke od 132.913 tona ostala na istoj razini proizvodnje kao i prethodne godine.

Ostvarena proizvodnja najznačajnijih krmnih usjeva u Federaciji BiH je iznosila 627.025 tona i veća je za 12 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine. Krmni usjevi koji su zabilježili veću proizvodnju su djetelina i to za 8 %, lucerka za 2 % i travno-djetelinske smjese za 7 %, mješavina mahunarki i žita za 7 % i stočne repe za 16 %. Ipak najznačajniji krmni usjev, kukuruz za zelenu masu je ostvario veći prinos za 18 % što se odrazilo i na veću ukupnu proizvodnju koja je iznosila 509.204 tone što je oko 26 % više nego prethodne godine.

Ukupna proizvodnja važnijih krmnih usjeva (djetelina, lucerka, zeleni kukuruz) u Republici Srpskoj iznosila je 446.659 tona, od čega 270.474 tone zelenog/silažnog kukuruza, 89.202 tone djeteline i 86.983 tone lucerke. I pored povoljnih vremenskih uvjeta proizvodnja navedenih usjeva je bila nešto manja u usporedbi s prethodnom godinom i to djeteline za 7 % i lucerke za 0,9 %, dok je proizvodnja silažnog kukuruza bila veća za 1,3 %.

U Distriktu Brčko u 2020. godini je zabilježena standardna proizvodnja krme, s obzirom da je proizvedeno 3.870 tona i da je ista neznatno veća, oko 3 %, od proizvodnje iz prošle godine.

Jagode i maline – Zasađena površina jagode u 2020. godini je iznosila 1.366 hektara i veća je za 65 hektara ili 5 % u usporedbi sa zasađenim površinama iz prethodne godine. Ostvarena proizvodnja jagoda u 2020. godini je iznosila 11.359 tona i veća je za 7 %, dok je prosječan prinos jagode po hektaru iznosio 8,5 tona. Malina je bila zasađena na površini od 2.976 hektara s kojih je proizvedeno 18.794 tona što je za 5 % manje u odnosu na prošlogodišnji rod. Prinos ubrane svježe maline po hektaru je iznosio 6,7 tona i isti je u usporedbi s rodnom iz prethodne godine. Smanjenje zasađenih površina za 4 % i niži prinosi su utjecali na manju proizvodnju maline.

Proizvodnja jagode u Brčko distriktu je iznosila 455 tona, a maline 77 tona, te je proizvodnja ostala na istoj razini kao i prethodne godine.

Krumpir – Ukupne površine za sadnju krumpira iznosile su 36.409 hektara od kojih je merkantilnim krumpirom zasijano 93 % površina, a 7 % površina je pod sjemenskim krumpirom. U 2020. godini oko

36.258 hektara je zasijano merkantilnim krumpirom, a 151 hektar sjemenskim. Površine zasijane merkantilnim krumpirom su bile veće za 7 %, dok je značajno smanjenje površina zabilježeno kod sjemenskog krumpira i to za 61 hektar ili 29 % u usporedbi s prethodnom godinom. Što se tiče proizvodnje kod merkantilnog krumpira, povećanje površina kao i prinosa krumpira po hektaru od 2 %, utjecao je i na povećanje proizvodnje za 15 %. U isto vrijeme, s obzirom da su smanjenje površine i prinos sjemenskog krumpira po hektaru za 8 % i proizvodnja je bila manja za 24 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je 233.383 tone krumpira te je zabilježeno povećanje proizvodnje od 17 % s obzirom da su zasijane površine krumpirom bile veće za 20 % u odnosu na prethodnu godinu. Prinos krumpira po hektaru iznosio je 9,5 tona po hektaru i manji je za 3 %.

Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 201.384 tone krumpira što je više za 16 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema statističkim podacima za Brčko distrikt proizvedeno je 3.360 tona krumpira te je proizvodnja u odnosu na prošlogodišnju veća za 8 %.

Povrće - Ukupna proizvodnja važnijih povrtlarskih usjeva u 2020. godini je iznosila 318.518 tona i veća je za 8 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine. Posmatrajući pojedinačno povrtlarske usjeve, povećanje proizvodnje je zabilježeno kod rajčice za 14 %, crvenog luka za 13 %, krastavaca i lubenice za 11 %, češnjaka, zelene salate i mrkve za 9 %, graška za 5 %, kupusa za 4 % i graha za 3 %, dok je proizvodnja paprike od 44.707 tona ostala je na razini proizvodnje kao i prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je kupusa i kelja 38.703 tone, crvenog luka 34.269 tona, rajčice 27.532 tonu, paprike 15.417 tona, mrkve 7.647 tona, graha 7.617 tona, češnjaka 3.871 tona i graška 537 tona. Povećanje proizvodnje je, u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine, evidentirano kod svih važnijih povrtlarskih kultura i to rajčice za 51 %, mrkve i crvenog luka za 28 %, graha za 12 %, češnjaka i paprike za 10 %, graška 4,5 %, kupusa i kelja za 3,4 %.

Tijekom 2020. godine u Republici Srpskoj je proizvedeno kupusa i kelja 35.455 tona, rajčice 31.988 tona, paprike 29.200 tona, crvenog luka 11.474 tone, graha 5.273 tone, mrkve 4.177 tona i graška 3.836 tona, te češnjaka 2.297 tona. Povećanje proizvodnje je zabilježeno kod većine uzgajanih vrsta i to crvenog luka za 15 %, paprike za 6 %, kupusa i kelja i graška za 5 %, češnjaka za 3 % i račice za 1,6 %, dok je proizvodnja graha manja za 12 %, te mrkve za 6 %.

Prema statističkim podacima u Distriktu Brčko površina za proizvodnju povrća u 2020. godini iznosila je 291 ha. Ukupna proizvodnja povrća za 2020. godinu iznosila je 1.104 tone od čega kupusa i kelja 320 tona, graha 225 tona, rajčice 115 tona, crvenog luka 93 tone, paprike 90 tona, krastavaca 80 tona, mrkve 67 tona, graška 54 tone, lubenice i dinje 42 tone i češnjaka 18 tona.

Voće - Zahvaljujući dobrim agroekološkim uvjetima, kao i većim prinosima kod većine voćnih vrsta, zabilježeno je povećanje proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu. Značajno povećanje proizvodnje je zabilježeno kod šljive i to za 39 %, oraha za 37 %, masline za 27 %, višnje za 26 %, trešnje 22 %, kruške 18 %, jabuke za 11 %, limuna za 9 % i smokve za 3 %, dok je manja proizvodnja zabilježena kod breskve za 40 % i kajsije za 27 %. Na manju proizvodnju utjecali su i manji prinos voća po stablu koji je kod breskve manji za 40 % i kajsije za 30 %. S obzirom da kajsije i breskve prve cvjetaju zbog pojave kasnih proljetnih mrazova i niskih temperatura, znatno je smanjen prinos i rod ovih voćnih vrsta.

Tablica 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta 2019-2020. godina

Voćne vrste	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)

Šljive	114.415	9	159.197	13	139	141
Jabuke	98.265	13	109.071	14	111	111
Kruške	30.345	11	35.949	12	118	111
Trešnje	9.379	10	11.406	12	122	120
Višnje	4.244	8	5.360	10	126	120
Kajsije	1.034	10	753	7	73	70
Breskve	10.610	16	6.412	10	60	60
Mandarine	79	15	79	15	100	101
Limun	15	7	16	8	109	107
Smokve	980	13	1.005	12	103	92
Masline	776	12	985	14	127	114
Orasi	3.409	6	4.664	8	137	135

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima u 2020. godini u Federaciji BiH proizvedeno je 53.642 tone jabuke, 47.190 tona šljive, 14.021 tona kruške, breskve 5.389 tona, oraha 2.985 tona, maslina 982 tone, smokve 949 tona, mandarina 72,5 tona i limuna 14,3 tone. Zabilježen je porast ukupnog prinosa južnog voća u odnosu na prethodnu godinu i to limuna za 10 % i maslina za 23,3 %, dok je pad ukupnog prinosa južnog voća zabilježen kod mandarina za 2,3 % i smokve za 2,6 %. Ostvarena proizvodnja kruške veća je za 74 %, oraha za 73 %, jabuka za 68 %, šljive za 65 % i breskve za 58 % u odnosu na 2019.

Prema statističkim podacima o proizvodnji kasnih i ranih usjeva za Republiku Srpsku, u 2020. godini proizvedeno je 99.857 tona šljive, 54.708 tona jabuke, kruške 21.486 tona, 3.769 tona višnje, 2.061 tona trešnje, oraha 1.371 tona, breskve 998 tona, kajsije 216 tona, smokve 56 tona, mandarina 6,5 tona, masline 3 tone, limuna oko 2 tone. Proizvodnja kod većine navedenih voćnih vrsta je veća u usporedbi s prethodnom godinom i to višnje za 136 %, masline za 50 %, šljive za 35 %, mandarine za 30 %, dok je proizvodnja trešnje bila manja za 28 %, kajsije za 24 %, jabuke za 16 %, i kruške za 2 %. Jedino je proizvodnja limuna ostala na istoj razini proizvodnje.

U Federaciji BiH je, prema statističkim podacima za 2020. godinu, proizvedeno 53.642 tone jabuke, šljive 47.190 tona, kruške 14.021 tonu, trešnje 7.352 tone, breskve 5.389 tona, oraha 2.985 tona, višnje 2.701 tona, masline 982 tone, smokve 949 tona, kajsije 512 tona, badema 79 tona, mandarina 72,5 tona i limuna 14,3 tone. Zabilježen je porast proizvodnje jabuke za 68 %, kruške za 74 %, oraha za 73 %, šljive za 65 %, višanja za 29 %, maslina za 23 %, trešanja za 18 %, limuna za 10 %, dok je pad proizvodnje zabilježen kod kajsija za 29 %, badema za 5 %, smokve za 2,6 % i mandarina za 2,3 %.

Prema raspoloživim statističkim podacima za Distrikt Brčko, broj rodni stabala voća u 2020. godini je iznosio 597.874. Ostvarena proizvodnja voća s višegodišnjih zasada iznosila je: šljive 12.150 tona, jabuke 721 tona, višnje 598 tona, kruške 442 tone, oraha 308 tona, trešnje 285 tona, dunje 26 tona, breskve 25 tona i kajsije 25 tona.

Grožđe - Tokom 2020. godine je proizvedeno 44.695 tona grožđa, a ukupna proizvodnja je veća za 14 % u odnosu na prošlu godinu. Na povećanje proizvodnje grožđa utjecalo je povećanje broja rodni čokota za 1.243 tisuće komada ili 8 % i povećanje prinosa grožđa po čokotu za 4 % nego prethodne godine.

Tablica 9. Broj rodni čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2019-2020)

Godina	Broj rodni čokota (tisuća)	Proizvodnja (tona)	kg po čokotu
2019	14.800	39.289	2,7
2020	16.043	44.695	2,8
Indeks 2020/2019	108	114	104

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja grožđa u Federaciji BiH iznosila je 42.357 tona i veća je za 17,1 % u odnosu na 2019. Povećanje proizvodnje je rezultiralo većim brojem rodničkih čokota za 8 % kao i prinosom grožđa od 3 kg po rodnom čokotu što je više za 11 % nego prethodne godine.

U Republici Srpskoj ostvarena proizvodnja grožđa je iznosila 2.338 tona i manja je u usporedbi s prethodnom godinom za 25 %.

2.2. Stočarska proizvodnja

2.2.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka u 2020. godini je iznosila 631 milijun litara i manja je u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine za 12 milijuna litara ili 2 %. U ukupnoj proizvodnji mlijeka dominira proizvodnja kravljeg mlijeka s udjelom od 97 %, dok je udio ovčijeg mlijeka 3 % i kozjeg svega 1 %.

Tablica 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (tisuća litara)

Kategorija	2019	2020	Indeks 2020/2019
Kravlje mlijeko	620.845	609.625	98
Ovčije mlijeko	14.870	15.283	103
Kozje mlijeko	7.105	5.762	81
Ukupno	642.840	630.670	98

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Na temelju podataka prikazanih u tablici 10 vidljivo je da se kod proizvodnje kravljeg sirovog svježeg mlijeka u 2020. godini bilježi manji pad od 2 % u usporedbi s proizvodnjom kravljeg sirovog mlijeka iz prethodne godine. Kada je riječ o proizvodnji svježeg sirovog kozjeg mlijeka bilježi se također smanjenje od 19 %, dok je proizvodnja ovčijeg mlijeka veća za 3 % u odnosu na prethodnu godinu.

Od ukupne količine proizvedenog kravljeg mlijeka u 2020. godini otkupljeno je 274.566 tona ili 44 %. Količina otkupljenog svježeg sirovog mlijeka je veća od količine otkupljenog mlijeka iz prethodne godine za 13.805 tona ili 5 %. Otkupljeno mlijeko sadrži prosječno 4 % mliječne masti i 3,4 % proteina.

Tablica 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2019-2020)

	2019	2020	Indeks 2020/2019
Otkup kravljeg mlijeka (tona)	260.761	274.566	105
Prosječan sadržaj masti %	3,9	4,0	102
Prosječan sadržaj proteina	3,3	3,4	103

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja konzumnog mlijeka i mliječnih proizvoda u 2020. godini je iznosila 248.413 tona i veća je za 6 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine. Veća količina prikupljenog i otkupljenog sirovog mlijeka svakako se odrazila i na povećanje proizvodnje mliječnih proizvoda.

Tablica 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2019-2020)

Proizvodi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Konzumno mlijeko (tona)	140.821	151.283	107
Pavlaka (vrhnje)-(tona)	21.925	22.510	103
Fermentirani mliječni proizvodi (tona)	54.366	57.031	105
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi (tona)	1.433	1.603	112
Sir (tona)	15.356	15.986	104

Ukupno	233.901	248.413	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Vodeći proizvod mljekarske industrije je uglavnom UHT konzumno mlijeko koje čini oko 61 % ukupne proizvodnje, zatim na drugom mjestu s udjelom od 23 % su fermentirani mliječni proizvodi, vrhnje je treći rangirani proizvod s udjelom od 9 %, sir ima udio od 6 %, dok 1 % proizvodnje čine maslac i ostali žuto-masni proizvodi. Kod većine mliječnih proizvoda je zabilježena veća proizvodnja tijekom 2020. godine i to maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda za 12 %, konzumnog mlijeka za 7 %, fermentiranih proizvoda za 5 %, sira za 4 % i pavlake za 3 %.

2.2.2. Kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića

Instalirani kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nosilica i pilića za tov kreću se u rasponu od 1.000 do 500.000 pa i više komada jaja. U suštini, u Bosni i Hercegovini se instalirani kapaciteti valionica najvećim dijelom koriste za proizvodnju pilića za tov.

Prema statističkim podacima za 2020. godinu broj inkubatorskih stanica je isti kao i prethodne godine. Kapacitet za leženje/valjenje jaja koja se istovremeno stavljaju u inkubator u 2020. godini je 4.496 tisuća komada i isti je u usporedbi s prethodnom godinom.

Tablica 13. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica (2019-2020)

Kategorija veličine (kapacitet)	2019				2020			
	Broj	Kapacitet, tisuća komada	Korištenje, tisuća komada		Broj	Kapacitet, tisuća kom.	Korištenje, tisuća komada	
			za nosilice	za meso			za nosilice	za meso
1.000 – 10.000	3	25	-	90	3	25	-	51
10.001 – 20.000	2	38	.	293	2	38	-	200
20.001 – 50.000	1	38	-	334	1	38	-	371
50.001 – 100.000	7	488	-	3.184	7	488	-	3.212
100.001 – 200.000	2	366	451	1.444	2	366	446	1.306
200.001 – 500.000	3	1.177	2.185	14.340	3	1.177	1.561	15.336
500.001 i više	3	2.364	-	32.752	3	2.364	-	32.237
Ukupno/Total	21	4.496	2.363	52.437	21	4.496	2.007	52.713

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića u 2020. godini je iznosio 54 milijuna i 720 tisuća komada i neznatno je manji u usporedbi s brojem jaja stavljenih u inkubatore prethodne godine.

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nosilica u 2020. godini je bio manji za 15 % u odnosu na 2019. godinu. Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića za tov u 2020. godini je ostao nepromijenjen.

2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2020. godini iznosila je 1.399 tona što je više za 1 % u odnosu na prošlu godinu, jaja 743 milijuna i 408 tisuća komada i veća je za 3 % u usporedbi s prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 20 %, u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 3.359 tona.

Tablica 14. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH

Proizvodi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Jaja (000 komada)	722.876	743.408	103
Med (tona)	3.359	2.687	80
Vuna (tona)	1.381	1.399	101

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.2.4. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa

Neto proizvodnja svih kategorija mesa je u 2020. godini iznosila 91.764 tone i neznatno je veća za 1 % u odnosu na prethodnu godinu. Tijekom 2020. godine povećan je broj zaklanih goveda za 7 %, dok je broj zaklanih ovaca smanjen za 34,22 %, svinja za 7,18 % i peradi za 1,44 % u odnosu na razdoblje 2019. godine. Neto težina zaklanih goveda je povećana za 22,56 %, dok je neto težina zaklanih ovaca smanjena za 33,52 %, svinja za 1,65 % i peradi za 1,12 % u odnosu na isto razdoblje 2019. godine.

Tablica 15. Klanje stoke i peradi u klaonicama (2019-2020)

Kategorije	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)
Telad i goveda do 1 god.	24.379	3.311	19.125	2.724	78	82
Telad do 8 mjeseci	15.710	1.109	11.984	858	76	77
Junice	1.013	259	1.265	341	125	132
Bikovi	23.063	7.028	32.017	10.224	139	145
Krave	4.328	1.204	4.190	1.176	97	98
Goveda, ukupno	52.783	11.802	56.597	14.465	107	123
Jagnjad	67.634	952	57.902	875	86	92
Ostale ovce	23.772	441	2.225	51	9	12
Ovce, ukupno	91.406	1.393	60.127	926	66	66
Svinje, ukupno	107.967	7.749	100.213	7.621	93	98
Tovni pilići	42.615	67.165	41.453	66	97	0
Ostala perad	1.532	2.367	2.058	2.820	134	119
Perad, ukupno u tisućama	44.147	69.532	43.511	68.752	99	99

Izvor: Agencija za statistiku BiH

3. Brojno stanje stoke i peradi

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2020. godinu ukupan broj goveda je smanjen za 1 %, peradi za 1,3 % i koza za 1,4 %, dok je broj ovaca povećan za 0,1 %, svinja za 0,7 % i košnica za 6 % u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. U istom razdoblju ukupan broj konja je ostao na istoj razini. Kada je riječ o brojnom stanju koka nosilica isti je manji je za 5 %, te krava i steonih junica za 1 %, dok je veće brojno stanje zabilježeno kod krmača i suprasnih nazimica za 3 % i ovaca za priplod za 1 % u usporedbi s brojnim stanjem iz prethodne godine.

Tablica 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH

Kategorija	Ukupno		Indeks 2020/2019
	2019	2020	
Goveda (tisuća grla)	430	427	99
Krave i steone junice (tisuća grla)	275	273	99
Ovce (tisuća grla)	1.013	1.014	100
Ovce za priplod (tisuća grla)	573	577	101
Svinje (tisuća grla)	543	547	101
Krmače i suprasne nazimice (tisuća grla)	72	74	103

Konji	14	14	100
Perad, tisuća komada	22.423	22.140	99
Koke nosilice (tisuća komada)	5.446	5.128	95
Koze	72	71	99
Košnice pčela	423	447	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Protekla 2020. godina je u BiH kao i svuda u svijetu obilježena pandemijom COVID-19 virusa koja je imala značajan utjecaj kako na život ljudi, tako i na gospodarski sektor u cjelini. Nadležne institucije svih razina vlasti u BiH su tijekom cijele godine poduzimale određene mjere kako bi se nepovoljan utjecaj što više umanjio i ostavio što manje negativnih posljedica u svim sektorima. Kada govorimo o sektoru poljoprivrede, sve razine vlasti u BiH su pokrenuli određene aktivnosti potpore u okviru svojih nadležnosti. Sve ove aktivnosti su u nastavku opisane u okviru pojedinačnih pregleda aktivnosti nadležnih institucija.

Federacija Bosne i Hercegovine: Potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju u FBiH tijekom 2020. godine je provedena na temelju Programa novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2020. godinu¹ i *Pravilnika* za svaki od modela potpore. Program novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2020. godinu je Vlada Federacije BiH usvojila u veljači 2020. godine². Prema navedenom Programu, ukupna vrijednost potpore planirane za 2020. godinu iznosila je 87.000.000,00 KM, od čega je 12.000.000,00 KM planirano za biljnu proizvodnju, 55.592.143,90 KM za animalnu, zatim 12.808.856,00 KM za ruralni razvoj i 7.562.690,37 KM za ostale vrste potpore. Predstavljeni proračun za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju bio je za 27 %, (odnosno 18.300.000,00 KM) veći u odnosu na godinu ranije. Najveće povećanje zabilježeno je kod mjera potpore ruralnom razvoju i mjera ostalih vrsta potpore. Naime, potpora ruralnom razvoju u 2020. godini je bila veća za oko 11.000.000,00 KM u odnosu na godinu ranije, dok je potpora mjerama ostalih vrsta potpore uvećana za oko 7.000.000,00 KM. Pored povećanja proračuna, ruralna politika je proširena i novim mjerama. Tako je pored ulaganja u mehanizaciju, opremu i nabavku rasplodne stoke u 2020. godini, planirana su i ulaganja u objekte, te podizanje višegodišnjih nasada. Sve ostalo vezano za strukturu proračuna namijenjenog za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u FBiH, kao i način provedbe istog je ostalo manje-više nepromijenjeno u odnosu na 2019. godinu.

Što se tiče regulatornog okvira, tijekom 2020. godine donesen je novi skup *Pravilnika* za svaki od modela potpore, kao i izmjene i dopune istih³. Također, donesena je i Odluka o izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027. (Službene novine FBiH 62/20).

Kada govorimo o odgovoru na pandemiju koronavirusa, prve reakcije od strane Vlade Federacije BiH zabilježene su krajem ožujka 2020. godine. Naime, Vlada FBiH je zadužila resorna ministarstva (Federalno ministarstvo poljoprivrede i županijska ministarstva) da žurno poduzmu aktivnosti s ciljem

¹ Odluka o usvajanju programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele "Subvencija privatnim poduzećima i poduzetnicima – poticaj za poljoprivredu" (Službene novine FBiH 14/20)

² Izmjena I. (Službene novine FBiH 23/20) 03.04.2020. godine i Izmjena II. (Službene novine FBiH 96/20) 29.12.2020. godine

³ *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uslovima ostvarivanja novčane podrške po modelu podsticaja proizvodnji* (Službene novine FBiH br. 24/20); *Pravilnik o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja* (Službene novine FBiH br. 24/20); *Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški* (Službene novine FBiH br. 24/20); *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški* (Službene novine FBiH br. 33/20)

poticanja proizvodnje strateških prehrambenih proizvoda. S tim u svezi je izmijenila i dopunila Odluku o usvajanju Programa utroška sredstava za potporu poljoprivredi tijekom 2020. godine. Izmjene i dopune se odnose na prioritarno financiranje projekata proljetne sjetve, kao i na rokove za dostavu dokumentacije za proizvodnje započete prije i nakon 1. listopada prošle godine. Za potporu mjerama proljetne i jesenje sjetve izdvojeno je 9,5 milijuna KM, te je obuhvaćeno 18.400 poljoprivrednih proizvođača.

Vlada FBiH je također početkom rujna donijela i Odluku o usvajanju kreditno-jamstvenog programa za poljoprivredu i prehrambenu industriju kako bi pomogla obrtima i poduzećima iz područja poljoprivredne i prehrambene industrije. Temeljni cilj Programa je da se u uvjetima otežanog poslovanja uslijed pandemije COVID-19 osigura podrška obrtima i poduzećima iz područja poljoprivrede i prehrambene industrije i poljoprivrednim zadrugama. Potpora je usmjerena na održavanje tekuće likvidnosti, te postojećeg supnja zaposlenosti, kao i na stvaranje novih radnih mjesta. Ukupan iznos jamstava koja se mogu izdati u okviru ovog Programa iznosila su 100 milijuna KM.

Republika Srpska: Tijekom 2020. godine, potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju u Republici Srpskoj je provedena na temelju „Plana korištenja sredstava za poticanje razvoja poljoprivrede i sela“⁴ i „Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za razvoj poljoprivrede i sela“. Pravilnik o provedbi potpore u 2020. godini je usvojen u siječnju 2020. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 7/20). Prema Planu korištenja sredstava za potporu poljoprivredi tijekom 2020. godine, planiran je iznos u visini od 75 milijuna KM, što predstavlja povećanje od 4 milijuna KM (5,35 %) u odnosu na godinu ranije. Struktura proračuna je bila ista kao i ranijih godina i podijeljena je kako slijedi:

- potpora tekućoj proizvodnji, 52.310.000 KM;
- potpora dugoročnom razvoju, 14.720.000 KM;
- sustavne mjere potpore 7.970.000 KM.

Kada je riječ o odgovoru na pandemiju koronavirusa, kao što je slučaj u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj, prvenstveno se pristupilo intervencijama u području poticanja proljetne sjetve. Kako bi se potakla proljetna sjetva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je krajem ožujka 2020. godine preusmjerilo 2,2 milijuna KM kreditnih sredstava tekućeg IFAD projekta za ovu namjenu. Mjera je donesena s ciljem uspostave prehrambene sigurnosti širom Republike Srpske putem podjele sjemenskih paketa za potrebe malih poljoprivrednih gazdinstava. Također, početkom travnja Ministarstvo poljoprivrede je predstavilo Plan proljetne sjetve za 2020. godinu, kao i podroban popis mjera za ublažavanje posljedica izazvanih pojavom novog koronavirusa. Prema navedenom planu, pored redovitih sredstava za potporu poljoprivredi (75 milijuna KM), planirana su i dodatna sredstva. Ukupni iznos dodatnih sredstava za poljoprivredu bio je 12,5 milijuna KM, od kojih je 10 milijuna iz Kompenzacijskog fonda i 2,5 milijuna iz sredstava IFAD projekta. Sredstva su raspodjeljena na sljedeći način:

- 5 milijuna KM za kapitalna ulaganja (izvor: Kompenzacijski fond);
- 2 milijuna KM za interventni otkup povrća (izvor: Kompenzacijski fond);
- 3 milijuna KM za interventni otkup junadi i svinja (izvor: Kompenzacijski fond);
- 2 milijuna KM za sjetvene pakete povrća za proljetnu sjetvu (izvor: IFAD - Projekt unapređenja konkurentnosti u ruralnim područjima);
- 0,5 milijuna KM za sjetvene pakete soje (izvor: IFAD - Projekt unapređenja konkurentnosti u ruralnim područjima).

---

⁴ Službeni glasnik RS 11/20

Brčko distrikt BiH: Odjel za poljoprivredu Brčko distrikta koje je nadležno za izradu i provedbu mjera poljoprivredne politike na teritoriju Distrikta, poticaja za poljoprivredu i ruralni razvoj u 2020. godini je provelo u skladu s „Pravilnikom o načinu i uvjetima za poticaj poljoprivrednoj proizvodnji za 2020. godinu“. Što se tiče financijskog okvira za provedbu potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju, Planom i programom utroška sredstava za ovaj vid potpore je planirano 12.000.000,00 KM. Također, s ciljem odgovarajućeg odgovora na pandemiju koronavirusa, Vlada Brčko distrikta BiH je izdvojila dodatnih 1,5 milijuna KM za potporu poljoprivrednim proizvođačima. Kako u entitetima tako su i u Brčko distriktu zabilježeni dodatni problemi s kojim su se u protekloj godini susreli poljoprivredni proizvođači. Naime, u prvoj polovici 2020. godine, isplaćeno je tek 80 % poticaja iz 2019. godine, a na usvajanje Pravilnika o načinu i uvjetima za poticaj u poljoprivredi se čekalo do rujna. Pored navedenih ograničenja, došlo je i do zastoja u izvozu stoke, te je otežana nabavka repromaterijala.

4.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH

Potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH se provodi iz proračuna entiteta, Federacije BiH i Republike Srpske, Brčko distrikta, te deset županija u Federaciji BiH. Tijekom 2020. godine, na ime potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je ukupno isplaćeno 206,00 milijuna KM.

Tablica 17. Poljoprivredni proračuni u BiH (2010-2020) (000 KM)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BD	9,620	10,417	7,370	7,759	9,541	11,832	12,764	13,950	17,556
FBiH	89,482	88,851	79,059	82,416	86,394	92,172	89,374	88,997	114,017
RS	73,169	60,000	59,893	60,000	60,006	59,999	70,999	72,000	75,000
Ukupno	172,271	159,268	146,323	150,175	155,942	164,005	173,138	176,847	206,573

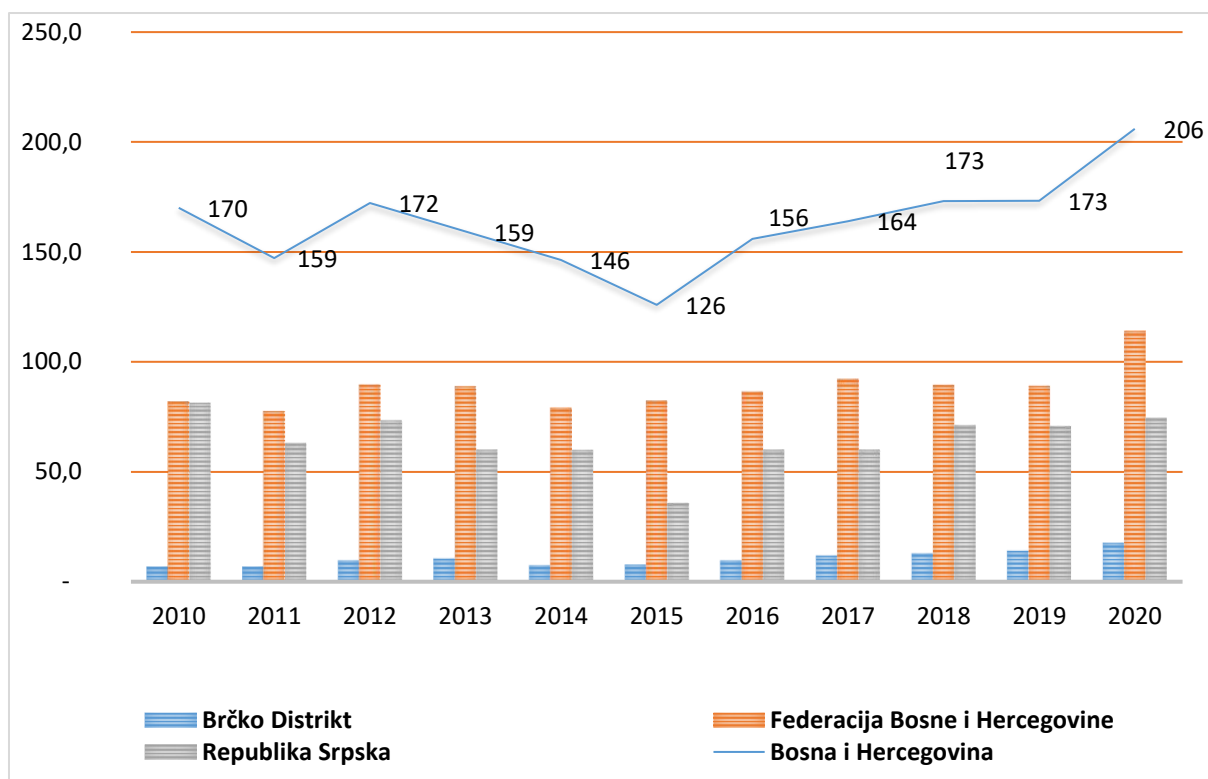
Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Kako je vidljivo iz tablice 17 iznos izdvojenih sredstava za razdoblje promatranja od 2012. do 2020. godine za poljoprivredu i ruralni razvoj je bio najveći u 2020. godini kada je po prvi put premašen iznos od 200 milijuna KM.

Nadalje, u odnosu na 2019. godinu, izdvajanja su veća za oko 19 %, što predstavlja značajno povećanje. Struktura potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH u 2020. godini u odnosu na nadležne institucije koje su provele istu, predstavljena je grafikonom 1.

Grafikon 1: Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2010-2020.

(u milijunima KM)

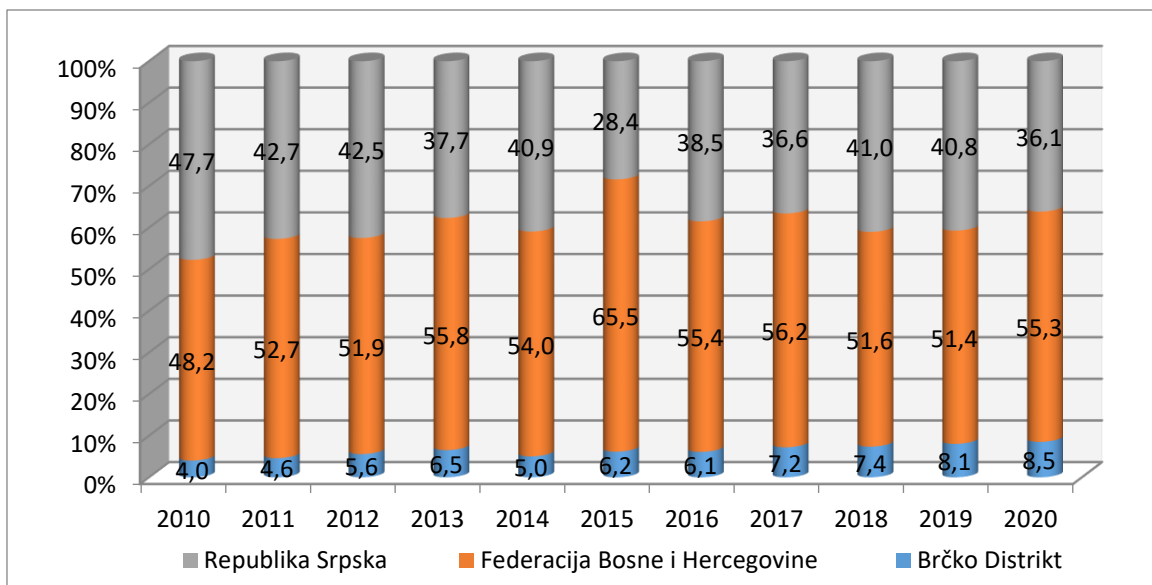

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Od ukupnih sredstava izdvojenih u BiH, Federacija BiH tijekom cijelog razdoblja promatranja izdvaja najviše sredstava za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju, a u 2020. godini je izdvojila nešto više od 114 milijuna KM, odnosno 55,3 % ukupno izvršenih poljoprivrednih proračuna u BiH. Također, navedeni iznos je najveći iznos koji je Federacija BiH isplatila u razdoblju promatranja, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 28 %. Prema visini sredstava isplaćivanih za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH na drugom mjestu je proračun izdvojenih sredstava u Republici Srpskoj. Tijekom protekle godine iz proračuna Republike Srpske je na ime potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju isplaćeno skoro 75 milijuna KM, te dodatna sredstva u iznosu od 12,5 milijuna KM. Navedeni iznos je također najveći koji je Republika Srpska isplatila za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju od 2010. godine. U odnosu na prethodnu godinu, veći je za 6 %. U Brčko distriktu je u 2020. godini izdvojeno 17,5 milijuna KM, po čemu je Brčko distrikt na trećem mjestu po visini izdvojenih sredstava i ima udio od 8,5 % u ukupno izdvojenom proračunu za poljoprivredu u Bosni i Hercegovini. Tijekom 2020. godine, u Brčko distriktu je izdvojeno 25 % više sredstava u odnosu na godinu ranije. Prošlogodišnji iznos potpore u Brčko distriktu je također najveći zabilježeni iznos u promatranom razdoblju. Postotni prikaz strukture potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH tijekom 2020. godine je predstavljen grafikonom 2.

Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH

(u postocima)

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

4.2. Poljoprivredne potpore u regiji i usporedba s potporama u Bosni i Hercegovini

U nastavku ćemo ukratko predstaviti visinu i strukturu poljoprivrednih potpora koje su tijekom 2020. godine isplaćene u zemljama regije, te ćemo iste usporediti s potporama isplaćenim u našoj zemlji.

Republika Srbija - Tijekom protekle godine, kao i prethodnih godina, Srbija je po visini izdvojenih sredstava za potporu poljoprivredi predvodnik u regiji. U 2020. godini na ime potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u Srbiji je isplaćeno 311,99 milijuna eura. U odnosu na 2019. godinu, Srbija bilježi pad izdvajanja za poljoprivredu za neznatnih 0,48 %, što je uglavnom posljedica manjih izdvajanja za mjere IPARD-a. Ako promatramo strukturu proračuna, možemo vidjeti da je najviše sredstava izdvojeno za izravna plaćanja, 199,86 milijuna eura, zatim za ruralni razvoj 71,6 milijuna eura. Sredstva za IPARD poticaje su na trećem mjestu. U 2020. godini u Srbiji je na ime IPARD poticaja naznačeno 33,4 milijuna eura.

Tablica 18. Struktura poticaja u Srbiji (2020) (EUR)

Opseg sredstava za izravna plaćanja iznosi	199,862,209.75
Opseg sredstava za poticaje za mjere ruralnog razvoja iznosi	71,616,909.08
Opseg sredstava za kreditnu potporu u poljoprivredi iznosi	5,103,342.69
Opseg sredstava za posebne poticaje iznosi	1,956,281.36
Obim sredstava za IPARD poticaje iznosi	33,460,916.90
UKUPNO	311,999,659.78

Izvor: Ured o raspodjeli poticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2020.

Republika Sjeverna Makedonija - Prema visini sredstava izdvojenih za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju, Sjeverna Makedonija je druga zemlja u regiji. Tijekom protekle godine izdvojila je 124,7 milijuna eura, što je za oko 13,8 % manje u odnosu na 2019. godinu. Navedeno umanjeње potpore je posljedica značajnog smanjenja potpore mjerama izravne potpore poljoprivrednicima. Naime, u 2020. godine je za ovaj vid potpore isplaćeno 36,1 milijun eura manje u odnosu na 2019. godinu. I pored navedenog, najveći iznos potpore u 2020. godini je isplaćen u vidu izravnih plaćanja poljoprivrednicima

u iznosu 79,9 milijuna eura. Na drugom mjestu je potpora ruralnom razvoju na ime koje je isplaćeno 28,6 milijuna eura. Sredstva naznačena za IPARD su na trećem mjestu i iznose 15 milijuna eura.

Tablica 19. Struktura poticaja u Republici Sjevernoj Makedoniji (2020) (EUR)

Izravna plaćanja	79,901,960.78
Ribarstvo i akvakultura	1,143,790.85
Ruralni razvoj	28,663,872.55
IPARD	15,000,000.00
Ukupno	124,709,624.18

Izvor: Dokumenti Republike Sjeverne Makedonije dostupni na stranici Agencije za agrarna plaćanja Republike Sjeverne Makedonije

Crna Gora - Crna Gora je na posljednjem mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji. U 2020. godini je izdvojila 60,72 milijuna eura, što je za 34,1 % više u odnosu na 2019. godinu. Navedeno povećanje je rezultat povećanja sredstava naznačenih za Program IPARD II., kao i većih izdvajanja za kreditna sredstva koja se izvršavaju kroz program (MIDAS 2). Uvidom u strukturu proračuna koja je predstavljena u tabeli 20, vidimo da se najveći dio plaćanja za potporu poljoprivredi vezuje za donacije koje se isplaćuju iz Programa IPARD II. i projekta IFAD, te EU /IPA projekta. Izravna su plaćanja koja se isplaćuju iz državnog proračuna na drugom mjestu.

Tablica 20. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori (2020) (EUR)

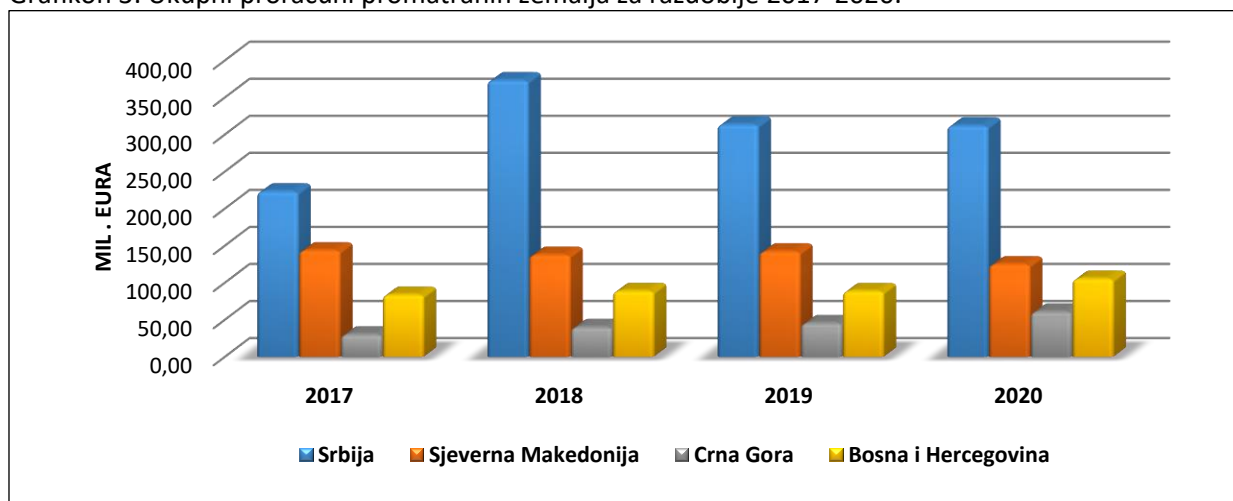
Razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo (izravna plaćanja)	20,837,500.00
Doprinos za potrebe provedbe međunarodnih projekata (IFAD)	650,000.00
Provedba mjera sigurnosti hrane i hrane za životinje	349,000.00
Provedba mjera zdravstvene zaštite životinja	2,341,000.00
Provedba fitosanitarnih mjera	227,000.00
Donacije ukupno	27,326,000.00
Program IPARD II.	26,000,000.00
Projekt IFAD	816,000.00
Projekt EU/IPA	510,000.00
Kreditna sredstva ukupno	8,992,000.00
Institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede Crne Gore (MIDAS 2)	8,230,000.00
Projekt IFAD	762,000.00
UKUPNO	60,722,500.00

Izvor: Ured o uvjetima, načinu i dinamici provedbe mjera poljoprivredne politike za 2020.

4.3. Usporedba poljoprivrednih potpora zemalja regije s potporom poljoprivredi u BiH

U regionalnom poretku koji je predstavljen grafikonom 3, možemo vidjeti da je Srbija tijekom cijelog razdoblja promatranja predvodnik u izdvajanjima za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju. Na drugom mjestu je Sjeverna Makedonija, koja se također stalno drži na drugom mjestu. Bosna i Hercegovina je prema visini izdvajanja za poljoprivredu na trećem mjestu, slijedi je Crna Gora koja je tijekom promatranog razdoblja izdvajala najmanje iznose potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju. Zemlje koje su zabilježile povećanje potpore u odnosu na 2019. godinu su Bosna i Hercegovina i Crna Gora, s tim da je Crna Gora zabilježila najveće povećanje i to za 34,1 %. Srbija i Sjeverna Makedonija su tijekom protekle godine izdvojile manje sredstava u odnosu na 2019. godinu. Srbija je zabilježila neznatno smanjenje potpore i to za 0,48 %, dok je Sjeverna Makedonija izdvojila 13,8 % manje sredstava u odnosu na 2019. godinu.

Grafikon 3: Ukupni proračuni promatranih zemalja za razdoblje 2017-2020.

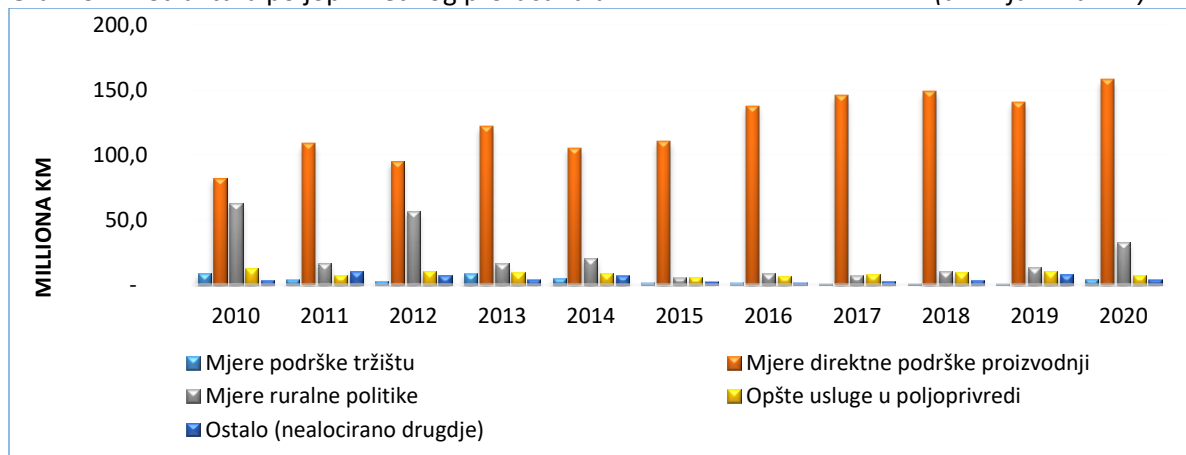
Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH na temelju objavljenih podataka promatranih zemalja

4.4. Analiza strukture proračunske potpore po skupinama mjera

Kada su u pitanju izdvajanja po skupinama mjera, u 2020. godini nije bilo značajnijih odstupanja u odnosu na godine ranije. Mjere izravnih potpora proizvodnji se i u 2020. godini nalaze na prvom mjestu po ukupno izdvojenim sredstvima. Na drugom mjestu su mjere ruralnog razvoja, dok su opće usluge u poljoprivredi na trećem mjestu. Četvrto mjesto za razliku od 2019. godine pripada skupini mjera potpore tržištu, dok je na zadnjem mjestu nealocirano (ostalo).

Grafikon 4: Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH

(u milijunima KM)

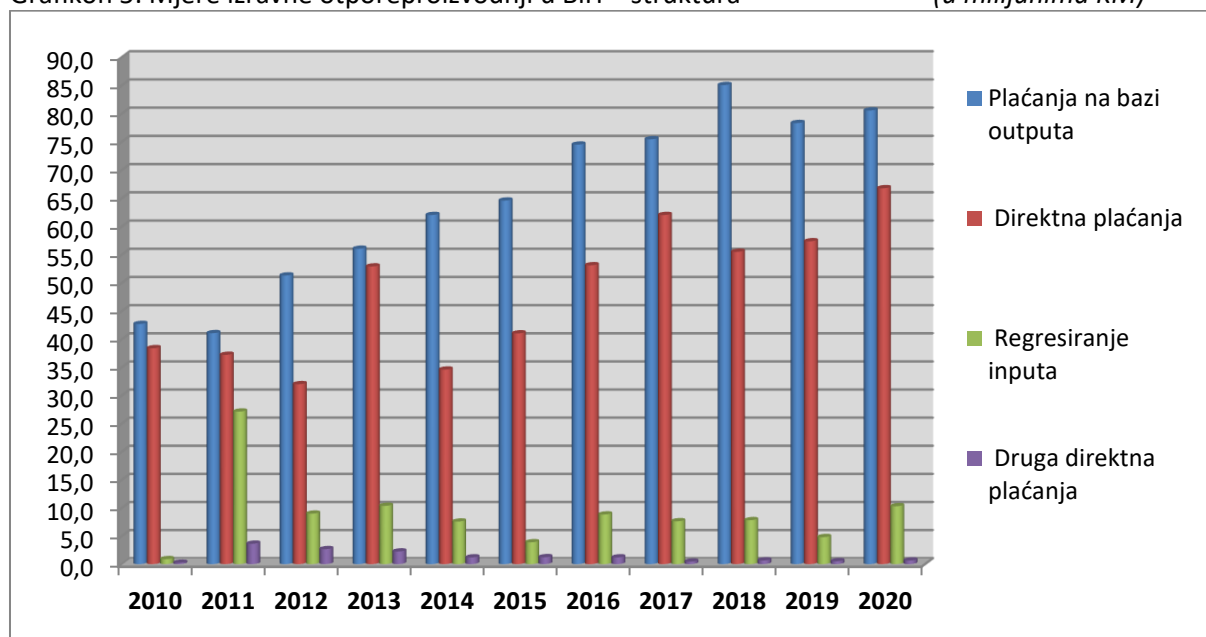
Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Mjere izravne potpore proizvođačima/proizvodnjama

Kao i prethodnih godina, mjere izravne potpore proizvodnji drže primat po visini izdvajanja, za iste je tijekom 2020. godine izdvojeno 158,24 milijuna KM, što predstavlja 76,8 % od ukupno izdvojenih sredstava za poljoprivredu i ruralni razvoj svih nadležnih institucija u BiH. U odnosu na 2019. godinu izdvajanja za mjere izravnih plaćanja su veća za 17,24 milijuna KM, što je rezultat povećanja izdvajanja za sve vrste potpora u okviru mjera izravne potpore.

Grafikon 5: Mjere izravne otporeprodukciji u BiH – struktura

(u milijunima KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Kada gledamo strukturu izravnih potpora proizvodnji, na prvom mjestu su plaćanja na temelju proizvedenih količina (output), za koja je u 2020. godini izdvojeno nešto više od 80,54 milijuna KM, ili 39,09 % od ukupnih proračuna za poljoprivredu. U odnosu na 2019. godinu zabilježeno je povećanje za 2,22 milijuna KM.

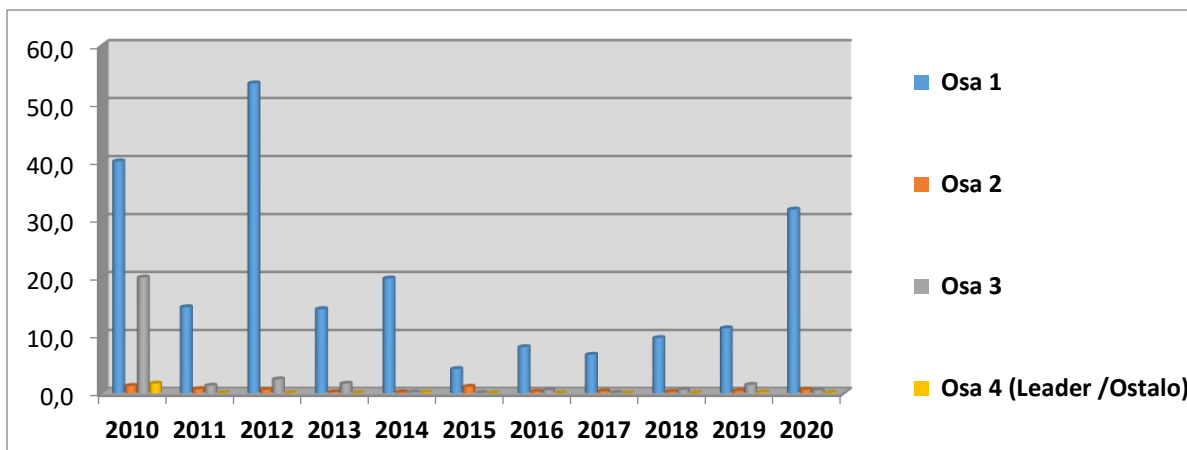
Na drugom mjestu su izravna plaćanja za koja je u 2020. godini izdvojeno 66,76 milijuna KM, odnosno 32,41 % ukupnih proračuna. Tijekom protekle godine, izravna plaćanja su zabilježila značajno povećanje u odnosu na 2019. godinu za 9,39 milijuna KM.

Na trećem mjestu, u okviru mjera izravnih potpora proizvodnji, su plaćanja za regresiranje inputa. U 2020. godini za navedene mjere je izdvojeno 10,29 milijuna KM, što predstavlja 4,99 % ukupnih proračuna za poljoprivredu. Treba naglasiti da je navedeni udio značajno veći u odnosu na godinu ranije kada je iznosio 2,77 %. Na četvrtom, odnosno na posljednjem mjestu po visini izdvojenih sredstava u 2020. godini u okviru izravnih potpora su druga izravna plaćanja. Za ista je tijekom protekle godine utrošeno oko 635 tisuća KM, što također predstavlja povećanje za 24,5 % u odnosu na 2019. godinu.

Mjere ruralnog razvoja

Tijekom 2020. godine, za potporu mjerama ruralne politike u BiH je izdvojeno skoro 32 milijuna KM, što predstavlja povećanje u odnosu na 2019. godinu za oko 149 %. Navedeno povećanje proračuna je rezultat povećanja proračunske potpore ruralnom razvoju s federalne razine. Naime, Federacija BiH je tijekom protekle godine za potporu ruralnom razvoju izdvojila oko 20 milijuna KM. U ukupno izvršenom proračunu za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2020. godini, potpora ruralnom razvoju je sudjelovala sa 16 %, te je na drugom mjestu u ukupnom poretku, poslije mjera izravne potpore poljoprivrednicima.

Grafikon 6. Mjere ruralnog razvoja – struktura

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

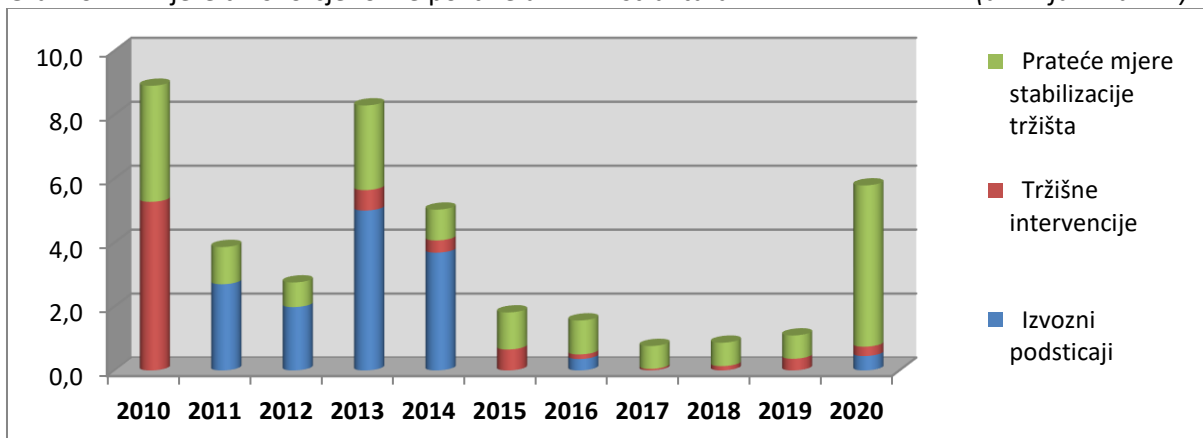
Grafikonom 6 predstavljena je struktura potpore ruralnom razvoju tijekom protekle godine. Očigledno je da je najveći iznos potpore kao i prethodnih godina proveden putem mjera iz ose 1, gdje je izvršeno 96 % sredstava utrošenih na potporu ruralnom razvoju u 2020. godini. Druga os po visini izdvojenih sredstava je os 2, putem koje je utrošeno oko 1,8 % od ukupno provedene potpore ruralnom razvoju, slijedi je os 3 s udjelom od 1,5 %. Za potporu mjerama koje se mogu svrstati u os 4 utrošen je neznatan iznos sredstava, svega 0,15 % proračuna izvršenoga za potporu mjerama ruralnog razvoja.

Mjere tržišno-cjenovne politike

Mjerama tržišno-cjenovne politike utječe se na stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, što u praksi ima za posljedicu jačanje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje. S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini se izdvajaju i određena sredstva za mjere potpore tržištu, ali zbog neučinkovitog sustava djelovanja tržišno-cjenovne politike u BiH spomenute mjere nemaju odgovarajuću snagu da utječu na stabilnost cijena poljoprivrednih proizvoda u zemlji.

Grafikon 7. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura

(u milijunima KM)

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Navedeno može predstavljati jedan od glavnih razloga da se ovim mjerama poklanja manje značaja. Nakon izrazito malog izdvajanja za ovu skupinu mjera (2015-2019) u 2020. godini situacija se donekle popravlja kada je izdvojeno ukupno 4,27 milijuna KM, odnosno 2,1 % od ukupnog proračuna za poljoprivredu, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu za oko 3,17 milijuna KM. Najveći iznos finansijskih izdvajanja za promatrano razdoblje (2010-2020) je zabilježen u 2010. godini kada je za ove mjere utrošeno 8,9 milijuna KM ili 5,2 % od ukupnog poljoprivrednog proračuna.

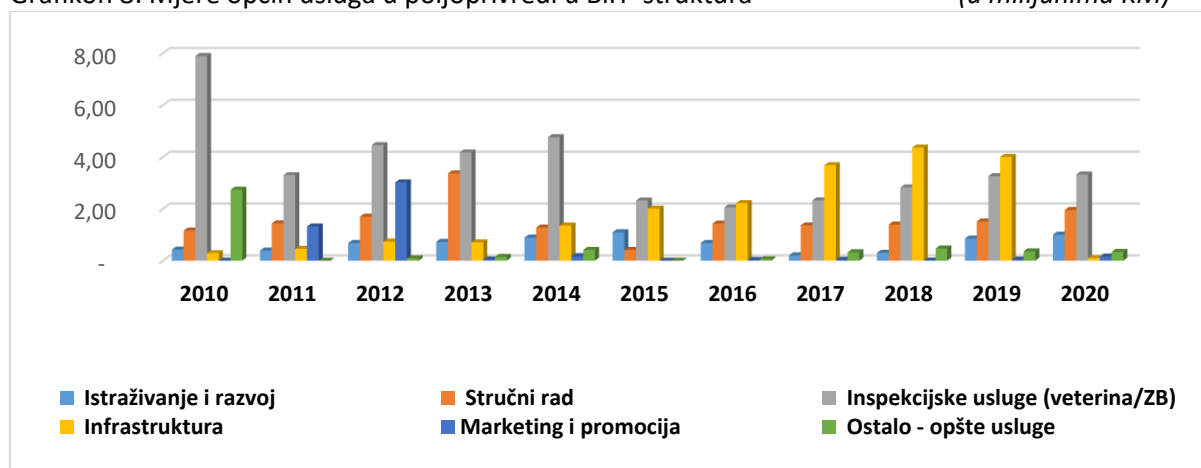

Ono što je karakteristično za ovu skupinu mjera je da je u 2020. godini došlo do određenih izmjena unutar same strukture skupine. Prateće mjere stabiliziranja tržišta, gdje spadaju uglavnom plaćanja otkupljivačima i prerađivačima su u 2020. godini imale dominantan udio u proračunu za tržišno-cjenovne potpore, kada je za ove mjere utrošeno 3,36 milijuna KM ili 78,7 % proračuna, što je za promatrano razdoblje drugi iznos po veličini izdvojenih sredstava, odmah nakon iznosa iz 2010. godine. Na drugom mjestu je mjera tržišnih intervencija s udjelom od 860,7 tisuća KM, odnosno 20,2 %. Ovom mjerom su isplaćene naknade za izvoznike koji su izvezili voće, povrće, mlijeko i mesne prerađevine. Primjetno je da je, kada je ova mjera u pitanju, odnos odstupanja visine financijskih izdvajanja poprilično izražen. Tako je u 2010. godini izdvojeno punih 5,27 milijuna KM, dok je u razdoblju 2010-2020. bilo pojedinih godina u kojima, za spomenutu mjeru, uopće nisu bila planirana nikakva financijska sredstva. Kada je riječ o poticajima usmjerenim na proizvodnje s plasmanom na druga tržišta, ista su zastupljena sa skromnih 49,9 tisuća KM što je 1,1 % od proračuna za mjere potpore tržištu. Ovako niska stopa financijskih izdvajanja, po pitanju mjera tržišno-cjenovne politike, uz česte strukturne promjene ne pruža mnoge prilike za uspostavu njihove jače učinkovitosti kojima bi se iznašla rješenja koja bi dovela do stabilnijih cijena poljoprivrednih proizvoda i jačeg i učinkovitijeg domaćeg tržišta.

Mjere općih usluga u poljoprivredi

Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH su tijekom 2020. godine podržane sa 6,8 milijuna KM, što predstavlja 3,3 % od ukupnih poljoprivrednih proračuna. U odnosu na 2019. godinu, zabilježeno je smanjenje izdvojenih sredstava za 31,3 %. Za razliku od prethodnih godina, tijekom 2020. godine prema visini izvršene potpore, na prvom mjestu je skupina mjera koja se odnosi na inspeksijske usluge gdje je izdvojeno 3,3 milijuna KM, odnosno 48,3 % ukupnih proračuna utrošenih na ovaj vid potpore. Na drugom mjestu su izdvajanja za stručni rad, na koji je utrošeno 1,9 milijuna KM, odnosno 28,4 % ukupnog iznosa utrošenog za opće usluge. Za istraživanje i razvoj je tijekom prošle godine izdvojeno nešto više od 1 milijun KM, odnosno 14,6 % proračuna općih usluga. Sljedeća, po visini izdvojenih sredstava, je skupina mjera koja se odnosi na ostale opće usluge, koja sudjeluje s 5 % u proračunu općih usluga. Na posljednjem mjestu, po utrošku sredstava u okviru ove skupine mjera, su mjere koje se odnose na ruralnu infrastrukturu, za koje je u 2020. godini utrošeno svega 97.229 KM.

Grafikon 8: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH- struktura (u milijunima KM)

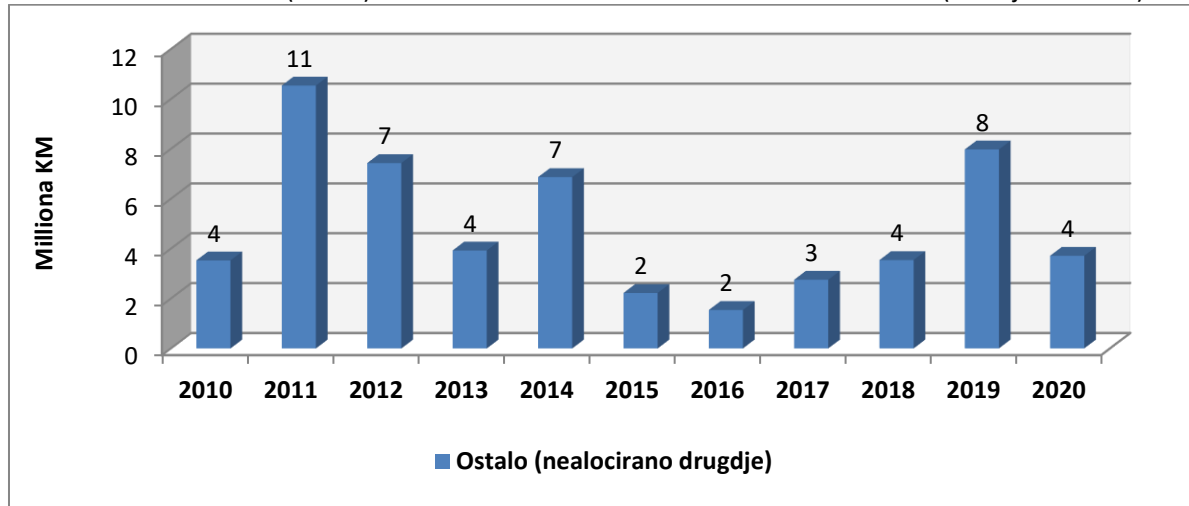
Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Nealocirano (ostalo)

U ovu skupinu se uvrštavaju potpore koje se prema klasifikaciji potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju BiH ne mogu razvrstati ni u jednu drugu skupinu prethodno opisanih mjera. Iznos sredstava za ovu skupinu u 2020. godini iznosio je 3,76 milijuna KM ili 1,8 % ukupnih proračuna, što je mnogo manje u odnosu na prošlu godinu kada je taj iznos bio 7,98 milijuna KM ili 4,6% ukupnog proračuna. O navedenom bi se trebalo povesti računa i u narednom razdoblju, prigodom izrade proračuna za poticaje nadležnih institucija u poljoprivrednoj proizvodnji, kako bi se ovaj pozitivni trend nastavio.

Grafikon 9: Nealocirano (ostalo)

(u milijunima KM)

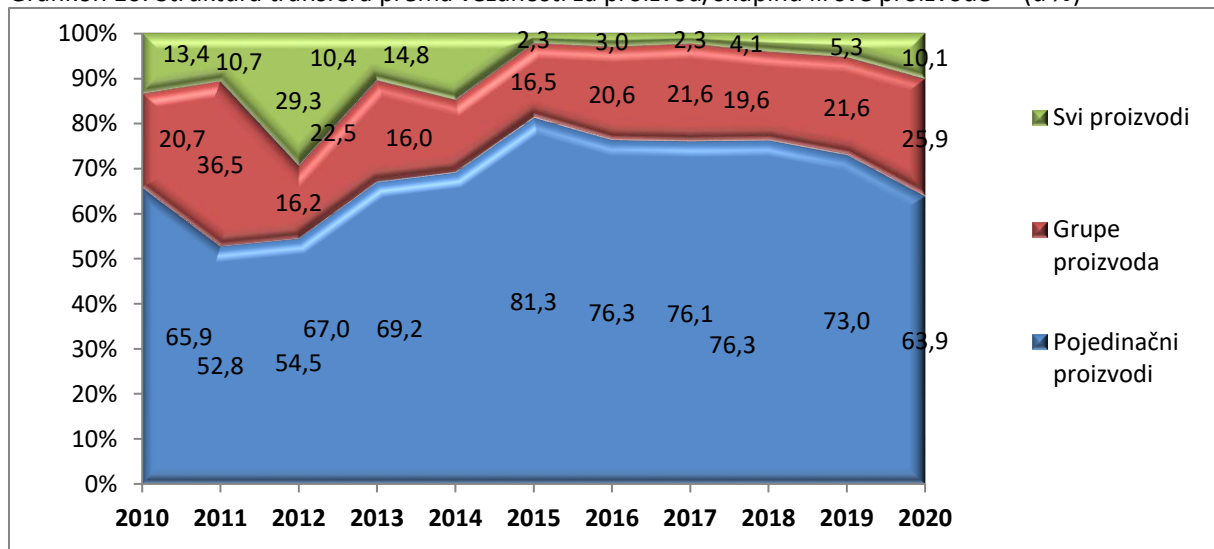

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

4.3. Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama

Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama predstavljena je u grafikonu 10. Iz navedenog grafikona je vidljivo da je i tijekom 2020. godine najveći iznos potpore utrošen na potporu pojedinačnim proizvodima. Za navedeni vid potpore u protekloj godini izdvojeno je nešto više od 123 milijuna KM, ili 64 % svih proračuna nadležnih institucija.

Grafikon 10: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/skupinu ili sve proizvode (u %)

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Uvidom u strukturu potpore, evidentno je da je tijekom 2020. godine došlo do smanjenja potpore proizvodima u odnosu na prethodne godine. Kada govorimo o ostalim vrstama potpore, potpora za skupinu proizvoda je tradicionalno na drugom mjestu. Za skupine proizvoda u 2020. godini je utrošeno blizu 50 milijuna KM ili 26 % ukupnih proračuna. Skupina mjera potpore koje se odnose na potporu svim proizvodima je prema visini izdvojenih sredstava na trećem mjestu. Za ovu skupinu mjera je utrošeno nešto više od 19 milijuna KM, odnosno 10,12 % ukupnog proračuna nadležnih institucija, što predstavlja povećanje za 142 % u odnosu na 2019. godinu.

Struktura potpore po proizvodima/skupinama proizvoda je predstavljena u tabeli 21. Očigledno je da je i tijekom 2020. godine kravlje mlijeko dobilo najveći iznos potpore i to 40,84 % u odnosu na sve ostale proizvode/skupine proizvoda. Pored mlijeka značajnije je podržana proizvodnja goveđeg mesa koja sudjeluje u postotku od 4,15 %, te meda 4,03 %. Ostali pojedinačni proizvodi su ispod 4 % udjela.

Tablica 21. Distribucija potpore po proizvodima/skupinama proizvoda (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stočarska proizvodnja						
Mlijeko (kravlje)	55.86	49.18	50.36	51.25	45.48	40,84
Mlijeko (ovčije i kozje)	0.20	0.14	0.23	0.24	0.32	0,35
Goveđe meso	5.23	7.41	6.51	6.65	6.37	4,15
Svinjsko meso	3.14	3.42	3.45	4.52	5.23	2,26
Ovčije meso	0.11	0.14	0.00	0.27	-	0,10
Pileće meso	1.85	1.80	1.53	1.61	1.94	1,47
Jaja	0.54	0.32	0.32	0.41	0.42	0,44
Med	0.67	0.84	1.09	1.31	1.59	4,03
Riba	1.98	1.84	1.79	1.51	1.74	1,84
Purići	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0,06
Konji	0.00	0.03	0.03	0.03	0.03	1,18
Biljna proizvodnja						
Pšenica	5.25	6.97	7.29	5.44	6.59	2,70
Kukuruz	3.66	1.90	1.84	1.13	1.13	1,22
Ječam	0.28	0.49	0.42	0.28	0.63	0,49
Duhan	0.37	0.29	0.25	0.24	0.14	1,15
Krumpir	0.32	0.51	0.17	0.15	0.15	0,87
Soja	0.44	0.09	0.01	0.43	0.40	0,18
Grožđe	0.97	0.57	0.54	0.48	0.54	-
Gljive	0.06	0.08	0.09	0.06	0.02	0,13
Ljekovito i aromatsko bilje	0.36	0.33	0.16	0.26	0.32	0,39
Grupe proizvoda						
Povrće	2.43	2.77	3.51	3.23	3.52	4,59
Voće	3.29	5.36	4.25	5.13	4.72	6,61
Žitarice	0.17	0.29	0.33	1.45	2.08	0,95
Krmno i industrijsko bilje	0.44	1.18	1.10	1.10	1.32	0,65
Biljna proizvodnja općenito	4.38	6.01	5.53	5.13	3.42	5,85
Mlijeko i meso - goveda	0.78	0.55	2.10	0.35	2.78	3,72
Mlijeko meso ovce/koze	4.96	4.48	4.76	3.24	3.80	3,54
Svi proizvodi	2.26	3.05	2.34	4.11	5.32	10,12
UKUPNO	100.00	100.00	100.00	100.00	100,00	100,00

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

U okviru transfera za skupine proizvoda, najviše su podržavane proizvodnje voća i povrća, na koje je utrošeno 4,59 %, odnosno 6,61 % ukupnog poljoprivrednog proračuna.

Kada se govori o povećanju, odnosno umanjenju potpore u odnosu na 2019. godinu, uočava se da je potpora proizvodnji meda zabilježila povećanje za oko 2,44 %, dok je potpora proizvodnji mlijeka zabilježila smanjenje za 4,64 %.

4.5. IPA III. – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027)

Krajem 2020. godine završeno je programsko razdoblje Instrumenta IPA II., te je Europska unija nacrtom Regulative o uspostavi IPA III. najavila nastavak pružanja pomoći zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama za članstvo. Riječ je o sveobuhvatnom instrumentu pomoći, kontinuitetu IPA II., koji je planiran i bit će programiran za razdoblje 2021-2027. Ono što je do ovog momenta poznato o novom sedmogodišnjem razdoblju IPA III. je uglavnom sadržano u nacrtu Regulative o uspostavi navedenog instrumenta, koji još uvijek nije usvojen. Potrebno je provesti dogovore o višegodišnjem financijskom okviru te drugim horizontalnim pitanjima.

Prema navedenom prijedlogu Regulative, za razdoblje 2021-2027., EU će u vidu pomoći zemljama na putu u EU doznačiti 14,5 milijardi eura. Kao i do sada, pomoć će biti dostupna zemljama kandidatkinjama za članstvo, zatim potencijalnim kandidatkinjama, te zemljama članicama za programe prekogranične suradnje sa zemljama u fazi pristupa. Pretpristupnom pomoći podržat će se korisnici u donošenju i provedbi ključnih političkih, institucijskih, socijalnih i gospodarskih reformi radi poštivanja vrijednosti EU-a i postupnog usklađivanja s pravilima, standardima i politikama EU-a.

Navedeno predstavlja opći cilj Instrumenta IPA III., koji ima i sljedeće posebne ciljeve:

- a. Ojačati vladavinu zakona, demokraciju, poštivanje ljudskih prava, temeljnih prava i međunarodnog prava, kao i poboljšati upravljanje migracijama, uključujući upravljanje granicama;
- b. Povećati učinkovitost javne uprave i podržati strukturne reforme i dobro upravljanje na svim razinama;
- c. Oblikovati pravila, standarde, politike i prakse korisnika u skladu s onima Unije i jačati pomirenje i dobrosusjedske odnose;
- d. Ojačati gospodarski i socijalni razvoj uključujući povećanu povezanost i regionalni razvoj, poljoprivredu i ruralni razvoj te politike socijalne zaštite i zapošljavanja, ojačati zaštitu okoliša, povećati otpornost na klimatske promjene, ubrzati prelazak na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika i razvijati digitalno gospodarstvo.

Pomoć u okviru IPA III. temeljit će se na programskom okviru IPA-e za postizanje specifičnih ciljeva. IPA III. programski okvir utvrdit će Komisija za vrijeme trajanja višegodišnjeg financijskog okvira Unije. Programski okvir IPA III. uzet će u obzir relevantne nacionalne strategije i sektorske politike. Pomoć će biti usmjerena i prilagođena specifičnom položaju korisnika, uzimajući u obzir daljnje napore potrebne za ispunjavanje kriterija za članstvo kao i kapacitete tih korisnika. Pomoć će biti različita u opsegu i intenzitetu u skladu s potrebama, posvećenosti reformama i napretku u njihovoj provedbi.

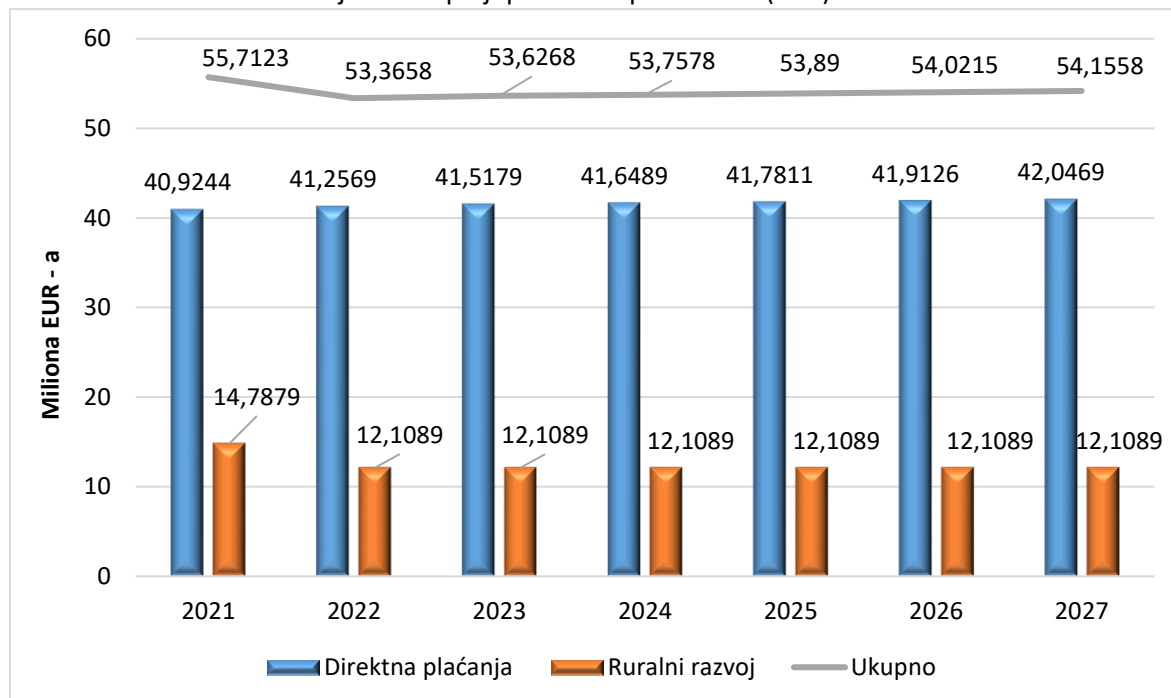
Pomoć u okviru IPA III. provodit će se putem izravnog i neizravnog upravljanja kroz godišnje ili višegodišnje akcijske planove i mjere.

4.6. Zajednička poljoprivredna politika (Common Agriculture Policy – CAP) 2021-2027.

U Europskoj uniji je počelo novo financijsko razdoblje CAP-a (2021-2027). Proračun namijenjen za financiranje novog CAP-a iznosi 386,6 milijardi eura, što predstavlja povećanje u iznosu od 36,6 milijardi eura ili za 10 % u odnosu na CAP 2014-2020. Za izravne potpore je alocirana 291,1 milijarda eura ili 75,3 % ukupnog CAP proračuna, od čega je 270 milijardi eura namijenjeno za potporu dohotku,

a ostatak je namijenjen za potporu poljoprivrednim tržištima. Ukupna alokacija za potporu ruralnom razvoju iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje 8,1 milijardu eura iz instrumenta za oporavak EU koji će pomoći u rješavanju posljedica pandemije COVID-19.

Grafikon 11: Proračun za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)

Izvor: EU Commission – Multiannual financial framework 2014-2020 and financing of the CAP

Tijekom prve dvije godine CAP 2021-2027. godine, nastavit će se primjenjivati postojeće regulative (CAP 2014-2020), kako je utvrđeno u prelaznoj Regulativi usvojenoj 23. prosinca 2020. Nova CAP značajno će pojednostaviti i modernizirati način rada politike, pružajući značajnu dodanu vrijednost poljoprivrednicima i društvu u cjelini. Europska komisija je kao najvažnije prioritete CAP-a nakon 2020. godine naznačila veću razinu očekivanja u pogledu politike u području okoliša i klime, te bolje usmjerenje potpore, kao i jače oslanjanje na uspješnu vezu između istraživanja, inovacija i savjetovanja. Predložila je i način na koji se može poboljšati uspješnost CAP-a, novi model ostvarivanja politike kako bi se cilj politike preusmjerio s usklađenosti na uspješnost, te se u nadležnosti EU-a i država članica uvelo više supsidijarnosti, odnosno donošenje odluka što bliže korisnicima. Novi model usmjeren je na bolje postizanje ciljeva EU-a na temelju strateškog planiranja, široke političke intervencije i zajedničkih pokazatelja uspješnosti, čime se poboljšava usklađenost politika u okviru budućeg CAP-a s drugim ciljevima EU-a.

5. TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA BOSNE I HERCEGOVINE SA SVIJETOM

Ukupan opseg trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2020. godini je iznosio 3,85 milijardi KM i bio je manji za 123 milijuna KM ili 3 % u odnosu na prethodnu 2019. godinu kada je iznosio 3,97 milijardi KM. Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je iznosio 846,40 milijuna KM, dok je uvoz poljoprivrednih proizvoda bio 3,01 milijardu KM, te je zabilježen deficit u razmjeni

poljoprivrednim proizvodima od 2,16 milijardi KM. U promatranoj godini u odnosu na 2019. godinu, zabilježen je rast izvoza poljoprivrednih proizvoda za 3 %, pad uvoza za 5 % te pad deficita za 7 %.

Pokrivenost uvoza izvozom BiH u razmjeni poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2020. godini je iznosila 28,16 %.

Promatrano po regijama u 2020. godini u odnosu na 2019. rast izvoza poljoprivrednih proizvoda zabilježen je u svim regijama, osim u EU, gdje je zabilježen pad od 0,5 %. U isto vrijeme, uvoz poljoprivrednih proizvoda bilježi pad iz svih regija. Bosna i Hercegovina s Turskom bilježi suficit u razmjeni poljoprivrednih proizvoda u visini od 23,4 %. Pored Turske, Bosna i Hercegovina za 2020. godinu suficit bilježi i u trgovini s EFTA-om, i to u visini od 20 %.

Tablica 22. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama - (milijuna KM)

	2019	2020	Udio 2020	Indeks 2020/2019
UVOZ				
EU	1.734,77	1.645,31	54,73 %	94,84
CEFTA	921,45	893,66	29,73 %	96,98
EFTA	4,64	4,46	0,15 %	96,10
UoST*	88,67	83,68	2,78 %	94,37
Ostatak svijeta	403,53	379,03	12,61 %	93,93
UKUPNO	3.153,07	3.006,14	100,00 %	95,34
IZVOZ				
EU	334,39	332,74	39,31 %	99,51
CEFTA	276,26	291,90	34,49 %	105,66
EFTA	17,90	20,40	2,41 %	113,96
UoST*	131,22	136,19	16,09 %	103,79
Ostatak svijeta	62,93	65,18	7,70 %	103,57
UKUPNO	822,69	846,40	100,00 %	102,88
TRGOVINSKA BILANCA				
EU	-1.400,39	-1.312,57	60,77%	93,73
CEFTA	-645,19	-601,76	27,86%	93,27
EFTA	13,26	15,94	-0,74%	120,22
UoST*	42,54	52,51	-2,43%	123,44
Ostatak svijeta	-340,60	-313,85	14,53%	92,15
UKUPNO	-2.330,38	-2.159,74	100,00%	92,68

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

Preliminarni podaci

* Zemlje ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO

Bosna i Hercegovina je od poljoprivrednih proizvoda (u skladu s carinskom nomenklaturom WTO-a) najviše uvozila ostale prehrambene proizvode – sirupe (2106 90) u vrijednosti od 170,45 milijuna KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 5 % u odnosu na 2019. godinu. Na drugom mjestu su komadi goveđeg mesa s kostima (0201 20) u vrijednosti od 127,16 milijuna KM kod kojih je zabilježen pad vrijednosti uvoza od 13 %, zatim ostala pšenica i suražica (1001 99) u vrijednosti od 118,44 milijuna KM kod koje je također zabilježen rast uvoza od 1,8 %.

Tablica 23. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (milijuna KM)

RB	HS 6	OPIS	2019	2020	Udio 2020	Indeks
1	210690	Ostali prehrambeni proizvodi – sirupi (laktozni, izoglukočni, glukozni, voćni)	162,87	170,45	5,67%	104,7

2	020120	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno - ostali komadi s kostima:	146,86	127,16	4,23%	86,6
3	100199	Ostala pšenica i suražica	116,30	118,44	3,94%	101,8
4	230990	Ostali proizvodi za prehranu životinja	108,81	107,59	3,58%	98,9
5	220300	Pivo dobiveno od slada:	114,07	103,94	3,46%	91,1
6	220210	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodanim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	82,55	71,00	2,36%	86,0
7	240220	Cigarete koje sadrže duhan:	70,55	67,75	2,25%	96,0
8	180690	Ostali proizvodi od čokolade	73,39	66,85	2,22%	91,1
9	120600	Suncokretovo sjeme, neovisno je li lomljeno ili ne:	51,80	66,82	2,22%	129,0
10	090111	Kava, nepržena s kofeinom	70,39	62,82	2,09%	89,2
Ukupno (1-10)			997,59	962,83	32,03%	96,5
Ostalo			2.155,48	2.043,31	67,97%	94,8
UKUPNO			3.153,07	3.006,14	100,00%	95,3

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

Preliminarni podaci

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO

U 2020. godini, BiH je od poljoprivrednih proizvoda najviše izvozila maline, kupine, dudove (0811 20) u vrijednosti od 69,66 milijuna KM i ostvarila rast od 15 % u odnosu na 2019. godinu, mlijeko i vrhnje (0401 20) u vrijednosti od 65,98 milijuna KM i zabilježila rast od 9 %, te ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe (1512 19) u vrijednosti od 65,40 milijuna KM gdje je u odnosu na prethodnu godinu zabilježen pad od 3 %.

Tablica 24. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (milijuna KM)

RB	HS 6	OPIS	2019	2020	Udio 2020	Indeks
1	081120	Maline, kupine, dudovi (murve)	60,66	69,66	8,23 %	114,8
2	040120	Mlijeko i vrhnje, sa sadržajem masti većim od 1 %, ali ne većim od 6 % po masi:	60,32	65,98	7,79 %	109,4
3	151219	Ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe	67,68	65,40	7,73 %	96,6
4	160232	Ostali pripremljeni ili konzervirani proizvodi, od kokoši vrste <i>Gallus domesticus</i> :	27,41	50,18	5,93 %	183,1
5	220210	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodanim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	37,79	33,42	3,95 %	88,4
6	151211	Sirovo ulje od sjemena suncokreta, šafranike	44,72	33,12	3,91 %	74,1
7	190531	Slatki keks	23,54	28,74	3,40 %	122,1
8	020130	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno, bez kostiju	0,99	25,10	2,97 %	2.542,1
9	190532	Keksi i oblande:	18,19	19,54	2,31 %	107,4
10	410150	Cijele goveđe kože i kože kopitara, mase po koži veće od 16 kg:	24,02	17,00	2,01 %	70,8
Ukupno (1-10)			365,31	408,13	48,22 %	111,7
Ostalo			457,38	438,27	51,78 %	95,8
UKUPNO			822,69	846,40	100 %	102,9

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO-u

6. PROVEDBA MJERA I PRIORITETA U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2020. GODINI

Zakonska regulativa (izrada/izmjena i dopuna propisa, provedba odredaba postojećih pravnih propisa)

Zakon o vinu

Početak 2020. godine ponovno je pokrenut rad na izradi Zakona o vinu Bosne i Hercegovine donošenjem Odluke o izmjeni odluke o uspostavi radne skupine za izradu Zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu BiH. Odluku je 19.06.2020. godine donio ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, ali je zbog pojave pandemije koronavirusa novouspostavljena Radna skupina održala prvi sastanak tek u rujnu 2020. godine, nakon više odgađanja sastanka zbog epidemiološke situacije. Na prvom sastanku je izložena kronologija rada ove Radne skupine u prethodnom razdoblju i iznesen je prijedlog daljnjeg sustavnog i planskog pristupa izradi zakonodavstva u području vina u Bosni i Hercegovini. Za potrebe ovakvog pristupa pripremljen je Nacrt akcijskog plana harmonizacije regulative sektora vinarstva u Bosni i Hercegovini s regulativom sektora vinarstva u Europskoj uniji, kao i Nacrt zakona i paketa podzakonskih akata. Glavni cilj predstavljenog akcijskog plana je utvrđivanje temeljnih aktivnosti, načina i dinamike prilagođavanja postojeće ili izrade nove regulative za sektor vinarstva u BiH. Predstavljeni akcijski plan oslanja se na postojeću institucionalnu strukturu u BiH. Na sastanku je naglašeno, a što stoji i u samom akcijskom dokumentu, da je prije konačne izrade nacrtu i prijedloga zakona i podzakonskih akata na razini Bosne i Hercegovine potrebno, između ostalog, postići politički konsenzus entiteta u Bosni i Hercegovini o strukturalnim načelima i opsegu regulacije sektora vinarstva na razini BiH i na razini entiteta. Bez tog konsenzusa i planskog i sustavnog pristupa nije moguće urediti sustav i uskladiti ga s europskim sustavom. U vezi s prethodnim, zatraženo je mišljenje predstavnika nadležnih institucija entiteta kao i ostalih zainteresiranih strana, prije svega proizvođača vina, o predstavljenim tekstovima dokumenata i samom pristupu izradi dokumenata. Općenito, predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede ocijenili su pristup kao prihvatljiv, a nakon što su službeno dobili nacрте svih pripremljenih dokumenata i podrobno ih pregledali, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je dalo pozitivno mišljenje, dok je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske u mišljenju naglasilo da ovim zakonom treba urediti samo vanjskotrgovinsko poslovanje, odnosno tržišne odredbe. Dodatno, osigurana je i tehnička potpora u radu Radne skupine u okviru EU projekta: "Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini/*European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina - EU4AGRI*". Tekst Zakona o uređenju tržišta vina koji je predstavljen na prvom sastanku rađen je na način da se ispoštuje zaključak Vlade Republike Srpske spomenut gore u tekstu a odnosi se na vanjskotrgovinsko poslovanje. Općenito pristup je bio da se uradi Zakon koji će uspostaviti okvire na zajedničkoj razini kako je to učinjeno i Regulativom 1308/2013 o uspostavi zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda Europske unije a koji uključuje i vino. U suštini, u pogledu nadležnosti napravljen je pristup u uspostavi i provedbi regulative u području vinarstva onako kako je to uređeno u Europskoj uniji; Europska komisija – države članice, razina BiH – entiteti/BD/županije.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani, Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini i Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine

S obzirom na dugogodišnji rad svih nadležnih institucija na pripremi zakonodavstva u području hrane, veterinarstva i poljoprivrede koji nije okončan dostavljanjem nacrtu propisa u postupak razmatranja i usvajanja, pristupilo se ponovnom pokretanju rada za pripremu nacrtu predmetnih zakona. Naime, u rujnu 2020. godine ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je donio Odluku o imenovanju

Radne skupine za pripremu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08). U skladu s tim, Radna skupina je održala prvi sastanak već početkom listopada putem MS Teams platforme, zbog pogoršane epidemiološke situacije. Kako je u međuvremenu započeo s radom *Twining* projekt Europske unije „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom EU u sektoru sigurnosti hrane u BiH“, Radna skupina je ovim dobila i tehničku pomoć za svoj rad.

U području organske proizvodnje, a u cilju provedbe zaključaka Vijeća ministara, MVTEO BiH je uputio poziv nadležnim institucijama entiteta da se zajednički, u skladu sa svojim nadležnostima i u suradnji s Direkcijom za europske integracije, pristupi izvršenju zaključaka, odnosno da se počne s analizom pravne stečevine iz ovog područja, s obzirom na konstatacije i preporuke EK i Vijeća ministara iz navedenih dokumenata. Planirana je izrada analize stupnja sukladnosti entitetskih zakona s propisima EU u prvoj fazi, ali i podzakonskih akata u narednim fazama, kao i međusobna uporedna analiza zakonskih rješenja i međusobne sukladnosti propisa entiteta.

Po pitanju izrade okvirnog zakona na razini BiH iz područja organske proizvodnje, stav Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske je dostavljen i ponovljeno je prethodno iskazano odbijanje i neslaganje s izradom Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine, ali i s izradom sveobuhvatne analize zakonodavstva u području organske proizvodnje, ističući da će se analiza sukladnosti s poglavljem *acquis*-a, uključujući i Poglavlje 11, izraditi kroz Program integriranja, a također je ponovljeno stajalište da za donošenje Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine nema ustavnog temelja.

Provedba Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument

Na temelju iskustava stečenih u prvom ciklusu izvješćivanja o provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, pokrenuta je Inicijativa za unaprjeđenje ovog strateškog dokumenta. Suština Inicijative je uspostava stalnih službenih komunikacijskih kanala s partnerskim institucijama (ASH, UZZB, KZV, KHSPPPRR, DEI, MFT BiH, BHAS, FZS i RZS RS) koje zajedno s nadležnim institucijama (MVTEO, FMPVŠ, MPŠV RS i OPŠV BD) osiguravaju podatke i informacije za izradu godišnjih izvješća o provedbi SPRR-a.

S tim u vezi pripremljeni su novi nacrti Odluke⁵, Obrazloženja odluke⁶, Poslovnika⁷ i Akcijski plan⁸. Nakon što je dogovorena provedba aktivnosti navedenih u Inicijativi, organiziran je i 15.10.2020. održan V. sastanak Radne skupine. Na sastanku je usuglašen tekst Nacrta odluke, Obrazloženja odluke i Poslovnika, dogovoreni su rokovi za izvršenje radnih zadataka i usvojen je Akcijski plan i monitoring okvir sa skupom tablica i pokazatelja za prikupljanje podataka o provedbi SPRR-a za 2019. Potom je proveden proces formalnog imenovanja članova i kontakt osoba Radne skupine.

Nakon okončanja postupka imenovanja organiziran je i 11. i 12.11.2020. godine održan I. sastanak Kontakt tima za praćenje provedbe SPRR-a, na kom je potvrđen predloženi tekst Nacrta odluke, Obrazloženja odluke, Poslovnika, Akcijskog plana i monitoring okvira sa skupom tablica i pokazatelja za prikupljanje podataka.

---

⁵ Nacrt odluke o uspostavi Radne skupine za praćenje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument.

⁶ Nacrt obrazloženja Odluke o uspostavi Radne skupine za praćenje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument.

⁷ Nacrt poslovnika o radu Radne skupine za praćenje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, 5. Nacrt akcijskog plana rada za izradu Izvješća o provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument za 2019. godinu.

⁸ Nacrt poslovnika o radu Radne skupine za praćenje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, 5. Nacrt akcijskog plana rada za izradu Izvješća o provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument za 2019. godinu

Radnoj skupini i Kontakt timu na sastanku su dostavljeni uputa za popunjavanje i tablice za prikupljanje podataka za 2019. godinu o provedbi SPRR-a. Kao rok za dostavljanje podataka određen je 30.12. 2020. ali potrebne informacije nisu dostavile sve nadležne institucije u predviđenom roku.

Strateški plan ruralnog razvoja BiH (2021-2027) - Okvirni dokument

S obzirom da razdoblje provedbe aktualnog SPRR-a istječe s prosincem 2021., pripremljen je dokument pod nazivom Inicijativa za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2021-2027) - Okvirni dokument. Inicijativa sadrži pregled pravnog temelja za izradu strateškog dokumenta, osvrt na postupak izrade SPRR-a (2018-2021) i prijedlog uvodnih aktivnosti s obrazloženjima. U skladu s prijedlogom aktivnosti pripremljeni su i nacrti: sheme strukture IK, sheme protoka informacija u IK, Nacrt odluke o pristupanju izradi SPRR-a, Nacrt obrazloženja Odluke o pristupanju izradi SPRR-a, Nacrt odluke o uspostavi IK, Nacrt obrazloženja Odluke o uspostavi IK, Nacrt poslovnika o radu IK i Nacrt sadržaja SPRR-a (2021-2027). Nakon što je s predstavnicima nadležnih institucija dogovorena provedba aktivnosti navedenih u Inicijativi, dokument je službeno dostavljen na uvid i mišljenje nadležnim institucijama.

LAG/LEADER

LEADER je inovativni pristup stvaranja politika ruralnog razvoja u EU putem koga se potiče udruživanje stanovnika ruralnih sredina i partnera iz javnog, privatnog i nevladinog sektora, te uključivanje istih u razvoj i provedbu projekata, kao i drugih aktivnosti usmjerenih ka rješavanju problema lokalne zajednice. Kroz LEADER se pruža potpora sektorima i kategorijama korisnika koji nisu u mogućnosti dobiti pomoć u okviru drugih programa namijenjenih ruralnim područjima.

LAG predstavlja lokalno javno-privatno partnerstvo uspostavljeno između predstavnika različitih socio-gospodarskih sektora (javnog, gospodarskog i nevladinog sektora), uspostavljeno na ruralnom području u skladu s LEADER načelima. Kroz svoj rad, LAG-ovi doprinose diverzifikaciji gospodarskih aktivnosti, unaprjeđenju kvaliteta života, očuvanje okoliša, očuvanju tradicije i kulturno-povijesnog nasljeđa u ruralnim sredinama.

U programskom razdoblju 2007-2013., LEADER je uklopljen u zajedničku politiku ruralnog razvoja EU, čime je postao obvezna komponenta programa ruralnog razvoja država članica EU. LEADER se financira iz finansijskih kuverti, u okviru Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Finansijska sredstva iz fonda LEADER, mogu koristiti isključivo Lokalne akcijske skupine (LAG). I u programskom razdoblju 2014-2020., LEADER je ostao obvezni program za fond EFARD, s tim što je primjena LEADER pristupa dodatno proširena kao Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice u ruralnim, ribarskim i urbanim područjima (*Community Led Local Development- CLLD*). CLLD se može aplicirati u okviru EAFRD-a (kao LEADER), Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (*European Maritime and Fisheries Fund - EMFF*), Europskog socijalnog fonda (*European Social Fund - ESF*) i Europskog fonda za regionalni razvoj (*European Regional Development Fund - ERDF*) i tamo gdje programi države članice dozvoljavaju. LAG-ovi mogu pripremiti i provoditi integrirane lokalne strategije koristeći finansijska sredstva iz više izvora. Očekuje se da će i u narednom programskom razdoblju 2021-2027. potpora LEADER programu i LAG-ovima biti nastavljena.

Od država koje se žele priključiti EU, također se traži da uvrste LEADER komponentu u svoje programe ruralnog razvoja. S tim u vezi, BiH je obvezna uvesti LEADER pristup u planiranje ruralnog razvoja i uspostavi pravno-financijskog okvira za razvoj i djelovanje LAG-ova.

Nadležnim institucijama i LAG-ovima, dostavljeni su upitnici za prikupljanje podataka o njihovim aktivnostima tijekom 2019. godine. Na temelju prikupljenih informacija pripremljeno je Izvješće o radu LAG-ova u 2019. godinu.

S obzirom da je došlo do zastoja u radu LAG-ova (nije bilo projektnih aktivnosti u prethodnoj godini) pripremljena je Inicijativa za pokretanje aktivnosti razvoja LAG-ova i uvođenja LEADER programa. Nakon što su pripremljeni tehnički preduvjeti provedbe aktivnosti navedenih u Inicijativi, nadležnim institucijama je upućen zahtjev za imenovanje kontakt osoba koje će u narednom razdoblju raditi na pitanjima LEADER-a i LAG-ova. Postupak imenovanja kontakt osoba je završen tijekom prosinca 2020.

godine, čime su se stekli uvjeti za nastavak i daljnji rad predstavnika nadležnih institucija po ovom pitanju.

Korištenje prepristupnih fondova Europske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju za razdoblje 2014-2020.

Pored aktivnosti koje su vezane za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja, međunarodne trgovinske odnose, carinsko-tarifnu politiku, gospodarski razvoj, poduzetništvo i zaštitu potrošača, MVTEO BiH je odgovorno za obavljanje poslova i zadaća koji se odnose na utvrđivanje politika u suradnji s nadležnim entitetskim ministarstvima, temeljnih načela, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela i institucija na međunarodnom planu u području poljoprivrede, kao i aktivnosti za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na razini BiH što podrazumijeva, s jedne strane, koordinaciju interesa relevantnih dionika unutar zemlje i, s druge strane, koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru. Dodatno, jedan od kriterija sektorskog pristupa u okviru IPA-e upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade godišnjih izvješća o donatorskoj pomoći za dati sektor.

IPA 2016: EU4Business Project - Konkurentnost i inovacije: Lokalne razvojne strategije - aktivnosti na provedbi komponente za poljoprivredu započele 01.04.2018. godine

UNDP je odgovoran za provedbu projektnih aktivnosti u području poljoprivrede, proizvodnje hrane i ruralnog razvoja. U okviru ove projektne komponente poticajna sredstva iznose oko 6 milijuna KM, a namijenjena su za potporu modernizaciji velikih lanaca vrijednosti u poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji, kroz sistematizaciju i integriranje operacija u svim fazama lanca opskrbe: proizvodnji, sakupljanju, preradi, marketingu i prodaji. Pored toga, planirana je potpora diverzifikaciji ruralnih gospodarskih aktivnosti, s naglaskom na male poljoprivrednike koji dominiraju ruralnom Bosnom i Hercegovinom.

UNDP je također odgovoran za postupak izrade, provedbe, praćenja i evaluacije mjera potpore (grantova) u području poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, dok će cjelokupan proces biti usmjeravan putem Sektorske radne skupine za poljoprivredu i ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: Radna skupina).

Radna skupina se sastoji od Konzultativno-programске podskupine i Operativne podskupine, a kako bi se osigurao transfer znanja i praksi na relevantno osoblje te učinkovitije pristupilo rješavanju strateških i operativnih pitanja u ovom procesu, a u skladu s relevantnim javnim politikama u Bosni i Hercegovini i Projektom.

Pored toga, Upravni odbor EU4Business redovno održava sastanke putem kojih se prati napredak u provedbi aktivnosti projekta. Predstavnik Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine u Upravnom odboru projekta je službenik Sektora za ekonomski razvoj i poduzetništvo, sektorski koordinator za IPA II. sektor: Konkurentnost i inovacije.

U svibnju 2020. godine, kao odgovor na pandemiju COVID- 9, EU4Business je u raspisao javni poziv za potencijalne korisnike bespovratnih sredstava kako bi ublažio negativne učinke COVID-19 na poljoprivredno-prehrambeni sektor u BiH. Od 93 pristigle prijave, 29 projektnih prijedloga dobilo je pozitivnu ocjenu, od kojih je 15 izabrano za financiranje putem EU4Business, a 14 kroz EU4Agri projekt.

IPA 2018 EU4AGRI - Projekt „Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini“

Ovo je četverogodišnji paket potpore nadležnim institucijama i proizvodnom sektoru u Bosni i Hercegovini (2020-2024), s ciljem modernizacije poljoprivredno-prehrambenog sektora, otvaranja novih i zadržavanja postojećih radnih mjesta, te potpore oporavku od krize prouzročene COVID-19 virusom. Projekat EU4Agri primarno je financiran sredstvima Europske unije (EU) u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA). Vrijednost projekta je 20 milijuna eura, uz zajedničko sufinanciranje

Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA). Za provedbu projektnih aktivnosti, odnosno provedbu ove akcije odgovoran je UNDP, te su u proteklom razdoblju održane dvije radionice s relevantnim dionicima u cilju pripreme projektne zadaće (ToR) za komponentu (1) grantova koji će biti usmjereni za jačanje konkurentnosti bh. poljoprivrede.

Grant potpora poljoprivredi: EU4AGRI (iz programa iz IPA 2018 pod nazivom „EU potpora u području poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih standarda“) je komponenta projekta vrijedna 20 milijuna eura započela je u ožujku 2020. godine. Tijekom 2020. godine objavljena su tri javna poziva za dodjelu grantova i to: prvi za potporu ulaganjima u preradi i marketing poljoprivrednih proizvoda, s ukupnim proračunom od 3 milijuna eura, drugi javni poziv koji je usmjeren na potporu ulaganjima u ruralni turizam, vrijedan 2,55 milijuna eura i treći za razvoj ruralnog turizma.

S proračunom od 910.000 eura, projekt EU4AGRI podržao je provedbu 14 prijedloga projekata odabranih na javnom pozivu EU4Business s ciljem ublažavanja negativnih učinaka COVID-19 na poljoprivredno-prehrambeni sektor. Od 14 projekata, 12 projekata se provodi u podsektorima mlijeka, voća i povrća (po šest u svakom od njih), nakon čega slijede 4 projekta u podsektoru pšenice i uljarica i 1 projekt u podsektoru meda. 475 malih poljoprivrednika dobilo je potporu tim putem.

Twining Projects

Provedba tri *twining* projekta u području sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, programiranih u okviru IPA 2018 Akcijskog programa za Bosnu i Hercegovinu, započela je u rujnu 2020. godine, u skladu s planiranom dinamikom. Provedba projekata dodijeljena je odabranom konzorciju iz država članica EU, kako slijedi:

- *Twining* projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupno usklađivanje pravne stečevine u sektoru **sigurnosti hrane** u Bosni i Hercegovini“ provodi Služba za hranu i veterinarstvo Republike Litvanije, zajedno s partnerskim službama Mađarske i Italije, počeo je po planu, 1. rujna 2020. dolaskom stručnjaka u Agenciju. Proračun projekta je u visini od 1,5 milijuna eura.
- *Twining* projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju pravne stečevine u **veterinarskom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ provodi Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane, zajedno s partnerskim službama iz Francuske i Hrvatske (konzorcij). Za projekt su izdvojena sredstva u iznosu od 3.000.000 eura.
- *Twining* projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju pravne stečevine u **fitosanitarnom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ je počeo s provedbom u studenome 2020. godine online, zbog epidemiološke situacije. Izvršitelji projekta su Italija kao nositelj i Poljska.

• **Jačanje institucionalnih kapaciteta za koordiniranu provedbu politike (odgovornost za provedbu: UNDP)**

Tijekom 2020. godine UNDP je započeo pripremu pregleda revizije institucionalnih funkcija, struktura i kapaciteta (MVTEO BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel poljoprivrede u Brčko distriktu). Cilj je da se postavi temelj za mjerenje napretka u pogledu razvoja institucionalnih kapaciteta, s naglaskom na izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju političkih akcija koje doprinose provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH - Okvirni dokument.

• **Jačanje savjetodavnih službi (odgovornost za provedbu: CzDA i UNDP)**

U 2020. godini započele su pripreme za odabir pružatelja usluga za provedbu procjene tržišta savjetodavnih usluga. To će uključivati pregled potražnje među poljoprivredno-prehrambenim subjektima (poljoprivrednici/proizvođači i prerađivači) profesionalnih savjetodavnih usluga (savjetodavne usluge i usluge poslovnog razvoja). Procjena potražnje bit će povezana s procjenom pružanja savjetodavnih usluga od strane nedržavnih dionika kao što su udruge, konsultantske tvrtke, zadruge, dobavljači ulaznih sirovina i drugi dionici kako bi se utvrdila razina proširenja i savjetodavnih usluga koje se trenutno nude.

- **Poboljšanje sustava upravljanja informacijama (odgovornost za provedbu: CzDA)**

CzDA je u 2020. godini započela provoditi pripremu analize stanja i utvrđivanje kritičnih praznina i potreba u sustavima za upravljanje podacima u okviru poljoprivrednog informacijskog sustava. Tim međunarodnih stručnjaka održao je niz konzultativnih sastanaka s institucionalnim partnerima kako bi se utvrdili prioriteti za modernizaciju i nadogradnju u prikupljanju podataka, razmjeni podataka, digitalizaciji podataka, prezentaciji i analizi, u odnosu na statističke zahtjeve i najbolje prakse EU. Polovicom studenoga 2020. godine nadležnim tijelima su, radi konzultacija i dostavljanja komentara, predstavljeni sljedeći materijali: “Procjena vinskog sektora u Bosni i Hercegovini” te “Procjena politike i zakonodavstva u poljoprivredi, s naglaskom na vinogradarstvo/vinarstvo, institucionalne savjetodavne službe i informacijski sustav u Bosni i Hercegovini - trenutna situacija i predložene projektne intervencije”.

Uspostava IPARD strukture u Bosni i Hercegovini

Potpuno je jasno da je i dalje temeljni i nezaobilazni preduvjet za korištenje IPARD sredstava Europske unije za poljoprivredu i razvoj ruralnih područja uspostavljen pravni i institucionalni okvir. Institucionalna struktura za korištenje IPARD pretprijetnih sredstava se sastoji iz općeg IPA okvira, upravljačkog i kontrolnog sustava i IPARD operativne strukture. Temelj za pružanje IPA II. financijske potpore BiH za poljoprivredu je Indikativni strateški dokument koji priprema Europska komisija u konzultacijama sa zemljom korisnicom. Kako je u drugoj polovici 2017. godine rađena srednjoročna revizija Indikativnog strateškog dokumenta, a s obzirom da su, u koordinaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, već bile nastavljene aktivnosti nadležnih institucija na izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, poljoprivredni sektor je uvršten kao potencijalno prihvatljivo područje za korištenje pretprijetnih sredstava iz IPA II. paketa. Kako su aktivnosti na izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH napredovale nastavkom rada predstavnika svih nadležnih institucija na izradi prijedloga dokumenta, Europska komisija je uključila sektor poljoprivrede u Indikativni strateški dokument, ali uz uvjet da Strateški plan ruralnog razvoja BiH bude usvojen. Početkom 2018. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo Strateški plan ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine (2018-2021) – Okvirni dokument, a potom i oba doma Parlamentarne skupštine BiH. Usvajanjem ovog dokumenta stvoreni se uvjeti za korištenje pretprijetnih sredstava Europske unije namijenjenih poljoprivredi i razvoju ruralnih područja u BiH u cilju unaprjeđenja održivog razvoja ruralnih područja.

Ipak, za korištenje IPARD sredstava u standardnim postupcima koji su isti za svaku od zemalja pristupnica, osim izrađenog Indikativnog strateškog dokumenta, zemlja korisnica mora imati izrađena strateška dokumenta neophodna za povlačenje IPARD II. Jednako kao i za druge zemlje pristupnice i za Bosnu i Hercegovinu to znači da treba imati izrađena i usvojena dva dokumenta, i to osim usvojenog Strateškog plana ruralnog razvoja mora imati i izrađen, usvojen i od Europske komisije prihvaćen IPARD Program.

Kako drugi tehnički uvjet za korištenje IPARD sredstava, uspostavljena IPARD operativna struktura i dalje predstavlja ograničavajući faktor, usporedo s izradom Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, vođene su konzultacije s predstavnicima relevantnih uprava Europske komisije, prije svih s Upravom za proširenje i Upravom za poljoprivredu. Imajući u vidu da proces izgradnje IPARD operativne strukture podrazumijeva reformu postojećih uprava (ili dijelova uprava) u IPARD operativnu strukturu, a što zahtijeva dulje vremensko razdoblje, nastojao se osigurati pristanak predstavnika Europske komisije za korištenje IPA pretprijetnih sredstava u IPARD sličnom obliku. Nakon više održanih sastanaka, razgovora i konkretnih prijedloga, a uz povoljne informacije tijekom izrade Strateškog dokumenta, predstavnici Europske komisije su prihvatili i po prvi put podržali mogućnost korištenja sredstava IPA II. paketa za izravnu potporu poljoprivrednicima u jačanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i diverzifikaciju ruralnih aktivnosti. Dogovoreno je i da se nastavi potpora jačanja kapaciteta institucija za postupno prilagođavanje domaćih politika poljoprivrede sa Zajedničkom

poljoprivrednom politikom Europske unije. Nacrt Akcijskog dokumenta je također izrađen i dostavljen preko Direkcije za europske integracije Europskoj komisiji na komentare i preporuke. Ovim se stječu uvjeti nastavka tehničke pomoći Europske unije za započete aktivnosti na iznalaženju odgovarajućeg modela IPARD operativne strukture, jer za korištenje IPARD sredstava i dalje ostaje tehnički uvjet koji se odnosi na uspostavu IPARD operativne strukture za BiH.

S obzirom na specifičnosti organizacije Bosne i Hercegovine, uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH ne teče kao u drugim zemljama koje su prošle ovu fazu. Razlog su, svakako, Ustavom dodijeljene nadležnosti u području poljoprivrede, uključujući i sustav isplate novčanih potpora koje su na entitetskoj i županijskoj razini, dok su, s druge strane, zahtjevi EU kada je IPARD struktura u pitanju jasni - da je u zemljama kandidatkinjama neophodno uspostaviti jedinstvenu IPARD strukturu za cijelu zemlju. Iz ovih razloga, pitanje uspostave IPARD strukture, iako je na dnevnom redu već dulji niz godina, još uvijek nije riješeno i treba ga razmatrati u okviru svih aktivnosti europskih integracija i ispunjavanje uvjeta za pristupanje EU.

Tijekom 2020. godine aktivnosti na izradi IPARD operativne strukture su se pokrenule. Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine donio je, temeljem članka 4. stavak 2. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH”, br. 5/03, 42/02, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16) i Zakona o upravi Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH”, br. 32/02, 102/09 i 72/17), Odluku o imenovanju Radne skupine za uspostavljanje Upravljačkog odbora odgovornog za upravljanje IPARD programom, broj 01-50-2210/20, od 23.06.2020. godine.

Ovom Odlukom uspostavljena je Radna skupina za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Radna skupina). Radnu skupinu čine članovi imenovani od strane državnih i entitetskih institucija, kao i institucija Brčko distrikta BiH koji su zaduženi za poljoprivredu i ruralni razvoj, financije i europske integracije.

Tijekom 2020. godine su održana četiri sastanka Radne skupine na kojima su članovi iznijeli svoje mišljenje o dosadašnjim aktivnostima na uspostavi Upravljačkog odbora, razgovarali o stajalištima koje su zastupale pojedine institucije kao i službenim stajalištima Europske unije po pitanju uvjeta koje moraju ispuniti države koje žele koristiti sredstva pretpristupnih fondova Europske unije za ruralni razvoj (IPARD). Članovi Radne skupine su iskazali zajednički interes o konkretnim aktivnostima kako bi u što većoj mjeri približili stajališta s ciljem što skorijeg ispunjavanja uvjeta za aktivaciju pretpristupnih fondova.

Poljoprivredni informacijski sustav i poljoprivredna statistika

Poljoprivredni informacijski sustav generira, obrađuje i publikuje poljoprivredne podatke iz područja poljoprivrede. Obradom informacija u poljoprivrednom informacijskom sustavu dolazimo do znanja koja nam trebaju omogućiti planiranje politika usmjerenih na razvoj poljoprivrede u Bosni i Hercegovini. Poljoprivredni informacijski sustav je skup podsustava koji obrađuju pojedinačna područja u poljoprivredi i treba da djeluju kao jedna cjelina. Kontrola poticajnih sredstava i stvaranje kvalitetnih politika u poljoprivrednom sektoru trebaju se temeljiti na analizama podataka koji se nalaze u Poljoprivrednom informacijskom sustavu. Sakupljene informacije koje su u ovom sustavu trebaju biti dostupne poljoprivrednim proizvođačima, trgovcima poljoprivrednih proizvoda te potrošačima. Poljoprivredni informacijski sustav ima značajnu ulogu i kao alat u pristupu financijskim sredstvima iz shema potpore EU i fondova namijenjenih razvoju poljoprivrede, na temelju sukladnosti sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU. Pojedini podsustavi poljoprivrednog informacijskog sustava omogućavaju izravan transfer potpora prema poljoprivrednim proizvođačima.

Komponente poljoprivrednog informacijskog sustava

Poljoprivredni informacijski sustav možemo strukturalno podijeliti u dvije cjeline. U prvoj cjelini su operativni podsustavi koji su uspostavljeni i usmjereni masovnim prikupljanjem podataka i njihovom

obradom. Druga cjelina u ovom kontekstu nije interesantna za razmatranje, a bavi se specifičnim informacijama. Prva cjelina se sastoji od pet temeljnih podsustava koji predstavljaju jezgro poljoprivrednog informacijskog sustava a to su:

- Statistički sustav - popis poljoprivrede, Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN), Poljoprivredni tržišni informacijski sustav (AMIS/PTIS);
- Registri i GIS podsustavi (Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata, Registar identifikacije životinja, Fitosanitarni registar, Registar vina i vinove loze, Registar organske hrane i GIS zemljišni sustavi);
- Integrirani upravni kontrolni sustav (IACS) - koji čine Sustav za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela (LPIS), Sustav unakrsne sukladnosti (CC), Platni sustav i Inspekcijski sustav.

Prva tri podsustava se uglavnom koriste u donošenju odluka, dok su ostali sustavi tehničke naravi. Registri su grupirani na upravne i referentne. Referentni registri predstavljaju registre upravnih propisa i standarda koji su obvezni u zadovoljenju pravila na polju plaćanja u poljoprivredi.

IACS sustav je temelj za kontrolu točnosti informacija i upravljanje plaćanja iz fondova EU prema poljoprivrednim proizvođačima. Ovaj sustav je osmišljen isključivo za potporu ključnoj komponenti Zajedničke poljoprivredne politike koja osigurava sukladnost i raspodjelu kompenzacijske ili izravne potpore poljoprivrednim proizvođačima.

LPIS sustav identifikacije zemljišnih parcela je zemljopisni informacijski sustav koji sadrži prostorne podatke, evidentira vrste sustava proizvodnje, korištena područja i osigurava temelj za procjenu rizika koji je povezan s plaćanjima. LPIS je ključna komponenta Integriranog upravnog sustava kontrole.

Sustav unakrsne sukladnosti omogućava proces uspostave sukladnosti između primanja potpore poljoprivrednika i poštovanja temeljnih pravila koja se odnose na očuvanje okoliša, zdravlja ljudi i životinja, kao i dobrobiti životinja.

Platni sustav je izvršni upravni mehanizam koji provodi mjere potpore za poljoprivredu i ruralni razvoj, objavljuje potpore, obrađuje zahtjeve za potporama, provodi odobrenja uz provedene kontrole, objavljuje rezultate i osigurava transfer novca.

Inspekcijske službe provode kontrole na licu mjesta. Ove kontrole su obvezne i provode se putem višestrukih sustava u poljoprivredi, kao što su sustavi kontrole sigurnosti hrane, fitosanitarni i veterinarski sustavi te inspekcijski upravni sustavi.

Stupanj razvijenosti Poljoprivrednog informacijskog sustava u Bosni i Hercegovini

Poljoprivredni informacijski sustav u BiH je u fazi početnog razvoja jer mu nedostaju ključni sustavi/podsustavi posebno promatrano iz kuta EU zahtjeva na putu pridruživanja Bosne i Hercegovine u europsku zajednicu zemalja. Prvenstveno se misli na IACS sustav i sustav plaćanja kao korisnika ovakvog sustava. Za izvršenje ovog sustava, kao što je već poznato, potrebno je usvojiti usuglašeno stajalište koje će odrediti smjer u kojem sustav treba da se razvija. Prije toga nije moguće uspostaviti djelotvoran sustav iako se na tehničkoj razini sustav može razviti uz uvažavanje potrebe za kvalitetnim ljudskim resursima. Bosna i Hercegovina raspolaže sa sljedećim poljoprivrednim sustavima/podsustavima: Statistički adresar poljoprivrednih gazdinstava, Registar za identifikaciju i kontrolu kretanja životinja, Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata, Fitosanitarni registar, GIS-katastar i Inspekcijski sustavi. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u pogledu ljudskih resursa i transfera znanja koordinira tehničku pomoć koju pruža TAIEK, provedbom radionica, misija i studijskih posjeta. Ovu praksu svakako treba nastaviti i provoditi je u suradnji s ostalim nadležnim institucijama u poljoprivredi.

Izrada programa integriranja BiH u Europsku uniju

Izrada Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju je jedan od ključnih prioriteta iz Mišljenja Europske komisije vezan za izradu programa usvajanja *acquis*-a za BiH, započeta je pripremnim sastankom koji je održan 21.10.2020. godine. Na ovom online sastanku su članovima Komisije za europske integracije i rukovodstvo radnih skupina za europske integracije predstavljeni Metodologija za njegovu izradu i prateći plan aktivnosti. Izradom Programa integriranja naznačene su i obveze preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i preporukama Europske komisije vezano za potrebu da se propisi EU, a s obzirom na nadležnosti razina vlasti, preuzmu i provedu na planski i usklađen način u BiH. Također, taj dokument pojednostavljuje planiranje rada, a javnosti i zakonodavnoj vlasti daje dobar instrument za praćenje rada izvršne vlasti na svim razinama, te procesa pristupanja BiH u EU.

Program integriranja uključuje akcijski plan za usklađivanja propisa u BiH s propisima EU i akcijski plan za realizaciju preporuka Europske komisije, te pregled upravnih kapaciteta, a obuhvaća plansko razdoblje od četiri godine. Dokument izrađuje 36 radnih skupina i Povjerenstvo za europske integracije te ostala tijela mehanizma koordinacije u pet faza, a rok za njegov završetak je 15 mjeseci, po usvajanju metodologije. Povjerenstvo za europske integracije je 24.09.2020. godine usvojilo Metodologiju za izradu plana integriranja te je započelo i proces pripreme predmetnog dokumenta. Ovo je prvi put da BiH izrađuje ovako sveobuhvatan planski dokument izvršenja obveza u procesu europskih integracija kao i prvi put da se stvara jedinstvena baza podataka svih propisa u BiH koji su usklađivani s propisima EU.

Plan integriranja također uključuje i preuzimanje i usklađivanje propisa i za poglavlja 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj, 12. Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i 13. Ribarstvo. Aktivnost na provedbi ovog posla je započela u prosincu 2020. godine izradom popisa prioriteta propisa EU u okviru svakog poglavlja s kojima treba vršiti usklađivanje u planskom razdoblju od 4 godine. Također, uzeti su u obzir i prioriteti iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, preporuke Mišljenja Europske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU s Analitičkim izvješćem, ocjene i preporuke Europske komisije iznijete u Godišnjem izvješću o BiH, preporuke EK sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, pododborâ i Posebne skupine za reformu javne uprave, preporuke iz misija stručne procjene.

Nakon što je završena izrada popisa prioriteta propisa koji će se usklađivati s propisima EU za svako od poglavlja započeta je druga faza tj. unos propisa u informacijski sustav Direkcije za europske integracije i prikupljanje potrebnih podataka o propisima te popunjavanje pratećih obrazaca vezanih za proces usklađivanja pravnih propisa.

Provedba aktivnosti utvrđenih u Mapi puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zajedno s drugim nadležnim institucijama, Uredom za veterinarstvo i Upravom BiH za zaštitu zdravlja bilja, a u suradnji s Agencijom za sigurnost hrane, kao i prethodnih godina, radilo je na aktivnostima i iznalaženju rješenja za osiguravanje i poboljšanje uvjeta izvoza poljoprivrednih proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla. U tom cilju nadležne agencije su bile zadužene da nastave s aktivnostima i osiguraju koordinaciju za prijam i kontrolu međunarodnih inspekcija, radi omogućavanja nastavka izvoza roba životinjskog podrijetla na tržište Europske unije i tržišta trećih zemalja, prije svega, Ruske Federacije i Republike Turske.

Za jednu zemlju je ključno da osigura sigurnost i kvalitetu hrane koja ulazi u međunarodnu trgovinu te da je uvezana hrana u skladu s državnim zahtjevima. Novo globalno okruženje za trgovinu hranom postavlja značajne obveze, kako zemljama koje uvoze, tako i zemljama koje izvoze, da ojačaju svoje sustave i provode strategije kontrole hrane koje su utemeljene na riziku.

Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane smatra se prioritetom. Provodi se kroz izradu i usvajanje odgovarajućeg zakonodavstva iz ovog područja, gdje se jasno utvrđuju nadležnosti

institucija u sektoru sigurnosti hrane. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je nositelj aktivnosti izmjene tri zakona: Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08).

Izrada Izvješća Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla priprema se jednom godišnje, te upućuje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje. Posljednje Izvješće je usvojeno na 10. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u lipnju 2020. godine.

Mjere za poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u području poljoprivrede i prehrambene industrije

Pojava pandemije koronavirusa je jedan od važnijih događaja koji su obilježili prethodnu godinu i aktivnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH/Ministarstvo/MVTEO BiH), a time i žurne neplanirane intervencije ministra i Ministarstva. Ni jedan proizvod neophodan za normalno djelovanje društva i institucija nije nedostajao, čak ni za kratko vrijeme. Sve što je bilo potrebno za stanovništvo, prije svega hrana i lijekovi, bilo je osigurano i na raspolaganju.

Osiguran je i olakšan promet roba između strana CEFTA-e u novonastaloj situaciji koju je prouzročila pandemija koronavirusa. Ministarstvo je provelo aktivnosti na izradi popisa vitalnih proizvoda i popisa graničnih prijelaza otvorenih za teretni transport, kao i izradi analize s prijedlogom mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati opskrbu tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. Ministarstvo je u suradnji s entitetskim ministarstvima nadležnim za trgovinu izradilo popis neophodnih namirnica, a u suradnji s Ministarstvom civilnih poslova Bosne i Hercegovine, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove Bosne i Hercegovine popis prioriternih lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenutog popisa na za to određenim graničnim prijelazima između zemalja CEFTA-e su sve vrijeme ubrzano prolazili kroz tzv. zelenu prioritetnu traku, čime je omogućen lakši promet roba u novonastaloj situaciji. Sustav zelenih traka postao je operativan početkom travnja, a elektroničko obavješćavanje o dolasku kamiona je besprijekorno djelovalo u sustavu elektroničke razmjene podataka (SEED) na temelju dogovorenog popisa robe.

Također, ponovno je uspostavljena vrlo korektna, djelotvorna i redovna suradnja Ministarstva s nadležnim institucijama entitetske razine vlasti i Brčko distrikta u području poljoprivrede i proizvodnje hrane. Sve poduzete mjere Ministarstva u okviru svojih nadležnosti su prethodno dogovorene i usuglašene s predstavnicima entitetskih institucija nadležnih za poljoprivredu.

Ministarstvu su se više puta obraćali proizvođači vina zbog problema u poslovanju, uslijed pojave COVID-19. Zatražena je zaštita domaće proizvodnje od uvoza lošeg grožđa i vina. U suradnji s Agencijom za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Agencijom za nadzor nad tržištem, inspektoratima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta, Uredom za veterinarstvo Bosne i Hercegovine i Upravom Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, dogovorena je pojačana kontrola sigurnosti i kvalitete roba iz uvoza u cilju zaštite domaće proizvodnje kao i zdravlja ljudi. Na temelju donesenih zaključaka, Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine je izdala preporuku Republičkoj upravi za inspekcijske poslove Republike Srpske, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove i Inspektoratu Brčko distrikta, da putem svojih inspekcija pojačaju nadzor na granici. Pojačane mjere su se odnosile na kontrolu na ostatke pesticida i kontaminanata u grožđu (stonom i vinskom) pri uvozu (Pravilnik o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 89/12 i 92/17) što je kao rezultat imalo zabranu uvoza

pošiljki kod kojih je utvrđeno povećano prisustvo pesticida, a što je u konačnici dovelo do smanjenja uvoza grožđa za jednu trećinu u odnosu na prethodnu godinu.

Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH obratilo se više udruga poljoprivrednih proizvođača voća i povrća koji plasiraju svoje proizvode na tržište Europske unije sa zahtjevom za rješavanje problema s kojima su se suočili prilikom izvoza. Naime, problemi su bili vezani za izvoz robe koja podliježe fitosanitarnoj inspekciji nadležnih tijela u Hrvatskoj, koja je uglavnom korištena kao zemlja provoza, a koji se tiču radnog vremena fitosanitarnih inspektora na graničnom prijelazu Stara Gradiška i graničnom prijelazu Nova Sela. Radno vrijeme fitosanitarnih inspektora na GP Stara Gradiška je bilo od 08.00 do 16.00 sati, a na GP Nova Sela od 07.00 do 15.00 sati, u oba slučaja samo radnim danima. S obzirom da se radi o svježim proizvodima, s vrlo visokim sadržajem vode koja do krajnjeg kupca treba stići u što kraćem vremenskom roku zbog kvarljivosti i slabljenja kvalitete, ovako određeno radno vrijeme fitosanitarnih inspektora na spomenuta dva granična prijelaza je to onemogućavalo, te se ukazala potreba za produženjem radnog vremena fitosanitarnih inspektora. U cilju rješavanja problema održan je sastanak s predstavnicima Asocijacije BiH šljive i Grupacije proizvođača krastavca kornišona i relevantnih institucija BiH na kojem je dogovoreno da se Ministarstvo žurno obrati nadležnim tijelima Republike Hrvatske sa zahtjevom za produženje radnog vremena fitosanitarnih inspektora kao i da se uvede rad subotom. Zahtjev je upućen Ministarstvu poljoprivrede Republike Hrvatske, Državnom inspektoratu Republike Hrvatske, Veleposlanstvu Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj, Veleposlanstvu Hrvatske u Bosni i Hercegovini kao i Misiji Bosne i Hercegovine u Bruxellesu. U vrlo kratkom roku, Državni inspektorat Republike Hrvatske je donio Odluku o produženju radnog vremena fitosanitarnih inspektora na graničnim prijelazima Stara Gradiška i Nova Sela od ponedjeljka do petka od 07.00 do 19.00 sati, a subotom od 07.00 do 15.00 sati.

Ova Odluka je bitno utjecala na smanjenje gužvi na granicama, a samim tim i omogućila da domaći poljoprivredni proizvodi do krajnjeg kupca u zemljama EU mogu stići u kraćem vremenskom razdoblju i bez slabljenja kvalitete robe tijekom čekanja na granici.

Ministarstvu su se obraćali Savez udruženja poljoprivrednih proizvođača Republike Srpske i Seljački savez Federacije Bosne i Hercegovine sa zahtjevom da se iznađe rješenje za otkupom viškova poljoprivrednih proizvoda. Prema njihovim navodima, zbog prekomjernog uvoza, na tržištu su se pojavili velike količine viškova domaćih proizvoda, prije svega mesa i mlijeka. Ministarstvo je više puta interveniralo organizirajući sastanke nadležnih institucija i proizvođača. Savezi su također inzistirali na uvođenju zaštitnih mjera kako bi se, prema njihovim riječima, spriječio prekomjeran uvoz i zaštitila domaća proizvodnja. U isto vrijeme zbog stanja na tržištu i nepovoljnog položaja poljoprivrednih proizvođača u Republici Srpskoj je izvršen interventni otkup povrća, svinja i junadi u visini od 5 milijuna KM.

Iako je bilo i različitih gledišta sudionika u proizvođačko-prerađivačkom i trgovinskom lancu, prema podacima nadležnih entitetskih institucija, stanje na tržištu je i dalje nepovoljno, iako je uvoz goveđeg mesa smanjen za više od 5.000 tona, dok je uvoz svinjskog mesa smanjen za oko 4.000 tona u odnosu na 2019. godinu. Također, dodatni problem predstavlja smanjena potrošnja uslijed pojave pandemije COVID-19, te niska otkupna cijena.

Uvoz mlijeka je također smanjen u odnosu na prošlu godinu, a prema navodima predstavnika Grupacije prerađivača mlijeka i mliječnih proizvoda u BiH, na terenu ipak nije ostala niti jedna litra neotkupljenog mlijeka, niti su snižene otkupne cijene.

Pojedine grupacije opskrbljivača su Ministarstvu uputili stajalište u kojem se izražava protivljenje uvođenju bilo kakvih zaštitnih mjera jer bi to imalo negativan učinak na ukupni vanjskotrgovinski promet BiH.

Svoje stajalište o protivljenju uvođenja bilo kakvih zaštitnih mjera je dostavila i skupina prerađivača, naglasivši da bi se na taj način ugrozio njihov rad i egzistencija.

S obzirom na opredijeljenost za zaštitom domaće proizvodnje, Ministarstvo je izradilo Prijedlog odluke o praćenju stanja na tržištu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i mjerama za unaprjeđenje

poljoprivredne proizvodnje, te uputilo nadležnim entitetskim institucijama na mišljenje o opravdanosti donošenja odluke, s obzirom na entitetsku nadležnost poljoprivredne proizvodnje.

U kontekstu zaštite domaće proizvodnje ovo Ministarstvo je upravo koristeći povoljnosti slobodne trgovine radilo na poboljšanju izvoza, kako u zemlje EU tako i treće zemlje, posebno poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, čime bi se na najučinkovitiji način mogao nadomjestiti njihov eventualni povećani uvoz. S obzirom da je programom rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i politikom koju je u tom kontekstu zastupalo, Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zaštita domaće proizvodnje je svo vrijeme bila prioritet. To je u isto vrijeme zahtijevalo pravovremeno i usuglašeno djelovanje na svim razinama vlasti, svakog u skladu s ustavnim nadležnostima.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je aktivno sudjelovalo u pregovorima s Izaslanstvom EU u BiH o mogućnosti izvoza crvenog mesa iz Bosne i Hercegovine u Europsku uniju. Nakon usuglašavanja odgovora s entitetskim ministarstvima poljoprivrede, odgovori na upitnik su 07.10.2020. godine dostavljeni Europskoj komisiji.

Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu Ured za veterinarstvo BiH) je, u suradnji s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, usuglasio certifikat s Ruskom Federacijom tako da se uskoro očekuje izvoz ribe na ovo značajno tržište. Prema postojećoj praksi, trebalo bi uslijediti proces certificiranja domaćih tvrtki za izvoz, u okviru kojeg se očekuje dolazak nadležnih ruskih inspektora u BiH.

Kada je u pitanju suradnja sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede, potrebno je istaći da je Ministarstvo kontinuirano, tijekom cijele godine, organiziralo sastanke s entitetskim ministrima poljoprivrede, što se pokazalo kao dobra praksa u postizanju dogovora o aktualnim i važnim temama iz područja poljoprivrede i veterinarstva. Na sastancima je dogovoren skup mjera za unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje u Republici Srpskoj i Federaciji BiH. Mjere, između ostalog, uključuju pojačan nadzor nad uvozom poljoprivrednih sirovina i prehrambenih proizvoda na graničnim prijelazima u BiH, ispunjavanje preduvjeta za zbrinjavanje animalnog otpada, potreba provedbe poljoprivrednog popisa neophodnog za stvaranje poljoprivrednih politika, kao i povlačenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU. Analizirane su i dosadašnje aktivnosti u svezi s mogućnošću izvoza konzumnih jaja na europsko tržište, pri čemu je ustanovljeno da će tri ministarstva, u skladu s nadležnostima, početkom naredne godine ispuniti obveze kako bi se izvršio ovaj cilj. Na sastancima su utvrđeni predstojeći koraci potrebni za izradu i usvajanje zakona i drugih propisa koji će omogućiti odobravanje i korištenje sredstava EU u području poljoprivrede.

U Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u srpnju 2020. godine održan sastanak s direktorima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, zavoda za statistiku Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine te predstavnicima entitetskih ministarstava poljoprivrede kako bi se postigao dogovor oko provedbe projekta poljoprivrednog popisa. Na sastanku je zaključeno da je neophodno pokrenuti postupak poljoprivrednog popisa koji će pružiti uvid u stvarno stanje sektora, broj poljoprivrednih gazdinstava i članova njihovih obitelji, raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta, strukturu posjeda, kvalitetu i starost raspoložive mehanizacije i druge informacije koje je potrebno poznavati da bi se poljoprivredna politika mogla planirati i provoditi. Također je dogovoreno da Agencija za statistiku BiH u suradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede i zavodima za statistiku pripremi Informaciju o organiziranju poljoprivrednog popisa, koja treba da opiše izazove s kojima se suočavaju agencije za statistiku kao i potrebe ministarstava za točnim i mjerljivim podacima radi izrade strategija, akcijskih planova i povlačenja sredstava iz EU fondova. Shodno dogovoru, Agencija za statistiku BiH je izradila Informaciju o potrebi pripreme, provedbe i diseminacije rezultata popisa u BiH 2021-2024. koju je 06.10.2020. godine, radi izrade finalnog prijedloga za VM, uputila na mišljenje entitetskim ministarstvima poljoprivrede, entitetskim zavodima, Vladi Brčko distrikta i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. U Informaciji je predviđeno usvajanje jedinstvene metodologije za poljoprivredni popis, bez donošenja Zakona o poljoprivrednom popisu. Informacijom je predviđeno je da se popis provede 2023. godine.

Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je donio Odluke o uspostavi sljedećih radnih skupina:

1. Radna skupina za pripremu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08) čiji je zadatak priprema izmjene i dopune tri nacrta zakona.

S obzirom na dugogodišnji rad na pripremi zakonodavstva u području hrane, veterinarstva i poljoprivrede, bez finalnih rezultata, bilo je neophodno da se pristupi ponovnom pokretanju Radne skupine za pripremu tekstova predmetnih zakona i njihovim usuglašavanjima.

Na sastanku Radne skupine otvorena su pitanja za koja je potrebno naći rješenje u okviru entitetskih ministarstava, a odnose se na način preuzimanja i provedbe Uredbe EU 625/2017 koja se odnosi na službene kontrole hrane biljnog i životinjskog podrijetla, kao i utvrđivanje Zakona o hrani odnosno smjera, hoće li se raditi izmjene i dopune Zakona o hrani i veterinarstvu ili će se ići u pripremu novog propisa.

2. Radna skupina za pripremu Nacrta zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu Bosne i Hercegovine.

Nakon petogodišnjeg zastoja, nastavljeno je s koordinacijom na uspostavi modernog i učinkovitog sustava u području vinarstva i vinogradarstva usklađenog s EU sustavom. Na sastanku Radne skupine je ustanovljeno da je reformirani sektor vinarstva u EU jedan izuzetno složen sustav jer se radi o vinu koji je najuređivaniji pojedinačni proizvod u EU. Iz tog razloga iznesen je prijedlog daljeg sustavnog i planskog pristupa izradi zakonodavstva u području vina u Bosni i Hercegovini. Za potrebe ovakvog pristupa pripremljen je Nacrt akcijskog plana harmonizacije regulative sektora vinarstva u Bosni i Hercegovini s regulativom sektora vinarstva u Europskoj uniji, Nacrt zakona o organizaciji tržišta vina i paket podzakonskih akata. Glavni cilj predstavljenog akcijskog plana je utvrđivanje temeljnih aktivnosti, načina i dinamike prilagođavanja postojeće ili izrade nove regulative za sektor vinarstva u BiH. Predstavljeni akcijski plan oslanja se na postojeću institucionalnu strukturu u BiH.

3. Radna skupina za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD) Bosne i Hercegovine i prijedloga modela sustava plaćanja.

Na ovaj način, nakon višegodišnjeg zastoja, ponovo su pokrenute i intenzivirane aktivnosti na koordinaciji i postizanju dogovora na uspostavi IPARD operativne strukture koja je preduvjet za korištenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 18. sjednici, održanoj 22.10.2020. godine, donijelo Odluku o kriterijima za raspodjelu tekućih grantova odobrenih Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine za potporu sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promidžbe i razvoja gospodarstva u Bosni i Hercegovini i to u iznosu od 300.000,00 KM. Na temelju Odluke o kriterijima objavljen je Javni poziv za potporu sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promidžbe i razvoja gospodarstva u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu. Nakon što je Povjerenstvo provelo postupak po predmetnom javnom pozivu, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je, u skladu s Odlukom o kriterijima, sačinio Prijedlog odluke o izboru sajamskih i drugih manifestacija u zemlji i iznosu dodijeljenih grant sredstava za potporu sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promidžbe i razvoja gospodarstva u Bosni i Hercegovini i istu dostavio na suglasnost Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Dodijeljenim sredstvima je značajnim dijelom potpomognut i sektor poljoprivrede.

Ured za veterinarstvo BiH je, s obzirom na informacije da postoji sumnja na prisustvo afričke svinjske kuge u Republici Srbiji, usvojila Uputu o privremenoj zabrani uvoza određenih pošiljki radi sprečavanja unosa u Bosnu i Hercegovinu afričke svinjske kuge iz Republike Srbije, kojim se zabranjuje uvoz domaćih i divljih svinja, mesa domaćih i divljih svinja, kao i proizvoda podrijetlom od domaćih i divljih svinja koji nisu bili obrađeni na način da je sa sigurnošću uništen virus afričke svinjske kuge. Ova Uputa bit će na snazi sve do dobivanja službene informacije od strane nadležnih tijela Republike Srbije o prestanku sumnje na pojavu afričke svinjske kuge. Inače, Europska komisija je već znatno ranije donijela Provedbenu odluku Komisije od 9. listopada 2014. o mjerama kontrole zdravlja životinja u pogledu afričke svinjske kuge u određenim državama članicama i o stavljanju izvan snage Provedbene odluke 2014/178/EU. Zabrana otpremanja živih svinja, sjemena, jajnih stanica i zametaka svinja, svinjskog mesa, pripravaka i proizvoda od svinjskog mesa te ostalih proizvoda koji sadržavaju svinjsko meso, uključujući pošiljke životinjskih nusproizvoda dobivenih od svinja iz određenih područja zemalja članica EU koje se navedene u Prilogu ove Odluke i ažuriraju se na temelju aktualnih procjena epizootiološke situacije na ovo oboljenje. Prema ovoj Odluci oboljenje afričke kuge svinja je zabilježeno u sljedećim EU zemljama: Estonija, Latvija, Litva i Poljska, tako da je došlo i do poremećaja i cijena svinjskog mesa koje odstupaju otkada je kriza sa svinjetinom nastala u Europi. Nakon toga pa do danas, najveći broj slučajeva afričke kuge svinja registriran je u Poljskoj – više od 1.500, slijedi Rumunjska s nešto više od 1.000 slučajeva te Mađarska i baltičke zemlje. U Europi je od početka 2019. godine zabilježeno više od 4.500 slučajeva ove bolesti, a u istom razdoblju uništeno je oko 500.000 svinja. Najnovijom Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2020/773 od 11. lipnja 2020. godine o izmjeni Priloga Provedbene odluke 2014/709/EU o mjerama kontrole zdravlja životinja u pogledu afričke svinjske kuge u određenim državama članicama od 12.06.2020. godine (objavljenoj u Službenom listu Europske unije, OJ L 184, 12.06.2020. godine), donesen je ažurirani popis zemalja u Prilogu Provedbene odluke 2014/709/EU gdje su navedene zemlje članice koje su pogođene ovim zaraznim oboljenjem: Belgija, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovačka i koje se navode u tekstu iz Priloga ove Odluke.

Kada je riječ o izvozu proizvoda animalnog podrijetla na tržište EU potrebno je naglasiti da je krajem listopada 2020. godine upućen zahtjev EU za dodavanje objekta „Perutnina Ptuj S” d.o.o Srbac na popis za izvoz mesa peradi u EU nakon čega je isti uvršten na popis DG SANTE (Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane EU). Time je pored „Madi” iz Tešnja i „Brovis” iz Visokog još jedan objekt dobio dozvolu za izvoz mesa peradi. Uvrštavanjem Bosne i Hercegovine na popis država iz kojih je odobren izvoz mesa peradi, u skladu s Regulativom 142/2011, omogućen je i izvoz određenih nusproizvoda, a koji se do sada nisu mogli izvoziti, kao što su prerađeno gnojivo i proizvodi dobiveni od prerađenog gnojiva peradi, proizvodi od krvi za proizvodnju dobivenih proizvoda za upotrebu izvan lanca prehrane životinja iz uzgoja, lovački trofeji od ptica i sirova hrana za kućne ljubimce dobivena od peradi.

Nakon dostavljanja odgovora i pojašnjenja na dodatna pitanja dostavljena od strane DG SANTE u svezi popunjavanja upitnika za izvoz crvenog mesa na tržište EU, u razdoblju od 15-16.10.2020. godine održana je videokonferencija kojoj su nazočili predstavnici DG SANTE, Ured za veterinarstvo BiH, te predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede šumarstva. Videokonferencija je organizirana u cilju davanja pojašnjenja koja se odnose na segment zdravlja životinja, a primarno u dijelu koji se odnosi na imanja na kojima se drže životinje, način njihove registracije i evidentiranja u bazi podataka, označavanje životinja, stočne pijace, evidentiranje klanja životinja, biosigurnost na farmama, sustav nadziranja bolesti, status BSE-a, te provedba ispitivanja s EU/OIE referentnim laboratorijama te laboratorijama unutar zemlje. Nakon diskusije po svim točkama objašnjavanja djelovanja sustava, predstavnici DG SANTE su zaključili da je napravljen značajan napredak te da je veoma važna činjenica da je veterinarski sektor svjestan nedostataka, te da radi na njihovom rješavanju i otklanjanju. Primarno je navedeno da je potrebno nastaviti aktivnosti koje se odnose na otklanjanje nedostataka u sustavu identifikacije životinja i kontrole kretanja koja uključuje i prijavu klanja, održavanju registra farmi ažurnim, provedbi

aktivnosti u kontroli stjecanja statusa za BSE te jačanju pasivnog nadzora bolesti. Nakon sveobuhvatne rasprave, predstavnici DG SANTE su naveli da je plan za 2021. godinu već pripremljen i da BiH nije planirana za provedbu revizije, ali s obzirom na fleksibilnost plana moguće su i promjene. Navedeno je da BiH treba iskoristiti naredno razdoblje da maksimalno poboljša utvrđene nedostatke. Također, navedeno je da će dodatna pitanja koja se odnose na segment veterinarskog javnog zdravlja biti dostavljena naknadno.

U tijeku je popunjavanje upitnika za izvoz crvenog mesa u Narodnu Republiku Kinu. Do sada su dostavljeni odgovori na upitnik od strane nadležnog Ministarstva poljoprivrede Republike Srpske, dok još uvijek nedostaju odgovori nadležnog Ministarstva poljoprivrede Federacije BiH.

Kao sljedeća aktivnost, u planu je pokretanje postupka za izvoz mesa i proizvoda od mesa peradi prema nadležnom tijelu Kine.

Kada je u pitanju izvoz u Rusku Federaciju, Inspekcija Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije Rosselkhoz nadzor je boravila u BiH još 2016. godine i izvršila pregled 12 objekata i dvije farme. Nakon što je dostavila izvješće o utvrđenim nepravilnostima, te nakon što su im dostavljene mjere za otklanjanje nedostataka, jamstva i dokazi o otklanjanju nedostataka, Federalna služba za veterinarski fitosanitarni nadzor Ruske Federacije je navela da nisu u potpunosti otklonjene sve neusklađenosti. Nakon toga su svi objekti odustali od daljnjeg ispunjavanja uvjeta za izvoz, osim objekta Mljekara Livno koja je i dalje zainteresirana za izvoz te i dalje radi na ispunjavanju uvjeta.

Ured za veterinarstvo BiH je u lipnju 2020. godine usuglasio model veterinarsko-zdravstvenog certifikata za izvoz koža, rogova, crijeva, krzna, ovčijeg krzna, vune, čekinja, konjske dlake, kokošjeg perja, pačjeg perja, guščijeg perja i perja druge peradi. S obzirom da popis objekata za nusproizvode nije predmet odobravanja od strane Federalne službe, izvoz ovih proizvoda može biti ostvaren.

Na zahtjev proizvođača ribe, pokrenut je postupak usuglašavanja veterinarsko-zdravstvenog certifikata za izvoz proizvoda ribarstva. Na temelju uvjeta uvoza u Rusku Federaciju, pripremljen je model certifikata i isti dostavljen na potvrdu prema Federalnoj službi. Isti je usuglašen polovicom rujna 2020. godine, nakon čega se Ured za veterinarstvo službeno obratio homolognom nadležnom tijelu Ruske Federacije s ciljem odobravanja upisa izvoznog objekta iz BiH u službeni registar zemlje partnera. Odgovor po tom pitanju nije dostavljen do kraja 2020. godine. Na temelju navedenog, očekuje se odgovor Federalne službe gdje će biti naveden postupak odobravanja države i objekata za izvoz proizvoda ribarstva.

S nadležnim tijelom Malezije zaduženim za poslove veterinarstva, bilateralno su usuglašeni međunarodni veterinarsko-zdravstveni certifikati za izvoz mesa goveda, jagnjadi i koza iz Bosne Hercegovine u Maleziju. Navedeni certifikati su tiskani i dostupni su za preuzimanje od strane nadležnih veterinarskih inspektora u Bosni i Hercegovini, ali nakon odobravanja objekata za izvoz od strane nadležnih tijela iz Malezije.

Nadležno tijelo Malezije dostavilo je Uredu za veterinarstvo Bosne Hercegovini obavijest da je zaprimilo aplikaciju/zahtjev za izvozom mesa, s tim u vezi su dostavili dodatna pitanja sa zahtjevom da se ista popune od strane izvoznog objekta, a u cilju izvoza mesa u Maleziju. Upitnik je prosljeđen izvoznim objektima koji su navedeni u dopisu dostavljenom od strane nadležnog tijela. S obzirom da je određen rok do kada treba dostaviti popunjene upitnike radi prosljeđivanja nadležnom tijelu Malezije, popunjene upitnike su dostavila dva subjekta i isti su prosljeđeni nadležnom tijelu Malezije.

U 2020. godini nastavljen je izvoz goveđeg mesa u Republiku Tursku. Izvezeno je 2.411.360,72 kg, što predstavlja značajno povećanje u odnosu na 2019. godinu kada je izvezeno 98.534,08 kg. Ovaj proces izuzetno je značajan za sve izvozno-orijentirane poljoprivrednike iz cijele BiH, posebice u uvjetima pojave i širenja aktualne pandemije koronavirusa. U cilju nastavka izvoza u 2021. godini i mogućem povećanju kvota za izvoz, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je, u više navrata,

pregovarao s turskim veleposlanikom u BiH. U istom cilju, zatražen je i sastanak s ministrom poljoprivrede i šumarstva Republike Turske. Ovo je bio i jedan od zahtjeva Izaslanstva BiH na drugom sastanku Upravnog odbora za poljoprivredu između Bosne i Hercegovine i Republike Turske koji je održan je 27. studenoga 2020.

Nadležno tijelo Kraljevine Saudijske Arabije, Izvršni odjel za kontrolu hrane iz uvoza, dostavilo je upitnik o sigurnosti hrane u zemljama iz kojih je dozvoljen izvoz mesa i mesa peradi i njihovih proizvoda u Kraljevinu Saudijsku Arabiju i popunjavanje istog je u tijeku.

Na inicijativu tvrtki iz BiH, zainteresiranih za izvoz mesa peradi u Kuvajt, Ured za veterinarstvo se u listopadu 2020. godine obratio Državi Kuvajt, tj. nadležnom tijelu za poljoprivredu i ribarstvo sa zahtjevom za dostavljanje informacija o uvjetima/modelu zdravstvenog certifikata, kao i postupcima uvoza.

U kolovozi 2020. godine dostavljen je popis klaonica nadležnom tijelu Ujedinjenih Arapskih Emirata identičan popisu odobrenih klaonica za izvoz mesa goveda u Republiku Tursku. Usaglašen je model Veterinarsko zdravstvenog certifikata za izvoz crvenog mesa i proizvoda od mesa u Ujedinjene Arapske Emirate u veljači 2020. godine. Nadležno tijelo Ujedinjenih Arapskih Emirata dostavilo je informaciju kojom obavještava da zbog trenutne situacije po pitanju COVID-19 neće dolaziti u nadzor BiH klaonicama ali da za potrebe izvoza svaka klaonica/rasjekaonica se mora registrirati kod nadležnog tijela UAE putem ovog linka:

<https://www.moccae.gov.ae/en/services/registrationaccreditation/newsislamicabattoire.aspx>

Što se tiče zakonodavnih aktivnosti, Ured za veterinarstvo planira u narednom razdoblju izvršiti usklađivanje važećih propisa s Regulativom EU 625/2017 o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, o izmjeni regulativa (EZ) br. 999/2001, (EZ) br. 39612005, (EZ) br. 1069/2009, (EZ) br. 1107/2009, (EU) br. 1151/2012, (EU) br. 65212014, (EU) 2016/429 i (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća, regulativa Vijeća (EZ) br. 1/2005 (EZ) br. 1099/2009 i direktiva Vijeća 98/581/EZ, 1999/174/EZ, 2007/43/EZ, 2008/119/EZ i 2008/120/EZ te o stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 854/2004 (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 89/608/EEZ, 89/662/EEZ, 90/425/EEZ, 91/496/EEZ, 96/23/EZ, 96/93/EZ i 97/78/EZ te Odluke Vijeća 92/438/EEZ (Regulativa o službenim kontrolama).

Na zahtjev zainteresirane tvrtke, Ured za veterinarstvo BiH službeno se obratilo nadležnom tijelu Republike Koreje za izvoz proizvoda od mesa svinja. Kao odgovor na službeni zahtjev, iz Republike Koreje je dostavljena uputa i postupak o koracima koje je potrebno provesti. U skladu s navedenim, u studenome 2020. godine Ured je uputio službeni zahtjev kao preduvjet za procjenu odobrenja za izvoz kojoj slijedi dostava upitnika za izvoz koji je potrebno popuniti ukoliko nam se odobri službeni zahtjev.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja u suradnji s nadležnim tijelima entiteta, Brčko distrikta BiH i županija, u kontinuitetu provodi Program posebnog nadzora (sustavne kontrole) nad karantenskim štetnim organizmima na krumpiru u BiH. Od 2011. godine kad je počela provedba Programa do danas nije utvrđeno prisustvo ispitanih karantenskih štetnih organizama.

Uprava, entitetska ministarstva nadležna za poljoprivredu, Odjel za poljoprivredu Vlade Brčko distrikta BiH i inspektorati entiteta i Brčko distrikta sačinili su zajedno godišnji Program posebnog nadzora (sustavne kontrole) karantenskih štetnih organizama na krumpiru u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu i isti je objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 30/20.

Provedba programa posebnog nadzora nad krumpirom i izvješćivanje EU je kontinuiran proces koji je neophodno provoditi svake godine u cilju nesmetanog izvoza krumpira u zemlje EU.

U Republici Srpskoj doneseni su sljedeći programi posebnog nadzora:

1. Program posebnog nadzora karantenskih štetnih organizama na krumpiru u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 26/20).
2. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih štetnih organizama na koštičavim voćkama na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/20).
3. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
4. Program posebnog nadzora prisustvom karantenskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow *et al.* – prouzrokovatelja bakterijske plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
5. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems *et al.* – prouzrokovatelja bakterijske plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
6. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovatelja američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/20).
7. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad *et al.*) – prouzrokovatelja bakterijske mrljavosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
8. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells *et al.* – prouzrokovatelja Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
9. Program posebnog nadzora nad prisustvom stabljikine nematode *Ditylenchus dipsaci* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
10. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma Grapevine *flavescence dorée* phytoplasma, FD u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
11. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
12. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Alternaria mali* Roberts– prouzrokovatelja alternarijske pjegavosti jabuke na području Republike Srpske u 2019. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
13. Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
14. Program posebnog nadzora prisustvom karantenski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Liefing *et al.*) – prouzrokovatelja zebrastog čipsa krumpira na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/20).
15. Program posebnog nadzora nad prisustvom *Phytophthora rubi* – prouzrokovatelja fitoftoroze maline na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
16. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma) u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
17. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnih organizama (*Impatiens necrotic spot tospovirus*, Pepino mosaic virus i Tomato yellow leaf curl virus) na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).

18. Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda vektora virusa familije *Longidoridae* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
19. Program posebnog nadzora nad prisustvom Tomato spotted wilt virus, TSWV u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).

Pored programa posebnog nadzora doneseni su i:

1. Pravilnik o mjerama za otkrivanje, sprječavanja širenja i suzbijanja štetnog organizma *Clavibacter Michiganensis* (smith) davis *et al.* spp. *sepedonicus* (spieckermann *et kotthoff*) davis *et al.*, prouzrokovatelja prstenaste truleži krumpira („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/20).
2. Program praćenja ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/20).

U skladu s postupcima koji su obvezujući za treće zemlje ukoliko žele izvoziti pošiljke bilja, biljnih proizvoda drugih uređenih objekata u zemlje Europske unije, a koje su u skladu s Provedbenom direktivom Komisije (EU) 2019/523 od 21. ožujka 2019., Uprava je uputila službenu Izjavu prema DG SANTE a vezano za obvezu trećih zemlja prema Europskoj komisiji u pogledu novih odredaba koje se odnose na nove zahtjeve EU-a prilikom uvoza. U skladu s navedenim, Uprava je sačinila i instrukciju kao alat koji je olakšao fitosanitarnim inspektorima ispunjavanje dopunskih izvjava u skladu sa spomenutom Provedbenom direktivom i time se omogućio nesmetani izvoz proizvoda biljnog podrijetla na tržište Europske unije koji je u 2020. godini trajao po istom modelu.

Osim što se zakoni i podzakonski akti moraju uskladiti s novim odredbama Europske unije, prema novom zakonodavstvu Europske unije (Uredba (EU) 2016/2031), od 14. prosinca 2019. godine, Europska unija je zabranila uvoz određenog sadnog materijala iz zemalja koje nisu članice Europske unije. Naime, u izvješću Stalnog odbora za bilje, životinje i hranu Europske komisije, predstavljeni su elementi za Provedbenu uredbu Komisije kojom se utvrđuju posebna pravila u svezi s postupkom koji treba slijediti kako bi se izvršila procjena rizika za bilje, biljne proizvoda i druge uređene objekte visokog rizika u smislu članka 42. stavka 1. Uredbe (EU) 2016/2031. Ovaj dokument objašnjava postupak koji treće zemlje trebaju slijediti kada žele izvoziti robu navedenu u popisu visokorizičnih roba u smislu članka 42. Uredbe (EU) 2016/2031, te su detaljno opisani koraci koji se trebaju poduzeti tijekom procjene rizika koju će provoditi EFSA (European Food Safety Authority). S tim u vezi, Uprava je u suradnji s nadležnim institucijama Republike Srpske provela niz aktivnosti koje se tiču izvršenja obveza koje se moraju ispuniti, a kako bi se proizvođačima sadnog materijala roda *Malus* omogućio izvoz u zemlje članice Europske unije.

Uprava je od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Republičke uprave za inspeksijske poslove Republike Srpske, zaprimila inicijativu Javnog poduzeća šumarstva „Šume Republike Srpske" vezano za pojačan uvoz oblih šumskih drvnih sortimenata. Naime, inicijativa je predstavljala poziv nadležnim tijelima da se zbog problema koji je u posljednje vrijeme veoma prisutan, uvoz oblih šumskih sortimenata iz zemalja Europske unije, a čije je podrijetlo iz izvanrednih sječa, stavi pod obvezan fitosanitarni nadzor. Kako prema propisima koji su na snazi u Bosni i Hercegovini pregled oblih šumskih drvenih sortimenata ne podliježe obveznom fitosanitarnom pregledu prilikom uvoza, do stupanju na snagu novog Pravilnika o popisima štetnih organizama, popisima bilja, biljnih proizvoda i uređenih objekata u skladu s Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/2072, izvršena je žurna intervencija u cilju rješavanja navedenog problema a sve radi sprječavanja unošenja i širenja štetnih organizama na teritorij Bosne i Hercegovine i time očuvanja zdravstvenog stanja naših šuma, pa u skladu s člankom 25. stavak 5. Zakona o zaštiti zdravlja bilja ("Službeni glasnik BiH", broj 23/03) i Pravilnika o mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i uređenim objektima ("Službeni glasnik BiH", broj 59/11), carinska služba prilikom prispjeća pošiljaka četinarara pod tarifnom oznakom 4403 o tome odmah obavještava fitosanitarnu inspekciju kako bi izvršila obveznu kontrolu nad navedenim pošiljkama. Ova

mjera je privremena i primjenjuje se od 01.09.2020. godine s važenjem do donošenja novog pravilnika o popisima štetnih organizama, popisima bilja, biljnih proizvoda i uređenih objekata.

U projekt s Talijanskom razvojnom agencijom i CIHEAM Bari „Nove aktivnosti za potporu fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BIH)" su uključeni laboratoriji koje rade u fitosanitarnom sektoru i to četiri laboratorija, po dva iz oba entiteta i nadležni inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH. Projekt uključuje nabavku opreme i obuku osoblja u laboratorijima i fitosanitarne inspekcije. U rujnu 2020. godine, novi rekonstruirani, prilagođeni i modernizirani laboratorijski prostor u Poljoprivrednom institutu Republike Srpske u Banjoj Luci je otvorio veleposlanik Republike Italije u BiH i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske. Značaj rekonstrukcije je veliki, jer se dobio laboratorijski prostor koji će olakšati postupak akreditacije i poravnanje laboratorija na međunarodne fitosanitarne standarde (EPPO, ISO 17025 i ISTA). Radovi na rekonstrukciji bili su mogući zbog donacije projekta PHYTO BiH kojeg provodi CIHEAM Bari, a financira ga Ministarstvo vanjskih poslova i Međunarodne suradnje Italije.

U okviru projekta Europske komisije IPA 2018. u tijeku je nabavka opreme za fitosanitarnu inspekciju u Bosni i Hercegovini.

Projekt s Češkom razvojnom agencijom „Unaprjeđenje sigurnosti hrane u BiH" u dijelu „Podrška uspostavljanju djelotvornog sustava kontrole pesticida i gnojiva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM) - u tijeku provedbe uključena su sva nadležna tijela i institucije u BiH u području fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih gnojiva kao i poljoprivredni proizvođači posebno kada je riječ o obukama vezanim za IPM.

Uprava redovito usklađuje popis aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima s Regulativom EU 540/2011 i svim njenim izmjenama i dopunama, a koja uređuje područje odobravanja aktivnih materija za upotrebu u FFS. Također, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede Republike Srpske na temelju Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/10) i podzakonskih akata donesenih na temelju njega, vrši registraciju sredstva za zaštitu bilja i redovno objavljuje popis registriranih sredstva za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 104/20).

Ovim je uređeno da se u Bosni i Hercegovini za fitofarmaceutska sredstva koriste aktivne materije koje su dozvoljene i u EU čime je smanjena mogućnost pojave ostataka pesticida na proizvodima biljnog podrijetla koji nisu dozvoljeni za upotrebu u EU i BiH.

7. ZEMLJIŠNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Poljoprivredno zemljište u Bosni i Hercegovini se kao javno dobro već dulje vrijeme ne koristi u skladu s općim društvenim interesom, a značajne površine obradivog zemljišta ostaju neobrađene i zapuštene. Među najvažnijim uzrocima nedovoljne proizvodnje temeljnih poljoprivrednih proizvoda u BiH je i taj što se u proteklom razdoblju nisu dovoljno, a pogotovu ne intenzivno, koristili postojeći zemljišni kapaciteti. Procjenjuje se da u BiH ukupno oranično zemljište zauzima oko milijun ha. Glavni izazovi s kojima se Bosna i Hercegovina suočava vezano za područje poljoprivrednog zemljišta su: nedostatak cjelovite legislative usklađene s EU praksama i pravilima a koja se vezuje za problematiku neuređenosti tržišta poljoprivrednog zemljišta, fragmentacija parcela, upravljanje poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu, minirana područja, erozije tla i slično.

7.1. Zakonodavstvo u području zemljišne politike

Politika poljoprivrednog zemljišta je u isključivoj nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH, s tim da u Federaciji BiH značajnu nadležnost u području poljoprivrednog zemljišta imaju i županije, kao i općine u oba entiteta koje su nadležne za izdavanje dozvola o zakupu, koncesijama i prodaji zemljišta.

Republika Srpska - Pitanja planiranja, zaštite, uređenja, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljište, kao i druga pitanja od značaja za poljoprivredno zemljište kao dobro od općeg interesa u Republici Srpskoj su uređena Zakonom o poljoprivrednom zemljištu¹. U skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, strateškim dokumentom iz područja zemljišne politike „Osnove, zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“ (u daljnjem tekstu: Osnova Republike Srpske) i drugim strateškim i planskim aktima iz područja poljoprivredne proizvodnje, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede redovito provodi aktivnosti iz područja zemljišne politike, a koje se prije svega odnose na:

1. donošenje propisa i strateških dokumenata;
2. izgradnju informacijskog sustava;
3. inventarizaciju stanja zemljišnih resursa;
4. provedbu projekata i programa unaprjeđenja načina korištenja poljoprivrednog zemljišta; i
5. upravljanje poljoprivrednim zemljištem.

Propisi i strateška dokumenta iz područja zemljišne politike Strategije

Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove (u daljnjem tekstu: RUIGPP) je, tijekom tekuće godine, pripremila Nacrt strategije iz područja zemljišne politike. U skladu s ovim dokumentom, strateška orijentacija komasacije u Republici Srpskoj jeste uređenje i ukрупnjavanje poljoprivrednog zemljišta u cilju postizanja rentabilne poljoprivredne proizvodnje. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je aktivno sudjelovalo u pripremi ove strategije. Pored navedenog, u postupak izrade bilu su uključeni međunarodni (FAO⁹) i domaći stručnjaci iz područja komasacije, a sve u cilju donošenja dokumenta koji će biti usklađen s europskim standardima provođenja komasacije.

U skladu sa Strategijom komasacije Republike Srpske, RUGIPP je u suradnji s Ministarstvom, pripremio Nacrt zakona o komasaciji Republike Srpske. Pripremljena forma Nacrta zakona će u narednom razdoblju biti upućena u redovitu proceduru¹⁰.

Ministarstvo je donijelo Pravilnik o načinu vođenja evidencija o promjeni namjene poljoprivrednog zemljišta („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 88/20) kojim se propisuje način vođenja evidencija o promjeni namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe. Ministarstvo je 2006. godine, uspostavilo evidenciju o praćenju stanja promjene namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe. Donošenjem ovog Pravilnika osigurat će se učinkovitiji način prikupljanja podatka o stanju promjene namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe.

Izgradnja informacijskih sustava

Za potrebe praćenja isplate novčanih poticaja za zasijane površine uspostavljen je informacijski sustav za upravljanje poljoprivrednom proizvodnjom tzv. etfarm (@farm). U okviru istog započeta je i izgradnja zemljišnog informacijskog sustava ZIS-a¹¹. Trenutačno je u završnoj fazi izgradnja dijela informacijskog sustava o podacima o načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta po parceli. Pored podataka o načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta po parceli, planirano je da se u ZIS ugrade i drugi podaci o poljoprivrednom zemljištu propisani Zakonom o poljoprivrednom zemljištu.

⁹ FAO Food and Agriculture Organization by United Nations.

¹⁰ Donošenjem Strategije komasacije i Zakona o komasaciji Republike Srpske, bit će upostavljen formalno-pravni okvir za provedbu postupka uređenja poljoprivrednog zemljišta u RS posredstvom komasacije.

¹¹ U skladu s člankom 15. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Zemljišni informacijski sustav (ZIS) podrazumijeva podatke i informacije o zemljišnom pokrivaču, načinu korištenja, pedološkim i bonitetnim osobinama, potencijalnoj eroziji, plodnosti zemljišta, promjeni namjene, pogodnosti za uzgoj određenih kultura, površinama zemljišta datim pod koncesiju, praćenju, degradaciji i druge podatke o stanju poljoprivrednog zemljišta.

Inventarizacija stanja zemljišnih resursa Republike Srpske

Prva inventarizacija stanja zemljišnih resursa izvršena je 2008. godine, u vezi s čim je izrađen dokument „Osnove, zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“ (u daljnjem tekstu: Osnova Republike Srpske). Bitno je naglasiti činjenicu da je dokument Osnove RS izrađen u skladu s FAO metodologijom, razrađenom u okviru projekta „Inventar stanja zemljišnih resursa u Bosni i Hercegovini“. Tijekom 2020. godine, započele su aktivnosti na ažuriranju baze podataka Osnova RS. Ažuriranjem podataka Osnova RS bit će prikupljeni i u GIS-u obrađeni sljedeći podaci: Stanje zemljišnih resursa (zemljišni pokrivač/način korištenja, pedološke osobine, bonitet, erozija, pogodnost za uzgoj poljoprivrednih kultura i dr.). Na temelju navedenih podataka odredit će se mjere zaštite i uređenja poljoprivrednog zemljišta, kao i institucionalne strukture, instrumenata i mehanizama za provedbu i izvršenje mjera. Svi dobiveni podaci o zemljištu bit će ugrađeni u baze podataka Osnova RS. Na temelju navedenog, jasno je da će se kroz ovu aktivnost osigurati veliki broj relevantnih podataka o stvarnom stanju zemljišnih resursa RS, kao i mogućnostima unaprjeđenja načina njegovog korištenja i zaštite. Pored navedenog, intenzivirane su aktivnosti i na donošenju Osnova na razini jedinica lokalne samouprave. Trenutačno je u tijeku izrada Osnova za 5 općina: Gradiška, Šamac, Prijedor, Laktaši i Doboj.

Svi podaci dobiveni kroz izradu Osnova Republike Srpske su kompatibilni s podacima jedinica lokalne samouprave i isti će biti smješteni u jedinstvenu bazu tzv. ZIS. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS aktivno prati i koordinira izradu ovih dokumenata na lokalnoj razini.

Provedba projekta i programa unaprjeđenja načina korištenja poljoprivrednog zemljišta

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS već šest godina kontinuirano provodi Program Vlade Republike Srpske „Sustavne kontrole plodnosti poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“. Od početka provedbe navedenog programa izvršeno je 7.503 analiza plodnosti poljoprivrednog zemljišta. Svi dobiveni podaci o plodnosti su smješteni u digitalnu bazu podataka Osnova RS.

Navodnjavanje poljoprivrednih površina - Ministarstvo je preko svoje Jedinice za koordinaciju poljoprivrednih projekata (APCU) provelo projekt „Izgradnja sustava za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta 2013-2020. godina“. Izgrađeno je šest sustava za navodnjavanje koji su pokrili oko 3.800 hektara obradive površine pod različitim kulturama i to u: Gradu Bijeljina u Novom Selu i Donjem Crnjelovu (ratarska i povrtlarska proizvodnja), Pelagićevo (ratarska proizvodnja), Bratuncu (zasadi bobičastog voća pretežno maline i platenici), Ljubinju (zasadi višnje i trešnje) i Trebinju (vinogradarstvo, ratarska i povrtlarska proizvodnja na otvorenom polju i platenicima)¹². Navedeni projekti bit će nastavljeni i u narednom razdoblju.

Upravljanje poljoprivrednim zemljištem - Pored gore navedenog, posebnu skupinu mjera čine aktivnosti na davanju poljoprivrednog zemljišta u zakup i koncesiju. U skladu sa zakonskom regulativom, Vlada Republike Srpske upravlja i raspolaže poljoprivrednim zemljištem koje se nalazi u Republici Srpskoj, a koje su nekad koristila osnovna državna poduzeća za obavljanje poljoprivredne proizvodnje. Prava na koncesiju za korištenje poljoprivrednog zemljišta daje Vlada Republike Srpske, a ugovor o koncesiji potpisuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Kad je u pitanju zakup, Ministarstvo daje suglasnost jedinici lokalne samouprave za raspisivanje javnog oglasa za dodjelu i zaključenje ugovora o zakupu. Na koji će način zemljište biti dodijeljeno i za koju vrstu proizvodnje Ministarstvo usuglašava s jedinicama lokalne samouprave. Na temelju navedenog, jasno je da Ministarstvo ima središnju ulogu u spomenutim postupcima davanja ovog zemljišta na korištenje. Pored upravnih poslova postupka dodjele, Ministarstvo radi i evidenciju o površinama (parcelama) datim u zakup i koncesiju, nedodijeljenim površinama (parcelama), zaključenim ugovorima o zakupu i koncesiji. Ministarstvo prati izvršenje svih zaključenih ugovora. Prema spomenutoj evidenciji ukupno

---

¹² Sustav za navodnjavanje je izgrađen na ukupno 3.795 hektara i to u općinama/gradu: Bijeljina (1133 ha), Trebinje (1700 ha), Bratunac (480 ha), Pelagićevo (202 ha) u Ljubinje (280 ha).

dodijeljena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 20,000.00 ha, zaključeno je 627 ugovora, preko 96 % površina se obrađuje i koristi za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, a preostali dio zemljišta je zapušten. Trenutačno je u postupku dodjela još 698 ha poljoprivrednog zemljišta koje se planira dodijeliti korisnicima do kraja tekuće godine.

Uvidom u ranije dostavljeno Izvješće¹³, ustanovljeno je da je glavni naglasak u istom stavljen na zasijane površine. Budući da zasijane površine predstavljaju rezultat svih mjera poljoprivredne politike, podatke o istim nismo izdvajali u dijelu Izvješća koje se odnosi samo na mjere zemljišne politike. Pored gore navedenog, u Izvješću je navedeno da bi vrijedilo pristupiti izradi Sektorske analize — studije izvodljivosti za poljoprivredno zemljište, te da se za izradu iste osiguraju donatorska sredstva.

Razvijanje procesa neutralnosti degradacije zemljišta (LDN) - Aktivnosti na usvajanju procesa dostizanja neutralnosti degradacije zemljišta u Republici Srpskoj započele su 2016. godine. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske zajedno s drugim vladinim institucijama preuzelo je vodeću ulogu od samog početka, prepoznajući njegov značaj. Aktivno sudjelovanje predstavnika entitetske vlade, donositelja odluka na lokalnoj razini, poljoprivrednika, znanstvenih, stručnih institucija i nevladinih organizacija u procesu LDN-a rezultiralo je sveobuhvatnom analizom i identifikacijom nedostataka i prepreka u postojećem zakonodavstvu, raspoloživim podacima, mogućim LDN ciljevima i projekciji odgovarajućih zemljišnih mjera potrebnih za dostizanje neutralnosti degradacije do 2030. godine. Postojeće zakonodavstvo u Republici Srpskoj, koje se sektorski i resorno odnosi na zemljište, uglavnom inkorporira održivo upravljanje zemljištem, zaštitu zemljišta, rekultivaciju i rehabilitaciju u skladu s njegovom namjenom. Međutim, jedan od identificiranih izazova jeste neodgovarajuća i nedosljedna primjena zakona i podzakonskih akata, kao i postojeći sustav kontrole. Prvi korak ka utvrđivanju LDN ciljeva i odgovarajućih mjera je bila detaljna analiza dostupnih podataka i informacija. Detaljnom analizom identificirana su prioritetna žarišta, s aspekta degradacije zemljišta: Lijevče polje, Semberija i Hercegovina. Nakon identifikacije žarišnih područja, Vlada Republike Srpske je utvrdila interes da se nastavi s projekcijom odgovarajućih zemljišnih mjera i postupaka potrebnih za dostizanje neutralnosti degradacije do 2030. godine.

Federacija BiH

Poznato je da Bosna i Hercegovina (BiH), a samim tim i Federacija Bosne i Hercegovine (Federacija BiH) ima malo zemljišta sposobnog za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju. U ukupnoj strukturi, visoko kvalitetnih zemljišta od I. do III. bonitetne kategorije ima tek oko 14 % ili 139.528 ha. Uzimajući u obzir činjenicu da je 84 % teritorije Federacije BiH s nagibom većim od 13 %, a da je 40 % zemljišta pliće od 30 cm, odnosno 17 % teritoriji su vrlo plitka tla, ukazuje da se dio zemljišta može svrstati u kategoriju osjetljivog tla koje zahtijeva dodatnu brigu, odnosno posebne načine korištenja. Da bi upotpunili sliku o raspoloživosti i „gospodarskom i ekološkom kapacitetu“ zemljišta, treba istaći vrlo nisku raspoloživost oranica *per capita* od 0,17 ha što je veoma zabrinjavajuće.

Zemljište na području Federacije BiH je pod stalnim pritiskom i fizičkim nestajanjem. Brojni problemi u sektoru zemljišta su posljedica privatizacije, tranzicije, globalizacije itd. Društveno-gospodarska situacija i sivo gospodarstvo čine dodatni pritisak na zemljište, odnosno dodatno ugrožavaju „ekonomsko-ekološki“ kapacitet zemljišta. To se najviše ogleda u prekomjernoj eksploataciji mineralnih sirovina, drveta, te primjeni neodrživih proizvodnih praksi u šumarstvu i poljoprivredi. Rekultivacija zemljišta je zapostavljena, ne postoji službena baza podataka o ovim aktivnostima. Urbanizacija i bespravna gradnja je vidljiva na širem području Federacije BiH. Sustavi

---

¹³ Zaključkom Vijeća ministara BiH sa 10. sjednice održane dana 30.06.2020. godine, a povodom razmatranja 15. točke dnevnog reda o usvajanju Informacije o poduzetim mjerama u području politike poljoprivrednog zemljišta, usvojena je navedena Informacija. Dopisom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa ova usvojena Informacija je dostavljena entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Vladi Brčko distrikta BiH, akt broj 12-3-28-3408/20 od 07.10.2020. godine radi pripreme i izrade ove Informacije o poduzetim mjerama u području politike poljoprivrednog zemljišta.

nadzora nisu razvijeni, tako da ne postoje točni pokazatelji o kojim se privremenim ili trajnim gubicima zemljišta radi. Suglasnosti za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta izdaju se bez donesenih prostornih planova ili interesa lokalne zajednice i karti upotrebne vrijednosti zemljišta. Prostorni plan na razini Federacije BiH još uvijek nije usvojen. Poseban problem predstavljaju posljedice neplanske i bespravne gradnje koje doprinose pojavi klizišta, divljih odlagališta, uništavanju prirodnih staništa i krajolika te drugih oblika degradacije zemljišta, što ugrožava njegove temeljne funkcije. Postojanje miniranih površina značajno utiče na korištenje zemljišta općenito, posebno poljoprivrednog, te usporava društveno-gospodarski razvoj područja zagađenog minama. Površine zapuštenog zemljišta se kontinuirano povećavaju. Degradacijski procesi na ovim područjima su izraženi u mnogo smjerova, u smislu devastacije i degradacije kulturološkog prostora i agrarnog ambijenta stvaranog nekoliko stotina godina, gubitka bioraznolikosti uspostavljenog antropogenim utjecajima, izloženosti prostora spontanim prirodnim događanjima, a naročito eroziji i dominantnoj pojavi invazivnih kultura, koje u potpunosti mijenjaju izgled prostora. Klimatske promjene, uz požare i poplave, su također faktor koji posljednjih godina znatno utječe na sveukupnu poljoprivrednu proizvodnju i sustav upravljanja zemljištem.

Potrebno je zaustaviti uočene negativne tendencije, koje su karakteristične za sve tranzicijske zemlje i uspostaviti racionalno korištenje zemljišta u ovako složenom trenutku društveno-gospodarskog i političkog razvoja. Ova pojava je karakteristična za sve tranzicijske zemlje u razvoju.

U cilju rješavanja problema, Vlada Federacije BiH je usvojila vrlo važne dokumente poput „Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH“, gdje se kao jedan od operativnih ciljeva navodi i povećanje razina iskorištavanja obradivih površina, podizanje razina učinkovitosti sustava nadzora načina korištenja zemljišta, revitalizacija i očuvanje pašnjačkih površina i sl. Dodatno, Vlada je usvojila i „Strategiju upravljanja poljoprivrednim zemljištem“, kao i „Strategiju zaštite okoliša“ gdje je jedan od postavljenih operativnih ciljeva unaprjeđenje kvalitete zemljišta vraćanjem funkcija degradiranog zemljišta ili minimiziranja utjecaja koji bi se trebao ostvariti putem, između ostalog, mjere koja se odnosi na pripremu dugoročnog plana povrata funkcija degradiranog zemljišta. Vlada je također usvojila i skup zakonskih i podzakonskih akata kojim se štiti zemljište, te provela nekoliko ključnih projekata tijekom kojih su izrađene osnove za održivo upravljanje zemljištem, poput projekta „Višenamjenskog vrednovanja zemljišta u Federaciji BiH“.

Sudjelovanje u Projektu neutralizacije degradacije zemljišta (LDN)

Vlada Federacije BiH izrazila je interes da sudjeluje u LDN procesu prepoznavši značaj istog. Jedan od temeljnih motiva za sudjelovanje je pokretanje ključnih pitanja i problema za rješavanje, uvođenje LDN-a kao koncepta u razvojne politike i planiranje, usmjeravanje aktivnosti, poticaja i ulaganja, razvoj pokazatelja za praćenje i izvješćivanje, provedba SDG ciljeva (15.3), jačanje svijesti o zemljišnim resursima, jačanje kapaciteta te jačanje suradnje na regionalnoj i međunarodnoj razini. U Federaciji BiH još uvijek nije došlo do integracije najvećeg broja SDG ciljeva u društveno-socijalni i gospodarski sustav. Na ovome najviše rade UN-ove agencije. Kroz LDN proces proveden u Federaciji BiH, pojačan je interes ključnih zainteresiranih strana i donositelja odluka po pitanju degradacije zemljišta, zaštite zemljišta i njegovog održivog upravljanja. Mogućnosti za LDN se najviše ogledaju kroz činjenicu da je usvojen državni Akcijski program za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanja posljedica suše u Bosni i Hercegovini (NAP BiH) koji je osnova za provedbu utvrđenih strateških i operativnih ciljeva, te iniciranje ažuriranja, pripreme i usvajanja zakona u cilju integracije LDN koncepta.

U cilju započinjanja procesa, uspostavljena je LDN radna skupina koju čine predstavnici federalnih i županijskih institucija, općina, NVO-a, akademske zajednice i međunarodnih organizacija. Tijekom procesa održani su brojni konzultativni sastanci s pojedincima i institucijama, dok je Radna skupina održala ukupno tri radna sastanka.

U procjenjivanju LDN-a, utvrđeni su trendovi i pokretači s naglaskom na zemljišni pokrivač/način korištenja zemljišta, dinamiku produktivnosti zemljišta i zalihe organskog karbona u tlu.

Za analizu zemljišnog pokrivača i promjena na zemljišnom pokrivaču za Federaciju BiH poslužili su podaci CORINE baze podataka za 2000., 2006. i 2012. godinu. Analiza je urađena za federalnu i županijsku razinu. Matrica promjena (2000-2012) ukazuje na značajno povećanje vještačkih površina u iznosu od 6.401 ha, uglavnom na račun poljoprivrednih površina. Podaci o promjenama pokrivenosti pokazuju i značajan prelazak šume u sukcesiju šumske vegetacije (17.962 ha) pri čemu se oko 85 % ukupnog smanjenja odnosi se na sječu šume, dok je oko 12 % smanjenja šuma prouzročeno šumskim požarima. U isto vrijeme došlo je do povećanja površina pod šumama za 10.898 ha. Ovdje se uglavnom radi o postupnom prelasku poljoprivrednih područja, pašnjaka i napuštenih područja, kao posljedice premještanja stanovništva uslijed rata i napuštanja ruralnih područja, u sukcesiju šumske vegetacije, a zatim i u šume. U skupnoj kategoriji Grmlje, travnati biljni pokrov i područja s oskudnom vegetacijom očigledno je smanjenje od 13.000 ha što se odnosi na prelazak prirodnih livada i pašnjaka u vještačke površine i prelazak sukcesije u šumske površine.

Analiza zemljišnog pokrivača i promjena na zemljišnom pokrivaču za Federaciju BiH, koja je urađena na temelju podataka JRC, pokazuje da je na području Federacije BiH zastupljeno svih pet kategorija dinamike produktivnosti zemljišta. Smanjenje produktivnosti identificirano je na 11.400 ha, dok su na 13.800 ha uočeni rani znaci smanjenja. Površina koja je sa stanovišta produktivnosti stabilna, ali pod stresom identificirana je na 410.500 ha. Stabilna produktivnost bez stresa je na površini od 410.500 ha. Povećanje produktivnosti identificirano je na 2.066.400 ha. Ovaj pokazatelj relativno dobro odražava dinamiku produktivnosti u Federaciji BiH. Najvažniji pokretači u Federaciji BiH koji dovode do degradacije zemljišta su: migracija stanovništva i ruralna depopulacija, neprovođenje politika i mjera za zaštitu zemljišta, industrijalizacija i širenje područja pod eksploatacijom mineralnih sirovina, te stvaranje odlagališta jalovišnog i drugog materijala, neprilagođeni poljoprivredni sustavi, bespravna sječa, zastarjele industrijske tehnologije koje dovode do kontaminacije zemljišta i klimatske promjene. Utvrđivanje početnog stanja (baseline) bio je veliki izazov. LDN početno stanje utvrđeno je na temelju CORINE podataka, dinamike promjene produktivnosti koju je pripremio JRC i podataka o organskom karbonu koje je pripremio ISRIC. Jedan od nedostataka, kada je riječ o ovim skupovima podataka, jeste njihova nepovezanost, npr. promjene u prostoru ne prate odgovarajuće promjene u produktivnosti, kao i karbonu.

Aktivnosti u Brčko distriktu BiH - Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i poljoprivredu Vlade Brčko kroz mjere poticaja u poljoprivredi Vlada Brčko distrikta BiH nastoji olakšati raspolaganje poljoprivrednim zemljištem, stavljanjem zapuštenog i državnog poljoprivrednog zemljišta u funkciju proizvodnje.

FAO projekt neutraliziranja degradacije zemljišta (Land Degradation Neutrality - LDN)

Najnoviji projekt FAO koji se odnosi na neutraliziranje degradacije zemljišta (Land Degradation Neutrality - LDN) kroz jačanje kapaciteta i uspostavljanje Sustava za LDN nadzor i izvješćivanje u Bosni i Hercegovini kako bi se očuvali zemljišni resursi, zaštitili ekosustavi i osigurala poljoprivredna proizvodnja te osigurala stabilnost proizvodnje hrane na dulji vremenski rok. LDN GEF 7 (Global Environment Facility Trust Fund) projektni koncept je usredotočen na ublažavanje i poboljšanje stanja degradacije.

Provebom ovog projekta se postiže značajan napredak za postizanje napretka prema više ciljeva održivog razvoja iz usvojene "Agende za održivi razvoj 2030", UNCCD i UN-ov programa za okoliš (UN-ov okoliš), a koja ima za cilj promjenu paradigme u politikama i praksi upravljanja zemljištem. To je jedinstveni pristup koji uravnotežuje očekivani gubitak produktivnog zemljišta s oporavkom degradiranih područja. Strateški stavlja mjere za očuvanje, održivo upravljanje i obnavljanje zemljišta u kontekst planiranja korištenja zemljišta.

Budući da je zemljište količinski određeno, sve je veća konkurencija za kontrolu zemljišnih resursa i kapitaliziranje tokova robe i usluga sa zemlje. To potencijalno može prouzročiti društvenu i političku nestabilnost i dovesti do siromaštva, sukoba i migracija. Iz tog razloga, provedba LDN-a zahtijeva

višestruko djelovanje i planiranje na svim razinama vlasti, a posebice uključujući strukture upravljanja na lokalnoj razini.

LDN GEF 7 projektni koncept je usredotočen na ublažavanje i poboljšanje stanja degradacije zemljišta u državi, uzimajući u obzir preporuke Akcijskog programa za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanje posljedica suše u zemlji, a konzultiran je i odobren od strane resornih entitetskih ministarstava poljoprivrede.

U studenom 2020. godine započete su konzultacije za GEF 7 LDN projektni koncept koji je vodio koordinator FAO Programa u BiH zajedno s predstavnicima svih nadležnih institucija u BiH.

Konvencija Ujedinjenih naroda za borbu protiv dezertifikacije zemljišta (UNCCD)

Bosna i Hercegovina je 26. kolovoza 2002. ratificirala Konvenciju Ujedinjenih naroda za borbu protiv dezertifikacije zemljišta (UNCCD). Ovaj dokument predstavlja jedini multilateralni sporazum o okolišu koji za cilj ima rješavanje degradacije i dezertifikacije globalne razmjere kojim se strane pozivaju da dobrovoljno formuliraju ciljeve prema postizanju LDN-a i da ih uvrste u akcijske programe (NAP). Globalni mehanizam (GM) uspostavio je Program pomoći stranama u procesu utvrđivanja dobrovoljno utvrđenih ciljeva za postizanje LDN-a. Osnova ovog programa bilo je omogućavanje zemljama da odrede glavni cilj LDN-a i utvrde potrebne pridružene mjere za postizanje neutralnosti degradacije zemljišta do 2030. godine.

Reforma poljoprivrednog zemljišta i mjere u području politike poljoprivrednog zemljišta

Provedbom ovog projekta analizirat će se stanje poljoprivrednog zemljišta u Bosni i Hercegovini s ciljem da se donesu propisi koji će omogućiti ukрупnjavanje poljoprivrednog zemljišta i smanjenje njegove dalje fragmentacije, kako bi se povećala učinkovitost i konkurentnost poljoprivredne proizvodnje. Reformu poljoprivrednog zemljišta primjenile su sve zemlje u tranziciji kako bi kasnije postale punopravne članice Europske unije.

Kroz primjenu odgovarajuće reforme ovaj resurs bi se najbrže stavio u proizvodnu funkciju, posebice za neobrađeno poljoprivredno zemljište. Politike poticaja koje se odnose na plaćanja po hektaru i koje se u manjem opsegu i neselektivno provode u entitetima, Brčko distriktu i županijama, izravno utječu na veličinu zemljišnog posjeda i kao takve trebaju biti više planirane i primjenjivane. Takav sustav potpore poljoprivrednoj proizvodnji se u potpunosti primjenjuje u Europskoj uniji, a Bosna i Hercegovina vremenom mora postupno uskladiti sustave potpore na svim razinama sa sustavom u EU. Primjenom ove mjere doći će dugoročno do kvalitetnijeg rješavanja vlasničke strukture i registracije nositelja poljoprivrednog gazdinstva s unosom svih relevantnih podataka od kojih će i podaci o vlasništvu, odnosno korisniku poljoprivrednog zemljišta, biti ažurirani i imati primjenu u daljnjim analizama i stvaranjima poljoprivredne politike u BiH.

Globalna pažnja je usmjerena na pojavu promjena namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe (građevinarstvo, energetika, industrija, infrastruktura). Ovo je problem koji nije samo karakterističan za Bosnu i Hercegovinu, ovo je pitanje o kojem se sve više govori i u Europi. Zato se na ovu temu otvaraju i međunarodne rasprave i opća je suglasnost i trend da se poljoprivredno zemljište treba pravno zaštititi, s jasnim titularom vlasnika i korisnika poljoprivrednog zemljišta i dati mu značaj najvažnijeg proizvodnog faktora (inputa) u poljoprivrednoj proizvodnji.

Aspekt cjelovite poljoprivredne politike je neodvojiv od aspekta politike zemljišta u cjelini i reformi koje je neophodno provesti u Bosni i Hercegovini, uključujući i pitanje restitucije.

8. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I VETERINARSTVO

8.1. SIGURNOST HRANE

Agencija za sigurnost hrane BiH (u daljnjem tekstu: Agencija) je u 2020. godini poduzimala pripremne radnje u cilju uspostave Savjetodavnog vijeća, Znanstvenoga vijeća i znanstvenih odbora u skladu s člankom 54. točka h) Zakona o hrani. Upravni odbor je usvojio Odluku o izmjenama i dopuni Statuta i Odluku o kriterijima za izbor članova Znanstvenoga vijeća i znanstvenih odbora. Pripremljene su dvije procjene rizika i 11 brzih procjena rizika koje imaju za cilj da na znanstveno utemeljen način daju smjernice nadležnim tijelima za poduzimanje odgovarajućih mjera, kao i informacije potrošačima i drugim zainteresiranim stranama o rizicima podrijetlom iz hrane.

EU RASFF (EU Rapid Alert System for Food and Feed) sustav – Agencija je zaprimila ukupno 13 EU RASFF obavijesti o rizicima podrijetlom iz hrane. Izvršena je evaluacija obavijesti, pripremanje i dostavljanje obavijesti nadležnim tijelima u bh. sustavu, zaprimanje povratnih informacija, te sačinjavanje povratnih informacija za upućivanje nadležnoj službi Europske komisije putem EU RASFF. Agencija je tijekom 2020. godine redovito dostavljala izvješća Europskoj komisiji o poduzetim mjerama od strane nadležnih tijela u BiH koji se putem aplikacije RASFF WINDOW, u okviru sustava SANTE RASFF Europske komisije čini dostupnim svim članicama RASFF mreže.

Obavijesti izvan EU RASFF sustava - Agencija je zaprimila ukupno četiri obavijesti izvan EU RASFF sustava koje su dostavljene nadležnim tijelima na daljnje postupanje i poduzimanje odgovarajućih mjera.

WHO/FAO INFOSAN mreža - Od strane INFOSAN kontakt točke za hitne slučajeve za BiH, zaprimljeno je 12 INFOSAN obavijesti koje nisu zahtijevale postupanje nadležnih tijela u BiH.

Praćenje hrane – U suradnji s nadležnim tijelima BiH i entiteta pripremljen je i proveden Program praćenja (monitoring) ostataka pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog podrijetla u 2020. godini. Ukupno je uzorkovano 195 uzoraka hrane i svi su analizirani na prisustvo 183 aktivne materije. Od ukupno 195 analiziranih uzoraka, 131 uzorak nije sadržavao ostatke pesticida na razini kvantifikacije, 64 uzorka (32,82 %) su sadržavala ostatke pesticida u/iznad razina kvantifikacije. Jedan uzorak je bio neodgovarajući (0,51 %). Rezultati analiza su obrađeni koristeći relevantnu metodologiju, te je izvršena procjena prehrambene akutne (kratkotrajne) i kronične (dugotrajne) izloženosti potrošača ostacima pesticida.

Suradnja s laboratorijima - Agencija je i u 2020. godini nastavila suradnju s laboratorijima za kontrolu hrane u BiH. Na temelju trenutačno obrađenih podataka o laboratorijskim analizama hrane u BiH, uzorkovano je 8.621 uzorak hrane, od čega je neodgovarajućih bilo 151 ili 1,75 % uzoraka. Na temelju podataka o laboratorijskim analizama vode, u BiH je u 2020. godini uzorkovano 3.424 uzorka vode. Od tog broja, neodgovarajućih je bilo 522 ili 15,25 % uzoraka. Na području BiH u 2020. godini je zabilježeno ukupno 191 slučaj obolijevanja gdje je hrana potvrđena kao uzrok/put prijenosa. Zabilježena je jedna epidemija *Salmonellosis* s ukupno osam oboljelih.

Registar hrane za posebne prehrambene potrebe - U skladu s odredbama Pravilnika o hrani za posebne prehrambene potrebe („Službeni glasnik BiH“, broj 72/11), Agencija vodi Registar hrane za posebne prehrambene potrebe koja je stavljena na tržište BiH i koji trenutačno sadrži temeljne podatke o 225 proizvoda koji se nalaze na tržištu BiH, a spadaju u jednu od kategorija hrane za posebne prehrambene potrebe.

Kako bi se osigurala pravovremena i učinkovita provedba novog zakonodavstva u području sigurnosti hrane, Agencija je koristila ponuđene kapacitete različitih programa Europske unije i drugih međunarodnih organizacija. Tako je uz podršku TAIEX instrumenta, putem online platforme, organizirana stručna misija na temu: „Koordinacija laboratorija“.

Međunarodna suradnja – Suradnja s Europskom agencijom za sigurnost hrane (EFSA)

U skladu s pretprijetnim obvezama, stručnjaci iz Bosne i Hercegovine su i tijekom 2020. godine redovito sudjelovali na sastancima radnih tijela Europske agencije za sigurnost hrane: Savjetodavno vijeće, Mreža kontakt točaka, znanstvene mreže iz područja pesticida, kontaminanata, genetski modificiranih organizama, dobrobiti i zdravlja životinja, rezidua veterinarskih lijekova, antimikrobne rezistencije i komunikacije rizika.

Kampanja „Zaustavite afričku svinjsku kugu“ - EFSA je, tijekom 2020. godine, započela veliku kampanju s ciljem podizanja svijesti javnosti i pružanja pomoći u zaustavljanju širenja afričke svinjske kuge na području jugoistočne Europe. Cilj informativne kampanje, koju EFSA u Bosni i Hercegovini provodi u suradnji s Agencijom, je unaprijediti znanje o afričkoj svinjskoj kugi. Usmjerena je na pojedince i skupine ljudi, kao što su farmeri i lovci koji dolaze u kontakt s domaćim i divljim svinjama, veterinarske organizacije, udruge poljoprivrednika, carinski službenici, granična policija, lokalne vlasti, turistički operateri i putnici.

Preporuke potrošačima za prevenciju COVID-19 - Zbog povećanog interesa potrošača na temu postoje li dokazi da je hrana izvor ili put prijenosa koronavirusa koji je uzrokovao pandemiju koronavirusa COVID-19, preuzeta su i podjeljena mišljenja EFSA u kojem se navodi da dosad nema dokaza da je hrana vjerojatni izvor ili put prijenosa virusa koji je prouzročio pandemiju koronavirusa.

COVID-19 i sigurnost hrane: Smjernice za tvrtke u prehrambenom sektoru Agencija je izradila smjernice Svjetske zdravstvene organizacije *COVID-19 i sigurnost hrane: Smjernice za kompanije u prehrambenom sektoru*, u kojima je pojašnjeno ono što je do sada poznato o COVID-19 i hrani, te se nude savjeti kako bi se sačuvalo povjerenje i uvjerenost potrošača da je hrana sigurna.

FAO: 10 stvari koje subjekti u poslovanju s hranom trebaju znati o sigurnosti hrane i COVID-19 - Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda na različite načine sudjeluje u odgovoru na pandemiju COVID-19, te pored ostaloga, pruža zemljama savjete o politikama iz svoje nadležnosti, priprema i dijeli smjernice i najbolje prakse o sigurnosti hrane. U okviru navedenih aktivnosti pripremljen je letak pod nazivom „10 stvari koje subjekti u poslovanju s hranom trebaju znati o sigurnosti hrane i COVID-19“, čiji prijevod je osigurala Agencija, te na taj način isti učinila dostupnim zainteresiranim stranama u BiH.

ICMSF: Ne postoje dokumentirani dokazi da je hrana značajan izvor i/ili put prijenosa virusa SARS-CoV-2 - Međunarodna komisija za mikrobiološke specifikacije za hranu (International Commission on Microbiological Specifications for Foods, ICMSF) objavila je „*Mišljenje o SARS-CoV-2 i njegovoj vezi sa sigurnošću hrane*“, čiji prijevod je osigurala Agencija, te na taj način isto učinila dostupnim zainteresiranim stranama u BiH.

Smanjenje kontaminacije hrane s policikličnim aromatskim ugljikovodicima (PAU) iz procesa dimljenja i izravnog sušenja – Agencija je, u izvještajnom razdoblju, izradila i smjernice *Kod prakse za smanjenje kontaminacije hrane s policikličnim aromatskim ugljikovodicima (PAU) iz procesa dimljenja i izravnog sušenja*. Navedene smjernice namijenjene su za davanje preporuka nacionalnim tijelima i proizvođačima u cilju sprječavanja i smanjenja kontaminacije hrane PAU-om u komercijalnim postupcima dimljenja i izravnog sušenja. Potrošači često dime hranu koristeći postupak izravnog dimljenja, dok se sušenje može raditi izravno ili neizravno, npr. na suncu ili u mikrovalnoj pećnici, zbog čega se smjernice također mogu koristiti kao temelj za informiranje potrošača.

IPA 2018 - u skladu s Godišnjim akcijskim programom IPA 2018 za Bosnu i Hercegovinu, Agencija je, u suradnji s Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjelom za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH, pripremila *Twinning fiche* za projekt „Potpora EU jačanju

kapaciteta i postupnom usklađivanju sektora sigurnosti hrane u BiH s *acquis-om*“ koji odražava prioritete sektora sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini, a bit će financiran sredstvima EU. Provedba *Twinning* projekta, u skladu s Ugovorom (broj 2020/416-233) započela je dolaskom rezidentnog savjetnika za *Twinning* u Agenciju u rujnu 2020. godine. Sredstva predviđena Godišnjim akcijskim programom IPA 2018 za Bosnu i Hercegovinu usmjerena su na: *Izgradnju institucionalnih kapaciteta, provedbu politika i usklađivanje zakonodavstva u području sigurnosti hrane; Nabavku opreme potrebne za kompletiranje aktivnosti u okviru komponente izgradnje institucionalnih kapaciteta (ICT oprema, softver i specifična oprema za prikupljanje i obradu podataka).*

Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project (ACIS) - Agencija je nastavila aktivnosti na pripremi projekta „*Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project (ACIS)*“, koji je planiran kao nastavak Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja. Projekt za cilj ima uspostavu informacijskog sustava sigurnosti hrane u BiH (FSIS) s naglaskom na procjenu i komunikaciju rizika.

Propisi o hrani

Na prijedlog Agencije u suradnji s nadležnim tijelima, Vijeće ministara BiH donijelo je nekoliko propisa i to:

- Odluku o osnivanju Povjerenstva za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/20);
- Odluku o izmjeni Odluke o ovlaštenim tijelima za ocjenjivanje usuglašenosti za proizvode zaštićene oznake podrijetla, zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnog specijaliteta („Službeni glasnik BiH“, broj 51/20).

Ostali propisi: Odluka o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 47/20) i Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (objavljen u Službenom glasniku BiH“, broj 84/20)

Oblast genetski modificiranih organizama – Vijeće za GMO, u izvještajnom razdoblju, održalo je ukupno četiri sjednice na kojima je doneseno sedam mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju s hranom za životinje za izdavanje rješenja za obnovu odobrenja za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Agencija je na temelju navedenih mišljenja donijela sedam rješenja o obnovi Rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Vijeće za GMO je također dalo četiri mišljenja nadležnim tijelima BiH, entiteta i Brčko distrikta BiH, odnosno zainteresiranim stranama.

Povjerenstvo za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda u Bosni i Hercegovini - U izvještajnom razdoblju Vijeće ministara BiH imenovalo je novi saziv Povjerenstva, a Odluka o imenovanju objavljena je u “Službenom glasniku BiH”, broj 43/20. Povjerenstvo je rješavalo 25 predmeta za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda. Povjerenstvo je okončalo 15 predmeta i donijelo Mišljenja o priznavanju voda koje se stavljaju na tržište u Bosni i Hercegovini. Sve priznate vode upisane su u Registar Agencije. Ažurirani Popis priznatih prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih voda i Popis stonih voda objavljeni su u “Službenom glasniku BiH”, broj 24/20. Agencija je, u suradnji s Povjerenstvom, pripremila i donijela odgovarajuće potvrde, te pružila svu potrebnu tehničku potporu proizvođačima prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda proizvedenih u BiH s ciljem nastavka izvoza na tržište Republike Hrvatske.

Povjerenstvo za registraciju oznaka podrijetla, oznaka zemljopisnog podrijetla i dodjelu oznaka zajamčeno tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini

U izvještajnom razdoblju Povjerenstvo je rješavalo četiri zahtjeva za registraciju prehrambenih proizvoda zaštićenom oznakom podrijetla, odnosno zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla. Nakon provedenih postupaka, Agencija je, na prijedlog Povjerenstva, donijela rješenja, odnosno, jedno rješenje za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom podrijetla i tri rješenja za

registraciju prehrambenih proizvoda zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla. Rješenja za navedene prehrambene proizvode su objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 36/20, dok Agencija vodi Registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom podrijetla, odnosno Registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom zemljopisnog podrijetla. U „Službenom glasniku BiH“, broj 58/20 objavljen je Popis ovlaštenih tijela za ocjenjivanje usuglašenosti za proizvode zaštićene oznake podrijetla, zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnog specijaliteta.

Upravni odbor Agencije - Na prijedlog Agencije, Vijeće ministara BiH, donijelo je Odluku o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 47/20). Održane su četiri sjednice Upravnog odbora na kojima je razmatran i usvojen jedan propis iz područja sigurnosti hrane, utvrđen je Program rada Agencije za 2021. godinu, te usvojena Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine i Poslovnik o izmjenama i dopunama Poslovnika o radu Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine. Također je razmatrana Informacija o problematici u vezi s primjenom Pravilnika o pružanju obavijesti potrošačima o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/13) i razdvajanjem proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla na policama trgovina i Informacija o propisima za razmatranje od strane Upravnog odbora.

Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje - U skladu s „Odlukom o uspostavljanju Mreže organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje“, a na temelju prijava na javni poziv Agencije, uspostavljena je Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje kojoj je dosad pristupilo 16 instituta, zavoda i fakulteta. Mreža se uspostavlja za potrebe izvršenja zadaća i projekata delegiranih i/ili financiranih od strane međunarodnih organizacija među kojima su EFSA, Europski centar za prevenciju i kontrolu bolesti, Codex Alimentarius povjerenstva, te druge međunarodne organizacije.

Baza stručnjaka Agencije - Zadaci Agencije obuhvataju i pružanje: znanstvenih savjeta, te znanstvene i tehničke pomoći vezano uz ljudsku prehranu u svezi sa zakonodavstvom BiH, kao i pomoći u komunikaciji vezano uz pitanja prehrane u okviru programa zdravstvene zaštite u BiH; znanstvenih mišljenja o drugim pitanjima vezanima uz zdravlje i dobrobit životinja i zdravlje bilja; znanstvenih mišljenja o proizvodima, uključujući hranu i hranu za životinje vezano uz genetički modificirane organizme. Imajući u vidu da je za provedbu naprijed navedenih zadataka Agencije neophodno aktivirati sve raspoložive znanstveno-istraživačke potencijale u BiH – akademsku zajednicu i ostale neovisne stručnjake usko specijalizirane za područje sigurnosti hrane, u tu svrhu Agencija je uspostavila bazu stručnjaka, koja se redovito ažurira.

Provedba zaključaka Vijeća ministara BiH - U izvještajnom razdoblju, Vijeće ministara BiH zadužilo je Agenciju za provedbu 19 zaključaka, koji su uspješno provedeni. Provedba zaključaka Vijeća ministara BiH je prioritet u provedbi Agencije.

Tijekom 2020. godine u segmentu komunikacije s potrošačima posredstvom sredstava javnog priopćavanja zabilježeno je ukupno 33 aktivnosti, među kojima su priopćenja za javnost, izjave za medije te pismeni odgovori na upite medija. U skladu s načelom transparentnosti, na web stranici Agencije se pravovremeno objavljuju navedeni sadržaji (novosti/priopćenja - 52; propisi/javne konzultacije - 2; javne nabavke - 21).

Odgovori na zastupnička i izaslanička pitanja – Agencija je tijekom 2020. godine pripremila i dostavila odgovore na devet pitanja postavljenih u oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

8.2. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA

Kao redoviti poslovi Uprave u izvještajnom razdoblju su i aktivnosti koje proizilaze na temelju Protokola za osiguranje fitosanitarnih zahtjeva između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije prilikom međusobnih isporuka proizvoda visokog fitosanitarnog rizika. Uspostavljeni sustav putem kojeg se svaka pošiljka voća i povrća iz Bosne i Hercegovine najavljuje Ruskoj Federaciji je i dalje obvezujući. Putem službene e-mail adrese Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor, potvrđuje se svaki fitosanitarni certifikat izdat od strane fitosanitarnih inspektora inspektorata entiteta i Brčko distrikta BiH. Nakon prvobitno uočenih problema po ovom pitanju, unaprijeđen je sustav dodatne provjere fitosanitarnog certifikata putem kojeg je Upravi dodijeljen pristup serveru s jedinstvenim kodom za svaki fitosanitarni certifikat za koji se traži dodatna provjera i isti je i dalje operativan.

Važno je napomenuti da je Vlada Republike Srpske donijela Uredbu o evidenciji izvoznika voća i povrća u Rusku Federaciju.

*(Ovom uredbom detaljno su propisani uvjeti za registraciju i obveze koje moraju ispunjavati izvoznici voća i povrća s visokim fitosanitarnim rizikom u Rusku Federaciju, a u vezi s odredbama Protokola za osiguranje fitosanitarnih zahtjeva između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor (Ruska Federacija) prilikom međusobnih isporuka proizvoda visokog fitosanitarnog rizika, čime su pooštrene mjere tko se može baviti izvozom voća i povrća u Rusku Federaciju. Napominjemo da je ova Uredba jedina ove vrste koja je donesena u cijeloj BiH. Na temelju Uredbe, uspostavljena je **Evidencija izvoznika voća i povrća u Rusku Federaciju** i u istu su upisani samo subjekti koji ispunjavaju uvjete propisane Uredbom.*

Od ostalih aktivnosti, a u skladu s Uredbom, redovito se radi sljedeće:

- ažuriraju se podaci o proizvodnji, skladištenju i prometu proizvoda s visokim fitosanitarnim rizikom (voće i povrće) i evidencije za svakog proizvođača od koga su otkupljeni ti proizvodi, vodeći posebno računa o: godini proizvodnje voća i povrća, vrsti i količini proizvodnje, datumu i količini otkupljenih i uskladištenih proizvoda namijenjenih izvozu u Rusku Federaciju;
- vrši se procjena proizvodnje kod proizvođača;
- ažuriraju se podaci o mjestima gdje se voće i povrće proizvodi, prerađuje, skladišti;
- osigurava se sljedivost u svim fazama proizvodnje, skladištenja i prometa;
- ažuriraju se evidencije o nazivu korištenog kemijskog sredstva i datumu izvršenog čišćenja ili dezinfekcije skladišta, gajbi, kontejnera i prijevoznog sredstva;
- redovito se vrše vizualni pregledi na prisustvo štetnih organizama, naročito onih koji imaju karantenski status za područje Ruske Federacije;
- vrši se suzbijanje štetnih organizama koji mogu ugroziti bilje, biljne proizvode i propisane objekte; i
- redovito se prate pošiljke i količina izvezenog voća, vodeći računa o proizvedenim i popisanim količinama.

Novo zakonodavstvo Europske unije u pogledu sljedivosti za hranu biljnog podrijetla i uspostavu službenih kontrola koje je stupilo na snagu 14. prosinca 2019. godine je donijelo velike promjene koje će utjecati i na potrebu izmjena uspostavljenog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini u ovom području. Veliki dio izmjena se odnosi na zahtjeve u proizvodnji, ali i prilikom uvoza i izvoza, pa će se u skladu s tim, domaća regulativa morati vrlo brzo usklađivati s EU regulativom. Domaći propisi u području sljedivosti hrane biljnog podrijetla se moraju uskladiti s novim odredbama Uredbe (EU) 2016/2031 i u fitosanitarnom dijelu. U skladu s navedenim, Uprava je u prvom kvartalu tekuće godine pokrenula aktivnosti finalizacije izrade Nacrta pravilnika o popisima štetnih organizama, popisima bilja, biljnih proizvoda i uređenih objekata („Službeni glasnik BiH", broj 48/13) (u daljnjem tekstu: Pravilnik o popisima) u skladu s odredbama Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 od 28. studenoga 2019. godine. Nacrt pravilnika o popisima pripremljen je organiziranjem više radionica i sastanaka na kojima su sudjelovali svi predstavnici nadležnih institucija entiteta i Brčko distrikta BiH koji su uključeni u fitosanitarni sustav Bosne i Hercegovine i prošao je više krugova davanja mišljenja i konzultacija, pa se očekuje da će upućivanje Nacrta na usvajanje Vijeću ministara BiH biti provedeno već u drugom

tromjesečju 2021. godine.

U izvještajnom razdoblju redovno se ažurira Sortni popis BiH, također su urađeni nacrti pravilnika o troškovima u postupcima priznavanja sorti, službenog potvrđivanja i zaštiti prava oplemenjivača, Pravilnik o uvjetima u pogledu stručne, prostorne i tehničke osposobljenosti laboratorija, Pravilnik o uzorkovanju i ispitivanju kvalitete sjemena poljoprivrednog bilja u BiH, Pravilnik o korištenju farmerovog sjemena, Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra u obavljanju poslova zaštite sorti i prava oplemenjivača u BiH te su isti dostavljeni nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta BiH na mišljenje.

Uprava, uz konzultacije s nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta BiH redovito usklađuje Popis aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 33/20, 49/20, 69/20). Izmjene i dopune popisa aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima su izvršene u skladu s izmjenama i dopunama popisa u EU i od velikog su značaja u procesu registracije i stavljanja u promet FFS u BiH.

Na temelju obveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH“, broj 23/03) inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi izvješća, odnosno podatke o broju pregledanih pošiljki, vrsti robe (bilje ili fitofarmaceutska sredstva ili mineralno gnojivo), količinama pregledanih roba i poduzetim inspekcijskim mjerama za robe koje podliježu obveznoj fitosanitarnoj kontroli pri uvozu u BiH. Podaci se dostavljaju u usuglašenoj Excel tablici na mjesečnoj razini za svaki granični prijelaz posebno. Uprava objedinjava podatke i sačinjava izvješća na mjesečnoj, šestomjesečnoj i godišnjoj razini. Objedinjene podatke Uprava koristiti za vlastite službene potrebe i dostavlja ih objedinjene inspektoratima entiteta i Brčko distrikta BiH.

Pored gore navedenih izvješća, inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi i izvješća i podatke o drugim provedenim aktivnostima iz nadležnosti fitosanitarne inspekcije u unutarnjem inspekcijskom nadzoru.

Projekti u fitosanitarnom području

1. Projekt s Češkom razvojnom agencijom „Unaprjeđenje sigurnosti hrane u BiH“ u dijelu „Potpora uspostavi djelotvornog sustava kontrole pesticida i gnojiva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM) – koji je u tijeku, a provodi se u razdoblju 2018-2021. godine. Uključena su sva nadležna tijela i institucije u području fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih gnojiva.
2. „Nove aktivnosti za potporu fitosanitarnom sektoru u BiH u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BiH)“ - projekt s Talijanskom razvojnom agencijom - 36 mjeseci, razdoblje provedbe lipanj 2019. - svibanj 2022., je pri kraju druge godine provedbe i u isti su uključene ovlašten fitosanitarni laboratoriji i fitosanitarna inspekcija u području zdravlja bilja.
3. *Twining* projekt IPA 2018 „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH“. Provedba projekta je počela u studenome 2020. godine i trajat će 3 godine.
4. IPA 2018 - nabavka opreme za fitosanitarne inspektore.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Podzakonski akti usvojeni u razdoblju sijačanj - prosinac 2020. godine

Redni broj	Naziv podzakonskog akta	Propis EU s kojima je propis usuglašavan	Broj službenog glasnika u kojem je objavljen

1.	Program posebnog nadzora (sustavne kontrole) karantenski štetnih organizama na krumpiru za 2020. godinu	Propis na razini BiH	„Službeni glasnik BiH“, broj 30/20
2.	Popis aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH	Provedbena uredba 540/2011 kojom se provodi Uredba 1107/2009 u vezi popisa odobrenih aktivnih materija s izmjenama i dopunama	„Službeni glasnik BiH“, br. 33/20, 49/29, 69/20 izmjene i dopune liste koje su stupile na snagu dana 25.11.2020. godine.

U Republici Srpskoj u 2020. godini su usvojeni sljedeći propisi:

1. Popis registriranih sredstva za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 104/20).
2. Program posebnog nadzora karantenskih štetnih organizama na krumpiru u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 26/20).
3. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih štetnih organizama na koštičavim voćkama na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/20).
4. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
5. Program posebnog nadzora prisustvom karantenskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. – prouzrokovatelja bakterijske plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
6. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems et al. – prouzrokovatelja bakterijske plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
7. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovatelja američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/20).
8. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad et al.) – prouzrokovatelja bakterijske mrljivosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
9. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells et al. – prouzrokovatelja Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
10. Program posebnog nadzora nad prisustvom stabljikine nematode *Ditylenchus dipsaci* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
11. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma Grapevine *flavescence dorée* phytoplasma, FD u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
12. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
13. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Alternaria mali* Roberts– prouzrokovatelja alternarijske pjegavosti jabuke na području Republike Srpske u 2019. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).

14. Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
15. Program posebnog nadzora prisustvom karantenski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Liefting *et al.*) – prouzrokovatelja zebrastog čipsa krumpira na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/20).
16. Program posebnog nadzora nad prisustvom *Phytophthora rubi* – prouzrokovatelja fitoftoroze maline na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
17. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma) u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
18. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnih organizama (Impatiens necrotic spot tospovirus, Pepino mosaic virus i Tomato yellow leaf curl virus) na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
19. Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda vektora virusa familije Longidoridae u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
20. Program posebnog nadzora nad prisustvom Tomato spotted wilt virus, TSWV u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
21. Pravilnik o mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje štetnog organizma *Clavibacter Michiganensis* (Smith) Davis *et al. spp. sepedonicus* (Spieckermann *et al.*) prouzrokovatelja prstenaste truleži krumpira („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/20).
22. Program praćenja ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/20).

8.3. VETERINARSTVO

Nadležna tijela za veterinarstvo u Bosni i Hercegovini su:

- Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured);
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (resor za veterinarstvo), (u daljnjem tekstu: nadležna entitetska ministarstva);
- Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta BiH (Pododjel za veterinarstvo); i
- Federalna Uprava za inspeksijske poslove i županijske uprave za inspeksijske poslove, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske i općinski odjeli za inspeksijske poslove, kao i Inspektorat Brčko distrikta BiH (u daljnjem tekstu: nadležna inspeksijska tijela).

U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjel granične veterinarske inspekcije Ureda za veterinarstvo BiH, a u unutarnjem prometu kontrola je organizirana na razini nadležnih entitetskih ministarstva i Brčko distrikta BiH i nadležnih inspeksijskih tijela. U postupcima donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u provedbi projekata sudjeluju: Ured, nadležna entitetska ministarstva i Odjel za poljoprivredu Brčko distrikta BiH.

Usklađivanje zakonodavstva

Tijekom 2020. godine nastavljene su aktivnosti po pitanju izrade i donošenja propisa. U izvještajnom razdoblju u Službenom glasniku BiH objavljeni su sljedeći propisi:

Propisi koje je MVTEO donio na prijedlog Ureda za veterinarstvo BiH:

- Odluka o dopunama Odluke o veterinarskom certifikatu o zdravstvenom stanju životinja i pošiljki životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, broj 16/20 od 6.3.2020.).

Propisi koje je Ured za veterinarstvo BiH donio:

- Program mjera zdravstvene zaštite životinja i njihova provedba u 2020. godini („Službeni glasnik BiH“, broj 22/20 od 17.4.2020.);
- Odluka o usvajanju plana službenih kontrola mlijeka i proizvoda od mlijeka za izvoz u Europsku uniju za 2020. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 22/20 od 17.4.2020.); i
- Uputa o provedbi plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 52/20 od 21.8.2020.).

Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

Provedba *Twinning* projekta: „EU potpora izgradnji kapaciteta i postupnom približavanju *acquis*-u u sektoru za veterinarstvo u BiH“ započela je 01.09.2020. godine u predviđenom trajanju od četiri godine kojim je planirana evaluacija statusa legislative u području zdravlja životinja, uključujući usklađenost s novom EU legislativom (Zakon o zdravlju životinja), kao i revidiranje legislative u području dobrobiti životinja te nastavak aktivnosti vezano za nusproizvode životinjskog podrijetla. Također, u suradnji s drugim *Twinning* projektima planirano je usuglašavanje legislative u području službenih kontrola.

Nakon razmatranja situacije, kao i provedene misije Europske komisije u BiH za pomoć u donošenju odluke o prestanku cijepljenja protiv bolesti klasična kuga svinja, Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o prestanku cijepljenja od 31.12.2019. godine, a Vlada Brčko distrikta BiH od 01.05.2020. godine. U Federaciji BiH se još uvijek čeka na donošenje ove odluke, odnosno cijepljenje se na području Federacije i dalje provodi. Prestanak cijepljenja bio je dugo razmatran, a s obzirom da su ovu mjeru donijele i sve ostale zemlje u regiji, te da se odavno dogovarao regionalni pristup ovoj mjeri i BiH je poduzela potrebne aktivnosti.

Tijekom 2020. godine planiran je nastavak cijepljenja malih preživača uz obvezno označavanje iz sredstava projekta IPA 2018. Iako je planirano da će projekt biti operativan od početka godine, Ured je obaviješten od strane Izaslanstva EU u BiH da se, s obzirom na nastalu situaciju s COVID – 19 pandemijom te procedurom nabavke, isporuka cjepiva i ušnih markica ne može očekivati prije kraja prvog tromjesečja 2021. godine. Budući da je za odgovarajuću kontrolu i suzbijanje bruceloze neophodno na vrijeme započeti s provedbom mjera, Ured je pokušao osigurati sredstva za provedbu ove mjere, međutim bez obzira na uloženi napor sredstva za nabavku cjepiva i ušnih markica nisu osigurana za 2020. godinu.

Na teren je distribuiran dio cjepiva koji su neiskorišteni iz prethodne godine, a čiji rok uporabe je bio do kraja kolovoza 2020. godine. U vezi s navedenim na teren je distribuirano 110.363 doza cjepiva, od čega 77.513 na području Federacije Bosne i Hercegovine, 29.850 na području Republike Srpske i 3.000 na području Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

U proteklih 5 godina, pojava bolesti utvrđena je kako slijedi:

2015		2016		2017		2018		2019	
Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva
Bruceloza goveda									
37	49	61	104	63	187	95	206	62	112
Bruceloza ovaca i koza									
66	755	87	485	58	552	189	1402	52	393

U proteklom razdoblju ostvareni su značajni rezultati na smanjenju broja oboljelih ljudi i životinja, te postoji zabrinutost da bi uslijed kašnjenja i nedostatka sredstava u 2020. godini moglo doći do ponovnog povećanja broja slučajeva i žarišta bolesti, zbog čega je nastavak mjera bezuvjetan prioritet.

Kada je u pitanju bruceloza goveda, Ured je u suradnji s nadležnim tijelima entiteta osigurao nastavak praćenja kod goveda starijih od 12 mjeseci.

Pojava bjesnila prijavljena je na području općine Srebrenica 29.05.2020. godine kod jednog dvorišnog psa koji nije prethodno cijepljen. Bolest je potvrđena FAT testom. Bolest je prvi put utvrđena na području BiH nakon 5 godina. U Bosni i Hercegovini cijepljenje pasa je obvezno, dok je zadnja kampanja oralnog cijepljenja lisica provedena u proljeće 2018. godine. Nastavak oralnog cijepljenja je bio planiran u jesen 2019. godine ali je uslijed postupaka nabave pomjeren za proljeće 2020. godine, što je također prolongirano uslijed pandemije COVID-19 i drugih upravnih postupaka, uključujući nepovoljne vremenske uvjete, pa je u narednom razdoblju planiran početak kampanje u jesen 2020. Nadležna tijela su poduzela sve propisane mjere uz obvezno cijepljenje prethodno necijepljenih životinja, zoniranje, uklanjanje leševa ubijenih/uginulih životinja, te mjere pojačanog nadzora i odstrela kod divljih životinja. U razdoblju provedbe mjera, na području općina Bratunac i Srebrenica odstrijeljeno je 7 lisica, uhvaćeno 24 napuštena psa i cijepljeno 275 pasa i mačaka. Žarište bjesnila je službeno zatvoreno 03.09.2020. godine. Nakon provedenih svih propisanih mjera i činjenice da nije bilo novih potvrđenih slučajeva, službeno su obaviješteni Svjetska organizacija za zdravlje životinja (World Organization for Animal Health - OIE), Europska komisija i susjedne zemlje.

Označavanje i kontrola kretanja životinja

Agencija za označavanje životinja kontinuirano tiska identifikacijske ušne markice za goveda i dostavlja ih veterinarskim organizacijama. U 2020. godini je tiskano i isporučeno 80.062 identifikacijske ušne markice za označavanje goveda (62.750 redovitih ušnih markica i 17.312 zamjenskih ušnih markica), izdano je 83.902 putovnica za životinje (goveda) i izdano 2.018 certifikata o registriranim imanjima. Tijekom 2020. godine izvršeno je označavanje 213.014 ovaca i 8.169 koza.

U Agenciji za označavanje životinja izvršen je ciklus provjere praćenja bruceloze goveda u 2020. godini u skladu s „Uputom o provedbi praćenja na prisustvo bruceloze kod goveda u Bosni i Hercegovini u 2020. godini“, kao i ispravci i korekcije utvrđenih pogrešaka tijekom obrade uzoraka. Nakon izvršenog cjelokupnog unosa, provjera i korekcija dostavljenih obrazaca sačinjeno je Izvješće u kome je ustanovljeno da je ukupno zaprimljeno 24.071 obrazac na kojima je bilo evidentirano 134.273 životinje koje se nalaze na 21.815 imanja, od kojih je ukupno 124.239 životinja ispunilo uvjete nakon izvršene revizije. Broj životinja koji u momentu obrade i same revizije dostavljenih obrazaca nije ispunjavao uvjete je 10.034.

S ciljem unaprjeđenja sustava identifikacije i kontrole kretanja životinja u sklopu Informacijskog sustava Agencije za označavanje životinja, pokrenut je modul za identifikaciju kućnih ljubimaca (pasa, mačaka i pitomih vretica). U 2020. godini ukupno je u DBP-u (Državna baza podataka) registrirano 45.599 kućnih ljubimaca (43.450 pasa i 2.149 mačaka), od čega je mikročipirano 37.523 kućna ljubimca i izdato 31.654 putovnica za kućne ljubimce.

U cilju osiguravanja provedbe propisa, Agencija za označavanje životinja u kontinuitetu organizira obuke za veterinare i veterinarske inspektore u BiH. U 2020. godini održano je šest obuka na temu „Pristup i korištenje baze podataka Agencije za označavanje životinja“ na kojim je nazočilo 59 veterinara i veterinarskih inspektora koji navedenu obuku nisu završili u prethodnom razdoblju. Po uspostavi modula za identifikaciju kućnih ljubimaca pristupilo se održavanju obuka na temu „Pristup i korištenje aplikacije za identifikaciju kućnih ljubimaca“, gdje je u 2020. godini ukupno održano šest obuka na kojima je nazočilo 60 veterinara i veterinarskih inspektora. Također, u 2020. godine održana je i jedna obuka namijenjena vanjskim korisnicima na temu „Pristup izvješćima iz aplikacije - eksterna

aplikacija“ kojoj je nazočilo 30 veterinara i veterinarskih inspektora. Navedene obuke se nastavljaju održavati u kontinuitetu.

Svim sudionicima koji su prošli obuke dodjeljeni su pristupni linkovi, šifre i zaporke, uz korisničke upute u kojima su određeni svi koraci pristupanju i radu u aplikacijama DBP-a.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Jedna od značajnih provednih aktivnosti Ureda za veterinarstvo BiH u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Odlukom o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11) jeste provedba Plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu za Bosnu i Hercegovinu. S tim u vezi, Plan praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu je dostavljen DG SANTE Europske komisije, a potom su provedene sve aktivnosti neophodne za provedbu Plana, odnosno raspodjela broja uzoraka u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta BiH koji će se kontrolirati na rezidue određenih tvari, izvršen je odabir laboratorija u sklopu javne nabave laboratorijskih usluga za vršenje određenih pretraga, te je donesena godišnja Uputa o provedbi plana praćenja rezidua. Provedba Plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu prema broju planiranih i izvršenih pretraga na rezidue zabranjenih tvari, veterinarskih lijekova i kontaminanata kod pojedinih vrsta životinja i u proizvodima životinjskog podrijetla iznosi 92 %. Na nepotpuno ispunjenje Plana do kraja 2020. godine utjecalo je stanje pandemije virusa COVID-19, te je potrebno napomenuti da se Plan provodi do kraja ožujka 2021. godine što će omogućiti poboljšanje stupnja provedbe.

Aktivnosti u području jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla iz BiH

U 2020. godini nastavljen je kontinuiran izvoz roba koje su odobrene za izvoz na tržište zemalja Europske unije. Također, pokrenuta je inicijativa za izvoz u Europsku uniju od strane sedam objekata od kojih su tri odobrena za izvoz, jedan je odbijen a za tri objekta još traje postupak rješavanja statusa za odobrenje.

U 2020. godini ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz životinja i roba animalnog podrijetla u BiH je 1.067 predmeta, a ukupan broj rješenja o upisu objekata u Registar Ureda za veterinarstvo BiH je 353 predmeta. Ukupan broj izdanih veterinarskih certifikata za izvoz životinja i roba životinjskog podrijetla iz Bosne i Hercegovine za 2020. godinu je 12.856. Ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz i provoz pošiljki roba koje podliježu veterinarsko-zdravstvenoj kontroli veterinarskih lijekova u 2020. godini je bio 136.

9. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I UVJETI ZA IZVOZ ORGANSKIH PROIZVODA

9.1. Značaj i perspektiva organske proizvodnje

Organska proizvodnja ima za cilj proizvodnju hrane koristeći prirodne resurse i procese. Potiče odgovorno korištenje energije i prirodnih resursa, održavanje bioraznolikosti, očuvanje ekološke ravnoteže, poboljšanje plodnosti tla i očuvanje kvalitete vode.

Propisi Europske unije o organskoj proizvodnji urađeni su tako da pruže pouzdanu i jasnu potporu proizvodnji organskih proizvoda u cijeloj EU, s ciljem zadovoljenja povećane potražnje potrošača za pouzdanim organskim proizvodima, a istovremeno pruža uređeno tržište za proizvođače, distributere i trgovce.

Sektor organske proizvodnje ima vrlo važnu ulogu u postizanju EU ciljeva predstavljenih u Europskom zelenom sporazumu (European Green Deal) i strateškom dokumentu „Farm to Fork and Biodiversity Strategies”. Prioritet Europske komisije je osigurati da sektor organske proizvodnje ima dobro uređene preduvjete i djelotvoran pravni okvir.

Organska proizvodnja je jedna od ključnih područja u tranziciji koju vodi EU ka održivom prehrambenom sektoru i boljoj zaštiti biološke raznolikosti. Postavljen je cilj od 25 % poljoprivrednog zemljišta u organskom uzgoju do 2030. godine u EU, što je podržano odgovarajućim politikama i pravnim okvirom.

Europska komisija je usredotočena na poticanje i ponude i potražnje za organskim proizvodima u skladu s ciljevima Zelenog sporazuma. Da bi se potaknula potražnja, politika promidžbe organske proizvodnje EU bit će jedan od instrumenata za promidžbu organskih proizvoda na unutarnjem tržištu EU kao i u trećim zemljama.

Organsku proizvodnju podržava i Zajednička poljoprivredna politika (Common Agricultural Policy - CAP) koja pomaže u postizanju održivosti proizvodnje i potrošnje hrane, dok istovremeno doprinosi zaštiti prirode i poništava propadanje ekosustava. Proizvodnjom organskih proizvoda se odgovara na rastuće društvene zahtjeve za kvalitetnom hranom, proizvedenom na prirodan način s visokim standardima zaštite okoliša, biološke raznolikosti i dobrobiti životinja.

Europska unija je svojim politikama i strategijama postavila za cilj zaustavljanje gubitka biološke raznolikosti u Europi i diljem svijeta i preobrazbu prehrambenih sustava u globalne standarde za konkurentnu održivost, zaštitu zdravlja ljudi i planeta, kao i sredstava za život svih dionika u lancu proizvodnje i potrošnje hrane.

Zakonodavstvo Europske unije

Organska proizvodnja je brzo rastući sektor što je izravna posljedica povećanog interesa potrošača za organskim proizvodima. Kao odgovor na izazove koje donosi povećanje intenzivnosti u sektoru organske proizvodnje, a kako bi se osigurao učinkovit pravni okvir, EU je donijela novu Uredbu 2018/848. Zbog složenosti i važnosti primjene sekundarnog zakonodavstva koje je u pripremi, Komisija je predložila, kao prelazno razdoblje, jednu godinu za stupanja na snagu Uredbe i to od 1. siječnja 2021. do 1. siječnja 2022. godine.

Nova legislativa o organskoj proizvodnji odnosi se prije svega na jačanje kontrolnog sustava; pomoć manjim poljoprivrednicima u prelasku na organsku proizvodnju, pravila o uvoznim organskim proizvodima (kako bi se osiguralo da su organski proizvodi u EU i trećih zemalja istog standarda), te veći asortiman organskih proizvoda.

Akcijski plan EU za budućnost organskih proizvoda, između ostalog, potiče i ponudu i potražnju za organskim proizvodima i potiče suradnju s trećim zemljama u pokušaju povećanja mogućnosti za uvoznike i izvoznike organske hrane u, i iz Europske unije i razvoj elektroničkog sustava certifikacije za uvoz.

Osnovne EU uredbe za organsku poljoprivrednu proizvodnju su sljedeće:

- Uredba Vijeća (EC) broj 834/2007 o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda;
- Uredba Komisije (EC) broj 889/2008 - o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda s obzirom na organsku proizvodnju, označavanje i kontrolu (obje na snazi od 2009);

- Uredba Komisije (EC) broj 1235/2008, o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 s obzirom na režime za uvoz organskih proizvoda iz trećih zemalja;
- Uredba Komisije (EC) broj 271/2010 o izmjeni Uredbe (EZ) broj 889/2008 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EC) broj 834/2007 u pogledu oznake organske proizvodnje Europske unije;
- Uredba Komisije (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 (stupa na snagu 2022. godine); i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/25 od 13. siječnja 2020. o izmjeni i ispravku Uredbe (EZ) broj 1235/2008 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 s obzirom na režime za uvoz organskih proizvoda iz trećih zemalja.

Uredbom Komisije (EU) 2018/848 potiče se održivi razvoj organske proizvodnje u EU i nastoji se osigurati poštena konkurencija za poljoprivrednike i poduzetnike, sprječavanje prijevara i nepoštenih postupaka te poboljšanje povjerenja potrošača u organske proizvode.

Prema ovoj Uredbi, svi organski proizvodi koji se uvoze u EU moraju imati odgovarajuću elektroničku potvrdu o inspekciji a kojima se upravlja putem sustava TRACES. Zahvaljujući ovim pravilima kupci koji kupuju proizvod koji nosi EU organski logo mogu biti sigurni da će dobiti istu kvalitetu proizvoda diljem EU.

Organski proizvodi iz zemalja koje nisu članice EU mogu se distribuirati na tržište EU samo ako su proizvedeni i ako je inspekcijska kontrola provedena pod uvjetima koji su identični ili istovjetni onima koji se primjenjuju u organskoj proizvodnji u EU. Pravilima uvedenim 2007. godine, kontrolnim tijelima (certifikacijskim tijelima) iz zemalja koje nisu članice EU, omogućeno je da budu izravno nadležne za izdavanje certifikata i nadgledane od strane Europske komisije i zemalja EU. Ovim je omogućeno Europskoj komisiji da vrši nadzor i praćenje uvoza organskih proizvoda.

Bilateralni sporazum je uobičajeni način priznavanja trećih zemalja od strane Europske komisije u suradnji s državama članicama. Pri tome, Komisija uz potporu država članica, nadzire proizvodnju i kontrolu organskih proizvoda što mora biti u skladu s ciljevima i načelima EU legislative za ovo područje, ali nije nužno da se proizvode na isti način.

Bosna i Hercegovina nije potpisnica bilateralnog sporazuma o priznavanju trećih zemalja od strane Europske komisije, ali propisi o uvozu osiguravaju da se mogu uvoziti i organski proizvodi iz trećih zemalja koje još nisu postigli bilateralni sporazum s EU, čime je i organskim poljoprivrednim proizvođačima iz Bosne i Hercegovine omogućeno da i dalje izvoze na europsko tržište. Europska komisija je propisala da proizvod koji se proizvodi i kontrolira na isti način kao u EU može imati slobodan pristup na zajedničko tržište EU. Kontrolna tijela koja namjeravaju poduzeti takve kontrole moraju biti odobrena od strane Komisije i država članica EU za ovu svrhu. Njihov nadzor je izravna dužnost Komisije u suradnji s državama članicama.

Uredba Komisije (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007, a koja stupa na snagu 2022. godine, između ostalog utvrđuje priznavanje ekvivalenta trećih zemalja kroz trgovinske ugovore, a Europska unija će započeti s primjenjivanjem pet godina nakon stupanja na snagu ove Uredbe, tj. od 2026. godine (s obzirom da je stupanje na snagu produljeno za godinu dana).

Certifikacijska tijela

Člankom 46. Uredbe propisani su uvjeti za priznavanje certifikacijskih tijela i kontrolnih ustanova nadležnih za obavljanje kontrola i izdavanje certifikata u trećim zemljama a primjenjuje se od 17. lipnja

2018. godine. Sva certifikacijska tijela priznata od Europske komisije nalaze se u Prilogu IV. Uredbe 1235/2008. Za Bosnu i Hercegovinu to su:

1. "Agreco R.F. Göderz GmbH", Witzenhausen, Njemačka
2. „Albinspekt“ ‘Rr. Kavajes’, Tirana, Albanija
3. "Bio.inspecta AG", Ackerstrasse, 5070, Frick, Švicarska
4. "Ecocert SA""IMOSwiss AG", Switzerland (Ecocert Balkan d.o.o. Zemun – Srbija)
5. "LACON GmbH", Offenburg, Njemačka
6. "ORSER", Cankaya-Ankara-Turska
7. "Organic Control System", Subotica, Srbija
8. "Organska kontrola", Kranjčevićeva 15, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
9. "Control Union Certifications" , Zwolle, Nizozemska
10. "DQS Polska sp. z o.o." Poljska
11. "Ecogrupo Italia", Catania, Italija

Aktivna certifikacijska tijela u Bosni i Hercegovini su Organska kontrola iz BiH i "Ecocert" iz Srbije. Oni obavljaju certifikaciju organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini ili uvoz organskih proizvoda na području BiH i priznati su u skladu s Prilogom IV. Uredbe 1235/2008.

U Republici Srpskoj u 2020. godini, na temelju Zakona o organskoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 12/13) za kontrolu i certifikaciju jedino je bila ovlaštena kontrolna organizacija "Organic Control System" Subotica, Srbija s poslovnom jedinicom na teritoriju Republike Srpske. Navedena kontrolna organizacija ima odobrenje od strane Europske komisije za certifikaciju organskih proizvoda u Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini (s kodom za BiH BA-BIO-162) i Makedoniji. Također, navedeno kontrolno tijelo je akreditirano za obavljanje poslova certifikacije proizvoda u organskoj proizvodnji od strane Akreditacijskog tijela Srbije u skladu sa standardom ISO/IEC 17065. „OCS“ je član EOCC (European Organic Certifiers Council) i IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements).

„Organska kontrola“ je jedino certifikacijsko tijelo sa sjedištem u Bosni i Hercegovini a pored teritorija BiH može certificirati organske proizvode proizvedene na području Srbije i Crne Gore. Priznata je od strane Europske komisije kao ovlašteno kontrolno tijelo za certifikaciju organskih proizvoda namijenjenih izvozu na tržište Europske unije i ovlašteno je za kontrolu neprerađenih biljnih proizvoda i prerađenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za prehranu životinja.

9.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini

Na razini Bosne i Hercegovine ne postoji regulativa za organsku proizvodnju. Nadležna entitetska ministarstva poljoprivrede su usvojila zakonodavstvo kojim se uređuje područje organske proizvodnje, i unaprjeđuju regulativu za organsku proizvodnju donošenjem podzakonskih akata, dok Brčko distrikt BiH ovo područje nema uređeno. Predmetno zakonodavstvo usklađuje se za zakonodavstvom EU.

U Federaciji BiH na snazi je Zakon o poljoprivrednoj organskoj proizvodnji („Službene novine FBiH“, broj 72/16) i Pravilnik za organsku biljnu i stočarsku proizvodnju („Službene novine FBiH“, broj 14/18). Dodatno, u Federaciji BiH u pripremi je nekoliko pravilnika koji će značajnije urediti ovo područje.

U Republici Srpskoj na snazi je Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske („Službeni Glasnik RS“, broj 12/13) kao i sljedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o uvjetima za rad kontrolnih organizacija i načinu vršenja kontrole u postupku organske proizvodnje;
- Pravilnik o tehnološkim postupcima prerade u organskoj proizvodnji;

- Pravilnik o metodama organske, biljne i stočarske proizvodnje i razdoblju pretvorbe;
- Pravilnik o sadržini, obrascu i načinu vođenja evidencije u organskoj proizvodnji;
- Pravilnik o uvjetima i načinu skladištenja, prijevozu i stavljanju u promet organskih proizvoda;
- Pravilnik o obilježavanju organskih proizvoda („Službeni Glasnik RS“, broj 93/20); i
- Pravilnik o postupku izdavanja potvrde za organske proizvode iz uvoza („Službeni Glasnik RS“, broj 24/20).

9.3. Organska proizvodnja u Bosni i Hercegovini s aspekta EU integracija

Uzimajući u obzir sve gore navedeno i opredijeljenost BiH za pristup EU, razumljivo je da Europska komisija kontinuirano duži niz godina, kroz izvješća o napretku, ističe potrebu ubrzanog uređivanja ovog segmenta poljoprivrede.

Priopćenje Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija u „Izvješću o Bosni i Hercegovini za 2020.“ navodi da „Što se tiče organske proizvodnje, zemlja tek treba pripremiti i usvojiti zakon na državnoj razini koji propisuje *acquis* EU i naknadno osigurati da se regulatorni okviri na različitim razinama vlasti usklade s njim. Mjere potpore i dalje se neravnomjerno provode u cijeloj zemlji.“ U izvješću/ključnim porukama s četvrtog sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između EU i Bosne i Hercegovine (16.06.2020.) također se ističe potreba harmonizacije ovog dijela *acquis*-a s regulativom na državnoj razini koju treba usvojiti.

Prepoznavajući veliki potencijal i izuzetnu perspektivu sektora organske proizvodnje u BiH, a poštujući preporuke EU s ciljem ispunjavanja pravnog kriterija za pristupanje EU, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 12. sjednici (srpanj 2020. godine) usvojilo zaključke koji se odnose na legislativu organske proizvodnje. Zadužilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine da, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta te Direkcijom za europske integracije, izvrši i dostavi sveobuhvatnu analizu postojećih propisa za organsku proizvodnju u Bosni i Hercegovini sa zakonodavstvom Europske unije, kao i međusobne usklađenosti entitetskih propisa.

Povoljne prirodne predispozicije Bosne i Hercegovine koje omogućavaju dobru i kvalitetnu organsku proizvodnju, te politike EU koje intenzivno podržavaju razvoj organske proizvodnje koja je u BiH uglavnom izvozno orijentirana, čine idealne preduvjete za razvoj organske proizvodnje, ali i održivo povećanje dohotka stanovništva u ruralnim područjima. Početak primjene nove legislative koja se odnosi na obvezu priznavanja ekvivalenta trećih zemalja kroz trgovinske ugovore (do kraja 2025. godine) zahtijeva odgovornu reakciju nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini po pitanju usklađivanja postojećeg zakonodavstva u području organske proizvodnje jer neažurnost i odgađanje preuzimanja *acquis*-a i uspostave sustava kontrola može dovesti do obustavljanja izvoza na najznačajnije tržište za bh. proizvođače. Dodatno, potpuno novi aspekt na proizvodnju hrane u globalu, pokazala je pandemija virusa COVID-19. Opskrba kvalitetnom hranom je postala vrlo osjetljiv i značajan segment i s aspekta zdravlja ljudi.

10. RIBARSTVO

10.1. Aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provedbe *acquis*-a za područje ribarstva i akvakulture

Ribarstvo je u EU jedno od najvažnijih pitanja i ovom Poglavlju 13. *acquis*-a je posvećeno veoma mnogo pažnje. Regulativu u EU koja se odnosi na ribarstvo čine propisi koji ne zahtijevaju preuzimanje u zakonodavstvo članica, ali zahtijevaju uvođenje mjera za pripremu nadležnih institucija i poslovnih subjekata za sudjelovanje u Zajedničkoj politici ribarstva EU (ZPR). Opseg, ciljevi i načela ZPR-a su

utvrđeni temeljnom Uredbom o Zajedničkoj politici ribarstva (Uredba Europskog parlamenta i Vijeća (EU) broj 1380/2013). ZPR propisuje pravila za očuvanje morskih bioloških resursa, ograničenje utjecaja ribarstva na okoliš i uvjete za pristup vodama i resursima. Također, obuhvata i zajedničku organizaciju tržišta za ribarske i proizvode akvakulture, strukturnu politiku s njezinim fondom (Europski fond za pomorstvo i ribarstvo), posebna pravila za upravljanje kapacitetima ribarske flote, pravila za kontrolu aktivnosti ribarstva i provedbu tih pravila. ZPR promiče mjere koje se temelje na provjerenim znanstvenim savjetima i predstavlja okvir za prikupljanje, upravljanje i upotrebu relevantnih podataka. Posebne mjere upravljanja za održivo iskorištavanje ribljeg fonda u Mediteranskom moru su utvrđene Uredbom (EZ) 1967/2006 (Mediteranska uredba), dok su posebne mjere za ribarski fond i ribarstvo utvrđene u djelokrugu relevantnih regionalnih organizacija za upravljanje ribarstvom, tj. GFCM-a¹⁴ i ICCAT-a¹⁵. Posebna pravila se primjenjuju za upravljanje nekim vrstama ribarskog fonda, kao što je europska jegulja (Uredba EZ broj 1100/2007). Što se tiče upravljanja resursima i ribarskom flotom, *acqius* EU sadrži precizna pravila za usklađivanje kapaciteta za ribolov kako bi se osigurala ravnoteža između flota i zaliha ribe, kao i mjerenje snage motora i tonaže plovila. Od država članica se zahtjeva da prikupljaju i ažuriraju podatke vezane za ribarski kapacitet za poseban registar ribarske flote, u skladu s Uredbom Komisije (EZ) broj 26/2004. Za inspekcije i kontrole su uglavnom nadležne države članice koje moraju osigurati upravni kapacitet za učinkovitu provedbu, u skladu s pravnim okvirom EU uspostavljenim Uredbom Vijeća (EZ) broj 1224/2009 kojom se između ostalog određuju detaljna pravila za registraciju i izvješćivanje o ulovu, te za rad sustava za praćenje plovila utemeljenoga na satelitskoj tehnologiji. Uredba (EU) broj 508/2014 propisuje odredbe za Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) o financijskoj potpori za provedbu Zajedničke politike ribarstva, relevantnim mjerama koje se odnose na pravo mora, o održivom razvoju područja ribarstva i akvakulture i o slatkovodnom ribolovu, te o mjerama u okviru Integrirane pomorske politike. Da bi pristupile EMFF-u, države članice EU moraju izraditi i usvojiti Okvirni strateški dokument i Operativni program (OP). Države članice također moraju posjedovati potrebno upravno vodstvo i kontrolne kapacitete kako bi osigurale pravilnu i učinkovitu primjenu OP-a. *Acquis* koji se odnosi na tržišnu politiku je utvrđen Uredbom (EU) broj 1379/2013 Europskog parlamenta i Vijeća i propisuje pravila o profesionalnim organizacijama, zajedničkim tržišnim standardima, informacijama za potrošače, pravilima konkurencije i informacijama o tržištu. Pored općih pravila za državnu potporu, *acquis* sadrži i posebna pravila o državnoj potpori koja se odnose na sektor ribarstva i akvakulture. EU ima isključivu nadležnost u području očuvanja morskih bioloških resursa i zbog toga je jedna od ugovornih strana brojnih međunarodnih ugovora i članica brojnih organizacija. Prije pristupanja potrebno je usvojiti ili poništiti postojeće ugovore i konvencije o ribarstvu s trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama.

Koliko je područje ribarstva važno za EU vidi se i iz najnovijih pregovora EU s Velikom Britanijom oko pitanja Brexit-a. Zato će i u pregovorima s Bosnom i Hercegovinom Europska komisija inzistirati na ovim pitanjima, zbog harmonizacije propisa svih članica EU u ovom području, iako se u BiH ne čini da ova pitanja mogu imati prioritet, bar kada se sagledavaju gospodarski pokazatelji koji se odnose na ovo područje, ona će svakako morati biti dio sveobuhvatne agende koja se odnosi na pregovore s EU, pa i oko ovih pitanja. Zato će aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provedbi *acquis*-a za područje ribarstva i akvakulture biti jedan od važnijih dijelova ove agende i kao polazni okvir za djelovanje nadležnih institucija u BiH u narednom razdoblju.

U analitičkom izvješću Europske komisije za 2020. godinu se ističe da je Bosna i Hercegovina u ranoj fazi pripreme na polju ribarstva i poziva se na usvajanje okvirnog strateškog dokumenta ribarstva za cijelu zemlju i njenu djelotvornu provedbu u cijeloj zemlji, te na poboljšanje upravnih struktura i jačanje institucionalnih kapaciteta za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti na svim razinama vlasti. Analitičko izvješće također napominje da pravila proizašla iz zakona koji se trenutačno provode nisu usklađena u cijeloj zemlji i da nedostaju neki važni dijelovi zakonodavnih mjera, uključujući one koji se

---

¹⁴ General Fisheries Commission for the Mediterranean

¹⁵ International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas

odnose na upravljanje resursima i flotom. Izvješće navodi da BiH nema registar flote, kao ni posebne strukturne akcije za ribarstvo.

Članak 96. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju traži utvrđivanje uzajamno korisnih područja od zajedničkog interesa u svjetlu suradnje BiH i EU u području ribarstva, uzimajući u obzir prioriteta područja koja se odnose na pravnu stečevinu Zajednice, uključujući poštivanje međunarodne obveze koja se tiče pravila upravljanja i očuvanja ribarskih resursa Međunarodne i regionalne organizacije za ribarstvo. Od izuzetnog značaja je primjena svih regulativa EU iz ovog područja čime smo se obvezali i kroz primjenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, čl. 96 kojim su se strane obvezale da će ispitati mogućnost utvrđivanja područja od zajedničkog interesa u sektoru ribarstva. U okviru suradnje posebno će se voditi računa o prioritetima pravne stečevine (*acquis*-a) Zajednice u području ribarstva, uključujući poštivanje međunarodnih obveza koje se tiču pravila međunarodnih i regionalnih ribolovnih organizacija o upravljanju i očuvanju ribljih resursa.

Preporuke EU dane u Pododboru za SSP za poljoprivredu i ribarstvo traže usvajanje okvirnog programskog strateškog dokumenta i akcijskog plana za ribarstvo i akvakulturu za cijelu zemlju, uz uspostavu upravljanja flotom i poboljšanje institucionalnih kapaciteta za provedbu zakona u skladu sa ZPP-om. Razgovor o ribolovnim resursima u unutarnjim i morskim vodama ključan je za postizanje ciljeva Strategije biološke raznolikosti EU za 2030. godinu, koja predviđa obnavljanje dobrog ekološkog stanja morskog sustava i slatkovodnog ekosustava i prirodnih funkcija rijeka, kao jednu od mjera provedbe za postizanje obveza EU o biološkoj raznolikosti do 2030.

Europski zeleni sporazum (European Green Deal) potvrđuje da su poljoprivrednici i ribari ključni za upravljanje prijelazom gospodarstva EU ka održivom rastu. Stoga je jačanje njihovih napora u borbi protiv klimatskih promjena, zaštite okoliša i očuvanja biološke raznolikosti od ključne važnosti, zajedno sa zakonodavnim promjenama unutar Zajedničke ribarske politike u EU (ZRP-a). Akcija je u skladu sa sektorskim pristupom jer se bavi glavnim kriterijima za uvođenje sektorskog pristupa. Akcija rezultira razvojem strateškog programskog okvira, jača vlasničke i institucionalne kapacitete za provedbu sektorskih politika, promiče učinkovitu koordinaciju među institucijama u sektoru na svim razinama vlasti, promiče učinkovitu koordinaciju s donatorima i ostalim sudionicima. Pored toga, djelovanje rezultira boljim planiranjem proračuna i kroz inicijative za praćenje i procjenu izgradnje kapaciteta, ono postavlja temelj za uspostavu okvira za mjerenje učinka u sektoru ribarstva.

Ne treba zanemariti činjenicu da je BiH i pomorska zemlja što joj daje priliku koristiti i raspoložive kvote koje se odnose na ulov morske ribe, odnosno te kvote ustupiti drugim zemljama ili plovilima pod zastavom Bosne i Hercegovine. Mogućnosti za nova ulaganja u ovom području kao i provedbu međunarodnih projekata nagoviještene su kroz usvajanje tzv. „higijenskog paketa“, posebice pravilnika koji se odnose na primjenu odredaba u ovom području: Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH, broj 103/12) i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH, broj 103/12).

10.2. Približavanje EU u području ribarstva

Prethodno navedeni propisi, iako su djelomično usklađeni s Direktivom 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa je jedan od uvjeta za harmonizaciju propisa u području ribarstva, jer s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine Europskoj uniji ribarstvo i akvakultura su područja na koje se primjenjuje *acquis* iz Poglavlja 13. i članak 96. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebice onaj dio ribarstva koji se odnosi na ulov i uzgoj morske ribe, te zaštitu ribljeg fonda od nelegalnog, neprijavljenog i neuređenog ulova ribe kao i održivog razvoja akvakulture koja se odnosi na sam uzgoj ribe, kako pri riječnim tokovima i jezerima tako i u moru.

U tom cilju MVTEO BiH je kao suorganizator TAIEX događaja (radionica) za područje poljoprivrede i ribarstva, zatražilo tehničku pomoć od TAIEX-a, te su bile odobreni i provedeni događaji u razdoblju 2013-2020. za sljedeća područja ribarstva:

- Stručna misija: Mapa puta usklađivanja EU legislative iz područja ribarstva - Sarajevo od 4-8. studenoga 2013.;
- TAIEX radionica „Uporedni pregled ribarske politike EU s njenom primjenom (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u području ribarstva)“- Sarajevo, 23-24. svibnja 2016.;
- TAIEX stručna misija „Tehnička pomoć za izradu akcijskog plana u području ribarstva (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u području ribarstva)“- Sarajevo, 22-25. svibnja 2017.;
- TAIEX stručna misija „Održivo ribarstvo (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u području ribarstva)“- Sarajevo, 4-8. rujna 2017.;
- TAIEX radionica o ilegalnom, neuređenom ribarstvu - Podgorica, 19-20. valjače 2018.;
- TAIEX stručna misija: „Prikupljanje podataka iz područja ribarstva - razvoj metodologije za procjenu ribljeg fonda (riblje osnove) te registraciju i kontrolu ribarskih plovila“, Sarajevo 22-26. siječnja 2018.;
- TAIEX radionica „Održivo ribarstvo“ s ciljem da se pruži potpora bosanskohercegovačkim službenicima iz nadležnih institucija na svim razinama u boljem razumijevanju modernih sustava i standarda iz područja akvakulture, utemeljenih na primjerima iz EU-a (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u području ribarstva) - Sarajevo, 4-5. ožujka 2020.

Kada govorimo o usklađivanju zakonodavstva u području ribarstva onda govorimo, prije svega, o nadležnostima i načinu (modalitetu) za usklađivanje ovog zakonodavstva gdje ključnu ulogu imaju entiteti, dok se pripreme aktivnosti na izradi akcijskog plana za harmonizaciju legislative odnose na koordiniranje međunarodne tehničke pomoći koje bi mogle doprinijeti u što boljem sagledavanju neophodnih aktivnosti. Na temelju preporuka i zaključaka s održanih TAIEX događaja u području ribarstva i akvakulture sljedeće prioritete aktivnosti su:

1. primjena zakonodavstva EU o ribarstvu radi usklađivanja domaćeg zakonodavstva s relevantnim EU zakonodavstvom s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU u ovom području.
2. Održivo ribarstvo (akvakultura) - proširenje znanja iz relevantnih aspekata u području akvakulture s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama i izrada okvirnog programskog dokumenta za akvakulturu i ribarstvo u Bosni i Hercegovini.
3. Prikupljanje podataka u području ribarstva - razvoj metodologije procjene ribljih zaliha (ribarska osnova) i registracija i kontrola ribarskih plovila.

Ispunjavanjem ovih uvjeta Bosna i Hercegovina će imati mogućnost korištenja međunarodnih fondova, posebice onih iz EU, koji će otvoriti pristup investicijskim fondovima za područje ribarstva i akvakulture. S tim u vezi Bosna i Hercegovina već aktivno sudjeluje u izradi Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR). Do sada je održano ukupno dvanaest sastanaka Radne grupe TSG 1 i ovaj XII. sastanak je održan online 7. prosinca 2020. Razvojni prioriteti, ideje i prijedlozi Strategije za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR) su podjeljeni na:

- Stup 1 – Plavi rast (morsko ribarstvo, akvakultura, plava tehnologija, upravljanje i usluge pomorstva i mora); i
- Stup 2 - Povezivanje regije (pomorski promet, intermodalna povezanost sa zaleđem, energetske mreže).

O svim aktivnostima u svezi s ribarstvom redovito se obavještava Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

10.3. Ribarstvo kao prioritet razvoja u BiH

Bosna i Hercegovina ima veoma dugu tradiciju u uzgoju slatkovodne ribe – pastrmke i šarana s obzirom na značajno vodno bogatstvo koje čini sedam vodnih slivova, veliki broj riječnih i planinskih jezera te podzemnih voda. Riba i proizvodi od ribe su jedan od važnijih proizvoda animalnog podrijetla u kojima Bosna i Hercegovina ima komparativne prednosti i ovi proizvodi se mogu izvoziti na zahtjevno EU tržište. Imajući u vidu prirodne potencijale, radnu snagu, moderne tehnologije kao i stalnu tržišnu potražnju, ribarstvo kao grana poljoprivrede ima potrebe za dodatnim jačanjem, prije svega stvaranjem specifičnih politika, djelotvornih mjera potpore i povećanjem poticaja kada je u pitanju uzgoj ribe, korištenje međunarodnih fondova (prije svega EU), te stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja za domaća i strana ulaganja u ovo područje.

Usljed pojačanih učinaka promjene klime, ribarski sektor u proteklom razdoblju, a posebice od 2014. godine, trpi znatnu materijalnu štetu prouzročenu poplavama, mrazom i sušom, što je utjecalo na pad proizvodnje ribe i povećanje cijene proizvodnje, posebice proizvodnje šarana. Raspoloživi podaci i analize pokazuju da bi ovaj sektor trebalo dodatno poticati i osloboditi ga nekih naknada, a prije svih visokih vodono gospodarskih naknada kako bi ribarstvo postala konkurentna grana i dobra osnova za gospodarski rast (zapošljavanje).

Kapaciteti za proizvodnju i eksploataciju ribe u BiH, vodno bogatstvo, hidrološki kao i ekološki uvjeti, te fizikalno-kemijska svojstva vodotoka, izuzetno razvijena tehnologija, kako uzgoja, tako i prerade ribe, tradicija u uzgoju i proizvodnji ribe kao i stalan rast izvoza ribe, predstavljaju izuzetne preduvjete za povećanje izvoznih kvota za ribu i riblje proizvode.

Stoga, ovo područje je potrebno i programski pripremiti kako bi se učinci značajno poboljšali i kako bi Bosna i Hercegovina mogla proizvoditi i izvoziti značajne količine ribe, prije svega slatkovodne gdje postoje veliki potencijali, posebice izvoz na EU tržište, što se ne bi moglo reći za morsku ribu.

10.4. Upravni kapaciteti

Poboljšanje upravne strukture i jačanje institucionalnih kapaciteta se odvija na entitetskoj razini, a u Federaciji BiH i na razini županijskih uprava. Vodi se računa o redovitoj i upravnoj popunjenosti radnih mjesta, kvalitetnoj obuci osoblja koje se odnose na upravne organizacije i inspekcijski nadzor. Temeljna značajka je da su upravne organizacije (zakonodavna tijela) institucionalno, proračunski i po nadležnostima razdvojeni (neovisni) što je i temeljno načelo kada se ove aktivnosti provode u praksi. Tako, jedna institucionalna nadležna tijela donose propise (nadležna ministarstva i vlade), dok ih druga provode (inspekcije). Obveze koje se odnose na preuzimanje zakonodavstva koje proizlazi iz Zajedničke ribarske politike EU-a se razmatraju kroz različite programske aktivnosti koje su na raspolaganju BiH. Tako npr. još uvijek se održavaju i traže nove mogućnosti tehničke pomoći kako bi se uradio Plan za preuzimanje EU legislativne u ovom području. Nedostaje dugoročna tehnička pomoć i iskustva zemalja koja su uspješno primijenile ovakav vid tehničke pomoći.

10.4.1. Nadležnosti i zakonodavstvo u području ribarstva i akvakulture u Bosni i Hercegovini

Nadležnost za poljoprivrednu proizvodnju (uključujući i uzgoj ribe), kao i upravljanje prirodnim resursima, (uključujući i upravljanje vodama) je u nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH, a u Federaciji BiH, nadležnost i upravljanje prirodnim resursima i poljoprivrednom proizvodnjom je dodijeljena i županijama. U Federaciji Bosne i Hercegovine je na snazi Zakon o slatkovodnom ribarstvu („Službeni list FBiH“, broj 64, 2004), a novi Nacrt zakona o ribarstvu je još uvijek u parlamentarnoj proceduri. Postojeći Zakon obrađuje područje korištenja ribolovnih voda, ribolova, akvakulture, zaštite riba, ribočuvarsku službu, upravni nadzor i kaznene odredbe.

U Republici Srpskoj na snazi je Zakon o ribarstvu („Službeni glasnik RS“, broj 72/2012), dok je u Brčko distriktu na snazi Zakon o slatkovodnom ribarstvu („Službeni list BD“, broj 35, 2005).

Temeljem Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09) Ministarstvo vanjske trgovine

i ekonomskih odnosa BiH zaduženo je, između ostalog, i za područje poljoprivrede: „Ministarstvo je nadležno i za obavljanje poslova i zadaća iz nadležnosti BiH koji se odnose na utvrđivanje politike, temeljnih načela, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u područjima poljoprivrede, energetike, zaštita okoliša, razvoj i korištenje prirodnih resursa, i turizma“ i na temelju Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08) MVTEO „uređuje okvir agroekonomskih politika, u suradnji s nadležnim entitetskim i tijelima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Člankom 2. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine, uređeno je da Sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, između ostalog, obuhvata ribarstvo i riblje proizvode. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je u okviru svojih nadležnosti poduzelo određene aktivnosti na sagledavanju ove problematike, imajući u vidu da je ovo područje s aspekta poljoprivredne politike i upravljanja prirodnim resursima, uključujući i politiku ribarstva, u isključivoj nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH. Dodatno, u Federaciji BiH područje ribarstva i inspekcije je i u nadležnosti županija.

10.5. Suradnja s međunarodnim organizacijama

Suradnja s EUROFISH-om

Bosna i Hercegovina je započela suradnju s EUROFISH-om u listopadu 2014. godine na inicijativu predstavnika BiH (Veleposlanstvo BiH u Kopenhagenu, Danska) i predstavnika EUROFISH magazina kada je predloženo da se u Magazinu EUROFISH objavi članak o ribarstvu u Bosni i Hercegovini. Tako su u dva navrata objavljeni članci: u siječnju 2015. godine i veljači 2018. godine pod radnim nazivom: Perspektive razvoja ribarstva u Bosni i Hercegovini i izvozni potencijali za ribu i proizvode od ribe.

Na Godišnjoj skupštini EUROFISH-a održanoj u siječnju 2019. godine dogovorena je suradnja za tehničku pomoć. U travnju 2019. godine dogovoren je zajednički modularni pristup izrade okvirnog strateškog dokumenta pod nazivom „Program razvoja akvakulture i ribarstva u Bosni i Hercegovini“ u kojem aktivno sudjeluju predstavnici entiteta, Brčko distrikta BiH i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa kao koordinatora.

U rujnu 2019. godine od strane EUROFISH-a dostavljen je okvirni pregled/sadržaj aktivnosti koje će biti obrađene ovim dokumentom.

Tijekom 2020. godine Ministarstvo, zajedno s entitetskim nadležnim tijelima, je razmatralo nacrt dokumenta koji je dostavio EUROFISH s posebnim dokumentima za svaku razinu vlasti. Ovi dokumenti su u fazi razmatranja.

Suradnja u okviru EUSAIR-a

U okviru Jadransko-jonske inicijative (EUSAIR) djeluje Radna skupina u okviru Stupa 1 za koju su zadužene zemlje-koordinatorice: Grčka i Crna Gora, a sudjeluju, pored navedenih koordinatorica i BiH, Albanija, Hrvatska, Italija, Slovenija i Srbija. Stup 1 se usredotočuje na tri teme:

Tema 1 – Plava tehnologija (razvoj tehnologija koje ne narušavaju prirodni okoliš, posebice u području Mediterana);

Tema 2 - Ribarstvo i akvakultura; i

Tema 3 – Pomorstvo i upravljanje u području pomorstva i uslužnih djelatnosti.

Specifični ciljevi za ovaj Stup su promidžba istraživanja i poslovnih mogućnosti u području „plavog gospodarstva“, razmjena stručnjaka iz akademske zajednice i gospodarstvenika iz poslovne zajednice u područjima koja su više vezane za razvoj novih tehnologija a koja su utemeljena na morskim resursima, a može se računati i na druge razvojne projekte, u ovisnosti koliko smo nazočni na ovim

tematskim sastancima i zagovaramo i naše interese koji ne moraju biti isključivo vezani za razvoj pomorstva i priobalnog područja (primorja), jer u širem kontekstu značajna su i zaleđa, gdje bi se razvoj i ovih područja mogao kombinirati s korištenjem EU fondova za ruralni razvoj s najavljenim fondovima iz EUSAIR-a.

Sa jednim novim strateškim pristupom i konkretnim projektnim aktivnostima omogućilo bi se da i ove regije iz zaleđa primorja mogu preko tržišta (razvoj turizma – Stup 4), razvoja cestovne infrastrukture (razvoj prometa i komunikacija – Stup 2), zaštite okoliša – Stup 3, sudjelovati u pripremi projekata kako bi se dobila potpora za financiranje, a sve u kontekstu Bosne i Hercegovine kao pomorske i mediteranske zemlje, a ne samo brdsko-planinske i kontinentalne.

Bosna i Hercegovina aktivno sudjeluje u izradi Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR). Do sada je održano devet sastanku Radne skupine TSG i XII. sastanak je održan online 07.12.2020. godine.

Suradnja s FAO GFCM

U području morskog ribarstva i akvakulture, BiH u svojstvu neugovorne članice, (nije službeno potpisan ugovor s FAO GFCM) surađuje s Općom komisijom za ribarstvo Mediterana (FAO GFCM) te nastoji postupno u postupku harmonizacije zakonodavstva preuzeti relevantne odredbe koje ova organizacija donosi, a u cilju harmonizacije s odredbama Zajedničke ribarske politike EU. Kao rezultat suradnje s UN FAO GFCM i AdriaMed projektom urađena je analiza jedinog postojećeg Zakona o morskome ribarstvu Hercegovačko-neretvanske županije („Narodne novine HNŽ“, br. 2/98, 4/00 i 7/04), koju je pripremio FAO GFCM (lipanj 2018), koju je MVTEO prosljedio relevantnim institucijama na analizu i očitovanje.

Ministarstvo poljoprivrede HNŽ-a je dostavilo svoje izjašnjenje koje će se u sklopu redovitog izvještavanja prema GFCM-u dostaviti ovoj organizaciji u cilju nastavka aktivnosti na pripremi novog Zakona o morskome ribarstvu i akvakulturi koji će biti usklađen sa ZRP-om (Zajednička ribarska politika EU) i odlukama GFCM-a. Istovremeno, nastavlja se suradnja s AdriaMed projektom u pogledu tehničke potpore znanstvenim institucijama i upravi.

10.6. Naredne aktivnosti

Nastavak aktivnosti oko usklađivanja zakonodavstva u području ribarstva u Bosni i Hercegovini zahtijeva sveobuhvatni pristup koji je već pokrenut izradom Programa integriranja. Detaljan plan aktivnosti za svaku fazu izrade Programa integriranja je, na temelju Metodologije, pripremila Direkcija za europske integracije, u suradnji s koordinirajućim institucijama za europske integracije na svim razinama vlasti u BiH. Povjerenstvo za europske integracije će po završetku svake faze izrade Programa integriranja biti obaviještena od strane Tajništva Povjerenstva za europske integracije o provedenim aktivnostima u svakom od poglavlja te problemima i eventualnim zastojećima u radu.

Program integriranja obuhvata plansko razdoblje od četiri godine. Prvobitno je bilo zamišljeno da ovaj Program obuhvati razdoblje 2021-2024., međutim zbog određenih kašnjenja, uključujući i situaciju oko COVIDA-19, a i zbog vremenskog razdoblja koji je potreban za izradu i usvajanje ovog Programa, potrebno je da se predvidi i produžetak ovih aktivnosti za jednu godinu kako bi Program integriranja obuhvatio razdoblje 2022-2025.

11. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA

11.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola

Bosna i Hercegovina i Europska unija, redovito, jednom godišnje, a u skladu s prethodno usuglašenim rasporedom održavanja sastanaka zajedničkih tijela, pripremaju organizaciju i održavanje sastanaka za nadzor provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Četvrti po redu sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo je zbog pandemije prouzročene virusom COVID-19, održan putem online platforme, 16. lipnja 2020. godine. Tijekom sastanka razmijenjene su informacije o stanju u poljoprivrednom sektoru i mjerama koje su poduzete kako bi se ublažile posljedice pandemije COVID-19, te razmotrila najvažnija pitanja koja se odnose na usklađivanje zakonodavstva u područjima poljoprivrede i ruralnog razvoja, ribarstva, sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarnih pitanja. U pripremnom dijelu organizacije sastanka, razmijenjene su trgovinske statistike o poljoprivrednim i proizvodima ribarstva između Europske unije i Bosne i Hercegovine, kao i aktualne politike poticaja poljoprivrede i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini i Europskoj uniji.

Nakon održanog sastanka, Europska komisija je posebno skrenula pažnju na potrebu provedbe poljoprivrednog popisa, redovitim izvješćivanju o napretku u pogledu Zakona o vinu na državnoj razini i Zakona o organskom uzgoju na državnoj razini.

Europska komisija je upoznata s trenutnim stanjem u području ribarstva u pogledu izrade strateškog dokumenta Programa razvoja akvakulture i ribarstva i o Akcijskom planu za usklađivanje s propisima EU u ovom području (npr. usklađivanje s Uredbom o Zajedničkoj organizaciji tržišta, okvir za prikupljanje podataka, kao i najnovije informacije o statusu državnog plana za upravljanje ribarskom flotom).

U području sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike skrenuta je pažnja na dostavljanje informacija o cijepljenju i mjerama za bolje suzbijanje bolesti životinja i dostavu informacija o izbijanju bjesnila. Iskazana je važnost da Bosna i Hercegovina obavijesti Europsku uniju o statusu usklađivanja s novim EU propisom o zdravlju biljaka i zahtjevima službenih kontrola, te o svim drugim relevantnim događanjima vezanim za izradu Zakona o zdravlju biljaka i službenim kontrolama u cijeloj zemlji.

11.2. Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)

Kada je u pitanju provedba Srednjoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006 Sporazum), te odredbama koje se odnose na područje poljoprivrede i sanitarna i fitosanitarna pitanja u okviru Pododbora za poljoprivredu i SPS tijekom 2020. godini iste su provedene tijekom predsjedanja Republike Moldavija.

Temeljne aktivnosti i prioriteti predsjedanja koje su planirane u jednogodišnjem razdoblju utvrđene su usuglašenim Programom rada predsjedavanja za 2020. godinu. Prijedlogom Programa rada, Republika Moldavija je potvrdila nastavak i kontinuitet rada na aktivnostima započetim u prethodnim godinama od strane svojih prethodnika, ali i predstavila neke nove aktivnosti kako bi osigurala ispunjavanje svojih ciljeva. Isto tako, zbog izazova nastalih zbog pandemije COVID-19, provedene su određene aktivnosti kao odgovor na novonastalu situaciju, prije svega uspostavljanje zelenih koridora u kontekstu djelovanja zajedničkog regionalnog tržišta.

U okviru predsjedanja u 2020. godini održan je 14. sastanak CEFTA Pododbora za poljoprivredu i SPS koji je zbog situacija s COVID-19 pandemijom održan 19. studenoga 2020. godine u online formatu.

Ključne aktivnosti o kojima se razgovaralo na sastanku su: predstavljanje provedbe i utjecaja Odluke o olakšanju trgovine voćem i povrćem, provedba tehničke infrastrukture za elektroničku razmjenu prekograničnih podataka između CEFTA zemalja - CEFTA TRACES¹⁶ sustava (TRACES – Trade Control and Expert System) u kontekstu provedbe Dodatnog protokola 5, načini odgovora CEFTA članica na

---

¹⁶ TRACES je višezjezična mrežna platforma Europske komisije za sanitarne i fitosanitarne certifikate potrebna za uvoz životinja, životinjskih proizvoda, hrane i hrane za životinje neživotinjskog podrijetla i biljaka u Europsku uniju, u koji je uključeno preko 40 000 korisnika iz oko 85 zemalja svijeta. Ovim se olakšava razmjena podataka, informacija i dokumenata između svih strana uključenih u trgovinu, te pojednostavljuju i ubrzavaju upravni postupci kontrolnih tijela.

krizu izazvanu pandemijom COVID-19, usklađivanje radnog vremena na graničnim prijelazima CEFTA strana i sl.

Kada je u pitanju Odluka o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, početkom godine na završnoj konferenciji pod nazivom "Potpora olakšavanju trgovine između zemalja CEFTA-e" koja je održana 25. veljače 2020. godine u Tivtu, Zajednički odbor CEFTA-e donio je Odluku o olakšavanju trgovine voćem i povrćem. Odlukom su utvrđena striktna pravila koja su usuglašena s pravilima EU, a koja su predvidljiva za gospodarstvenike i olakšavaju promet robe.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 23. sjednici održanoj 29.12.2020. godine, je razmotrilo i usvojilo Izvješće sa specijalnog sastanka CEFTA Zajedničkog odbora Sporazuma o izmjeni i pristupanju Srednjoeuropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (Sporazum CEFTA 2006). Uz Izvješće je usvojena i Odluka o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, broj 06-3-05-3819-2/20 od 26.11.2020. godine.

U kontekstu odgovora na krizu izazvanu pandemijom COVID-19 te u cilju olakšavanja prometa roba između CEFTA strana u novonastaloj situaciji prozračenoj pandemijom, na prijedlog Tajništva CEFTA-e, Vijeća za regionalnu suradnju i Europske komisije započete su aktivnosti na stvaranju popisa vitalnih proizvoda i popisa graničnih prijelaza otvorenih za teretni promet, kao i mogućih trgovinskih mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati opskrbu tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u suradnji s entitetskim ministarstvima nadležnim za poljoprivredu i trgovinu izradilo popis neophodnih namirnica, a u suradnji s Ministarstvom civilnih poslova BiH, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove BiH, popis prioriteta lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenutog popisa na određenim graničnim prijelazima između zemalja CEFTA-e obrađuju se kroz tzv. zelenu prioritetnu traku, čime se omogućava lakši i brži promet roba u novonastaloj situaciji. Sustav zelenih traka je postao operativan već 13. travnja 2020. godine. Tajništvo CEFTA-e zaduženo je da omogući elektroničko obavješćavanje o dolasku kamiona koji prevoze osnovnu robu, primjenom nužne nadogradnje Sustava elektroničke razmjene podataka (SEED) a na temelju dogovorenog popisa robe. U 2021. godini Crna Gora će preuzeti predsjedanje Sporazumom CEFTA 2006, te Podborom za poljoprivredu i SPS.

11.3. Međunarodni sporazumi/memorandum i suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja

Primarni cilj pokretanja postupaka i zaključivanje sporazuma/memoranduma je stalna potreba za unaprjeđenjem i proširenjem sveukupne međusobne suradnje, povećanjem opsega trgovine, a sa zemljama s kojima se dijeli zajednički cilj, pridruživanje Europskoj uniji, suradnja i razmjena iskustava na području usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, te korištenja fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Aktivnosti u okviru Sporazuma između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja

Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja zaključen je u Ankari 27. lipnja 2012. godine.

Člankom 3. Sporazuma, a u svrhu koordinacije aktivnosti, razvoja međusobne suradnje i ispunjavanja ciljeva postavljenih u Sporazumu, utvrđena je i uspostava Upravnog odbora za poljoprivredu, koji će se sastajati na godišnjoj razini. Tako je drugi sastanak Upravnog odbora za poljoprivredu između Bosne i Hercegovine i Republike Turske održan 27. studenoga 2020. godine korištenjem online platforme. Na

sastanku je naglašena važnost poljoprivrednog sektora za obje zemlje, potreba jačanja postojeće suradnje u području poljoprivrede i poboljšanja bilateralne trgovine. Strane su također naglasile važnost unaprjeđenja suradnje u različitim područjima poljoprivrede: suradnje na polju zdravlja životinja i trgovine robom životinjskog podrijetla, suradnje u području zdravlja biljaka, suradnje u području ribarstva, ruralnog razvoja, itd. Dodatno, strane su se složile da se pojača suradnja između veterinarskih laboratorija u dijagnosticiranju bolesti životinja, kao i da se ojača trgovina proizvodima životinjskog podrijetla. Isto tako, naglašena je potreba za unaprjeđenjem suradnje fitosanitarnih laboratorija u dijagnosticiranju štetnih organizama i bolesti te suradnja u području sigurnosti hrane.

11.4. Provedba međunarodnih projekata

U sektoru Poljoprivreda i ruralni razvoj u skladu s visinom ulaganja najveći donatori/kreditori u 2020. godini bili su: Europska unija, Sjedinjene Američke Države, Kraljevina Švedska, Republika Češka, Republika Italija i Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim narodima (UN FAO) - kao donatori, a Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) – kao kreditor.

	Naziv projekta	Financiranje - sufinanciranje	Razdoblje	Vrijednost (EUR)
1.	Program razvoja ruralne konkurentnosti (RCDP)	IFAD, kredit	2015-2022.	54.290.000
2.	Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini IPA 2018 – EU4AGRI	EU	2020-2024.	32.000.000
3.	Konkurentnost i inovacije: Lokalne razvojne strategije IPA 2016 – EU4Business	EU/GIZ	2018-2022.	16.100.000
4.	USAID/Sweden FARMA II.	USAID/Švedska	2016-2021.	15.973.000
5.	Unaprjeđenje sustava sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini	R. Češka/CzDA	2018-2021.	2.000.000
6.	Nove aktivnosti za potporu fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a (PHYTO-BiH)	Republika Italija	2019-2022.	1.198.400
7.	Jačanje izvoznog potencijala i poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača u BiH - cijepljenje malih preživača protiv bruceloze	Kraljevina Švedska/SIDA	2016-2020.	922.232
8.	Spremnost na odgovor u slučaju pojave afričke svinjske kuge na Balkanu	FAO	2019-2020.	460.100
9.	Potpora tradicionalnoj proizvodnji livanjskog sira	R. Češka/CzDA	2015-2020.	396.667
10.	Partnerstvo za razvoj agrobiznisa	USAID/privatni sektor	2015-2020.	373.190
11.	Potpora unaprjeđenju nacionalnog sustava nadzora nad biljnim štetnim organizmima i sustava fitosanitarnog certificiranja	FAO	2019-2020.	357.000

12.	Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj	FAO	2019-2021.	173.000
13.	Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti	FAO	2019-2021.	139.400

Planiranje i koordinacija donatorske pomoći

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na razini BiH što s jedne strane podrazumijeva koordinaciju interesa relevantnih dionika unutar zemlje, a s druge strane koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru. Dodatno, jedan od kriterija sektorskog pristupa u okviru IPA-e upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade Godišnjeg izvješća o donatorskoj pomoći za dani sektor. U 2020. godini Radna skupina je, u suradnji s TALEX¹⁷ koordinatorom za poljoprivredu, bila posebice aktivna kod programiranja tehničke pomoći Europske komisije i instrumenta za razmjenu informacija koja je dostupna u okviru Glavne uprave Europske komisije za politiku susjedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR) za sljedeću godinu.

12. MJERE I PRIORITETI U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2021. GODINU

Prema Mišljenju Europske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji, zemlja je u ranoj fazi pripremljenosti u području poljoprivrede i ruralnog razvoja i neophodno je da značajno unaprijedi upravne kapacitete u ovom području i uspostavi fundamentalne instrumente i institucije za sudjelovanje u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP).

Kada je riječ o sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, dostignuta je određena razina pripremljenosti ali je potrebno dodatno uskladiti sustave službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola s pravilima EU, poboljšati institucionalno uređenje kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti, te ojačati lanac kontrole i koordinacije.

U području ribarstva, Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti. U predstojećem razdoblju potrebno je izraditi usklađen cjelodržavni dokument politike ribarstva i učinkovito ga provesti u cijeloj zemlji u skladu s EU *acquis*-em. Neophodno je poboljšati upravne strukture i ojačati institucionalne kapacitete za upravljanje i kontrolu ribarskih aktivnosti u skladu s obvezama iz zajedničke ribarske politike Europske unije, te uspostaviti i voditi registar flote. Također, potrebno je uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka o ribi i ribljim proizvodima u cijeloj zemlji i uspostaviti relevantne statistike.

Aktivnosti koje su ključne za napredak Bosne i Hercegovine u europskim integracijama i provedbi reformi vezane su za mjere i prioritete od koji su najvažnije:

- pravno usklađivanje, preuzimanje i provedba propisa s pravnom stečevinom Europske unije;
- usklađivanje poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije;
- ispunjavanje uvjeta za korištenje pretprijetnih fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- dostizanje potrebne razine standarda kvalitete i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i izvoz svih roba životinjskog podrijetla na tržište Europske unije; i
- izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta;

¹⁷ Technical Assistance and Information Exchange

Prioritetno područje za provedbu reformi je zakonodavstvo. U ovom području je planirano usvajanje:

- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o hrani;
- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o veterinarstvu;
- Zakona o izmjeni Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine;
- Zakona o vinu;
- unaprjeđenje regulatornog okruženja za organsku proizvodnju za razvoj i jačanje organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini;
- unaprjeđenje zakonodavstva u području morskog ribarstva i akvakulture;
- poboljšanje regulatornog okvira za kontrolu uvoza hrane;
- preuzimanja pravne stečevine Europske unije u području poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja, nakon izrade i usvajanja cjelovitog Programa usvajanja EU *acquis*-a za Bosnu i Hercegovinu (NPAA).

Za usklađivanje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, potrebno je:

- učinkovita provedba Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine – Okvirni dokument (2018-2021);
- izrada novog okvirnog strateškog dokumenta za razdoblje poslije 2021. godine (2021-2027)
- poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje, prije svega jačanjem konkurentnosti primarne poljoprivrede i prehrambene proizvodnje;
- postupno uskladiti mjere potpore u poljoprivredi;
- uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i Brčko distriktu BiH i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu s EU mjerama;
- poticati usvajanje standarda kvalitete i jačanje konkurentnosti proizvođača kroz usklađivanje mjera potpore na cijelom teritoriju, bilo da su to subvencije za proizvođače ili grantovi za ulaganja;
- uskladiti zakonodavstvo koje uređuje izravna plaćanja na svim razinama vlasti nadležnih za subvencioniranje poljoprivrede u BiH i postupno ih usuglasiti s EU pravilima;
- započeti s uspostavom organizacija zajedničkog tržišta uz jačanje upravnih kapaciteta i pripremi regulatornog okvira u skladu s *acquis*-em.
- poboljšati učinkovitost korištenja i razina zaštite raspoloživih poljoprivrednih resursa;
- inicirati potpisivanje i provedbu bilateralnih sporazuma za unaprjeđenje suradnje i trgovine, a posebice sporazuma koji se odnose na unaprjeđenje i proširenje međusobne suradnje u okviru procesa pristupanja Europskoj uniji u dijelu usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom EU i korištenje europskih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj; i
- izgradnja kapaciteta za suočavanje s prirodnim katastrofama u cilju povećavanja razine spremnosti za sprječavanje i zaštitu od izvanrednih situacija koje mogu utjecati na poljoprivredni sektor (poplave, suša i dr.).

U ispunjavanju uvjeta za korištenje pretpristupnih fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj, potrebno je:

- izraditi i usvojiti novi okvirni strateški dokument usklađen s razdobljem programiranja u EU;
- uspostaviti Upravljačko tijelo zaduženo za provedbu IPARD Programa;
- uspostaviti i akreditirati sustav za plaćanje; i
- izraditi i usvojiti Program IPARD.

Za izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru poljoprivrede, prehrane, ruralnog razvoja i ribarstva, potrebno je:

- unaprijediti poljoprivrednu statistiku kroz razvoj Poljoprivrednog informacijskog sustava osiguranjem procesa usklađivanja Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata;
- provesti popis poljoprivrede;
- ojačati sposobnosti za analitiku provedenih politika, strategija, programa i mjera;
- intenzivirati aktivnosti na uspostavi sustava praćenja i evaluacije u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja;
- nastaviti aktivnosti na uspostavi i razvoju Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava i započeti aktivnosti na uspostavi Poljoprivredno - tržišnog informacijskog sustava;
- poboljšati upravne kapacitete i resurse u poljoprivredi u cilju bolje pripremljenosti i postupnog približavanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije;
- institucionalno i upravno ojačati kapacitete sustava službene kontrole hrane i hrane za životinje, uključujući i granične kontrolne točke;
- ojačati institucionalne i upravne kapacitete, posebice kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutarnjeg tržišta;
- usvojiti program za razvoj ribarstva i akvakulture i usklađivanje zakonodavstva s *acquis*-em;
- uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka vezanih za ribu i proizvode ribarstva u cijeloj državi, te utvrditi relevantne statističke podatke;
- unaprijediti bazu za usklađivanje trgovinske statistike za poljoprivredne i ribarske proizvode sa sustavom u EU;
- uspostaviti sustav za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti u skladu sa Zajedničkom ribarskom politikom EU. Također, uspostaviti i upravljati Registrom flote te prikupljati podatke o ulovu i istovaru po vrstama ribolova; i
- započeti s uspostavom Integriranog sustava uprave i kontrole (IACS) i Sustava za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS), ključnih elemenata za upravljanje i kontrolu sredstvima u okviru Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP)

U cilju dostizanja standarda i ispunjavanja uvjeta za izvoz hrane potrebno je:

- uskladiti sustave službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola s pravilima EU;
- unaprijediti institucionalne kapacitete u okviru postojećih nadležnosti;
- ojačati lanac kontrole i koordinacije i ukloniti preklapanje nadležnosti;
- organizirati i provesti obuke za subjekte u poslovanju hranom po standardima EU o kontroli kvalitete;
- uvesti međulaboratorijska uporedna ispitivanja, povećati njihove upravne kapacitete, a posebice kapacitete inspekcijskih službi i laboratorija;
- ubrzati pripreme za referentne laboratorije u zemlji;
- uvećati akreditacije laboratorijskih metoda koje se koriste za higijensku, veterinarsku i fitosanitarnu kontrolu i analizu hrane i hrane za životinje;
- usvojiti shemu sjemena OECD-a, prije svega za poljoprivredno sjeme i šumski materijal;
- izraditi i usvojiti propise i mjere za uvođenje tržišnih standarda kvalitete u skladu s europskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko...), odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU;
- u području ribarstva ubrzati aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva koje uređuje ovo područje i uložiti dodatne napore u provedbu *acquis*-a za područje akvakulture.
- održavati cijepljenje sve dok se bjesnilo ne iskorijeni.

Aktivnim uključivanjem i angažmanom nadležnih institucija na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini kao i ostalih zainteresiranih sudionika u poljoprivrednom sektoru u BiH i uz tehničku potporu Europske komisije, može se odgovoriti na tržišne i konkurentske izazove, ali i ispunjavanje velikih zahtjeva u procesu integracija i stjecanja članstva Europske unije.